

SFÂNTUL
MAXIM MĂRTURISITORUL

VIATA

MAICII DOMNULUI

Sfântul Maxim Mărturisitorul († 662) este incontestabil cel mai profund gânditor teologic și duhovnicesc al Tradiției patristice a Bisericii răsăritene. În viziunea sa, esența Evangheliiei Bisericii se concentrează în dublul mister al înomenirii lui Dumnezeu și al îndumnezeirii omului.

Aceste două adevăruri de căpetenie ale credinței ortodoxe nu sunt însă teze abstracte. Ele au, fiecare, o întrupare personală concretă. Dacă misterul înomenirii lui Dumnezeu este realizat în Persoana lui Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu întrupat, misterul îndumnezeirii omului este realizat pilduitor în Persoana Fecioarei Maria, Născătoare de Dumnezeu și făptură omenească îndumnezeită prin har.

Păstrată numai într-o traducere georgiană medievală, Viața Maicii Domnului scrisă de Sfântul Maxim a fost doar recent reconstituită și editată. Ea apare aici pentru prima dată în limba română. Cititorul interesat are privilegiul de a se întâlni cu o operă mariologică unică. Cel mai bine poate fi caracterizată ca o „biografie doxologică“, împletind în chip minunat reconstituirea istorică și contemplația mistică, relatarea hagiografică și celebrarea liturgică. Toate acestea recomandă de la sine Viața Maicii Domnului ca pe un giuvaer patristic semnat de cel mai mare Părinte al Bisericii răsăritene.

Editura

DEISIS

Colecția *Philosophia Christiana*

Seria *Hagiographica*

Mistic și dogmatic, cultic și liturgic, creștinismul ortodox e în același timp și filozofic.

În Hristos și în sfinții Lui, iubirea de înțelepciune (philo-sophia) și adevăr a omului, caracteristică ireductibilă a umanității, întâlnește într-o întrepătrundere negrăită Înțelepciunea și Adevărul lui Dumnezeu revelat în Iubirea Sfintei Treimi.

Sfințenia reprezintă filozofia concretă a Bisericii, sfinții de toate felurile (apostoli și profeți, martiri și monahi, clerici și laici) fiind încă din vechime primii filozofi ai creștinismului. Viețuirea lor paradoxală, existența lor radical evanghelică, răstignită pe Crucea iubirii jertfelnice de Dumnezeu și aproapele, reprezintă suprema și permanenta provocare a Evangheliei la adresa existenței (culturii, politicii etc.) lumii, cât și a demisiilor morale ale „creștinilor“ doar cu numele.

Tuturor ei ne reamintesc un fapt elementar dar mereu uitat: înainte de a fi „vorbire“ (cultură), creștinismul trebuie să fie „faptă“ (acțiune), iar vorbirea și fapta trebuie să fie înrădăcinate într-o viață sau existență pilduitoare. Pentru a fi autentice (filozofice), teoria și practica creștinismului nu vor putea face niciodată abstracție de filozofia divino-umană întrupată exemplar în viețile sfinților lui.

SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL

ВИАТА МАИЦII ДОМНУЛУИ

Traducere și postfață:
diac. Ioan I. Ică jr.

Editura

DEISIS

Sibiu
1998

Lector și viziune grafică: Maria-Cornelia Oros

Tehnoredactor și corector: Paul Morar

Coperta: *Maica Domnului*, „Cuprinderea Cului Necuprins“

(*Metèr Theoù, He chóra toú Achorétou*),

mozaic, biserica Chora, Constantinopol (1312)

Traducere și note după:

MAXIME LE CONFESSEUR

Vie de la Vierge

traduite par Michel-Jean van Esbroeck

Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium, Vol. 479

Scriptores iberici, tomus 22

Lovanii, in Aedibus E. Peeters, 1986

© Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium

© DEISIS, pentru prezenta versiune

ISBN 973-9344-12-7

Cânt și preamărire, slavă și laudă a Preasfintei Împărătese, Preacuratei și Preabinecuvântatei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioară Maria, și însemnare cu privire la viața sa neprihănită și fericită de la naștere și până la moarte, scrisă de fericitul părintele nostru Maxim filozoful și mărturisorul.

Kyrie eleison [*Doamne miluiește!*]

Prolog

1. Ascultați aceasta toate neamurile și plecați urechea, locuitori ai pământului¹. Veniți toți credincioșii și adunați-vă toți prietenii lui Dumnezeu, împărații pământului și toate popoarele, mai marii și toți judecătorii pământului, băieții și fetele, bătrânii și pruncii, toată limba și tot sufletul! Vom prăznui, vom cânta și vom preamări pe Preasfânta, Preacurata, Preabinecuvântata pururea Fecioară Maria, cea de pe scaunul Împăratului mai înalt decât heruvimii și serafimii, Maica lui Hristos, Dumnezeuul nostru, în cetatea lui Dumnezeu [Constantinopol] întru care a fost proclamată slăvită²,

aleasă înainte de toți vecii prin planul cel negrăit
al lui Dumnezeu,
templul Duhului Sfânt,
izvorul Apei celei Vie,
raial Pomului Vieții,
via înverzită din care s-a ivit Strugurele Nemuririi,

râul Apei celei Vii,
arca în care a fost cuprins pe Cel Necuprins,
vasul de aur care a primit Mana Nemuririi,
toiagul cel neroditor care a odrăslit Spicul Vieții,
floarea Fecioriei cea plină de mireasma harului,
crinul Frumuseții dumnezeiești,
fecioara și maica din care S-a născut Mielul
lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii,
grânarul mântuirii noastre mai înalt decât toate
puterile cerului.

Toate neamurile care ați primit propovăduirea Evangheliei, înălțați-vă mâinile și lăudați-o cu glas de bucurie și cuvinte dulci, cu glas auzit, cu glas răsunător, căci e de datoria noastră, a tuturor limbilor și a întregii firi a oamenilor, să preamărim și să lăudăm pe cea care s-a făcut mântuirea noastră. Căci a fost lucrul convenit ca în clipa în care Ziditorul și Dumnezeu a toate a vrut să vină printre oameni, această Preafericită și Prealăudată să se fi aflat vrednică de El, și sălaş cu adevărat dumnezeiesc și frumos. *Frumusețea sa a plăcut Împăratului*³ și El a hotărât să Se sălășluiască întru ea. În același chip, e acum de datoria noastră să pregătim lauda ei, ca să primim o limbă vrednică și o înțelegere care să rostească după cum se cuvine slava și prăznuirea ei. Dar nimeni dintre oameni nu poate cânta și preamări cu vrednicie și după cuviință pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, chiar dacă s-ar aduna zeci de mii de limbi, chiar dacă ar veni la unison toate neamurile oamenilor, ele n-ar fi în stare să atingă vrednicia laudei și slavei ei. Or, fiindcă nu e cu putință să ne apucăm cu vrednicie de lucrarea preamăririi ei, vom arăta pe măsura puterilor noastre înflăcărarea noastră în a lăuda și a cânta pe Maica lui Dumnezeu, nădejdea și mijlocirea noastră. Căci așa cum nimeni nu are destulă tărie pentru Fiul și Dumnezeu ei, tot așa și Preasfânta Lui Maică se va arăta sfînțind cu milostivire pe măsura neputincoaselor noastre puteri lauda ce se cuvine dulceții sale.

2. De unde s-a ivit, care au fost părinții ei, cum a avut loc creșterea și purtarea ei neprihănită, și câte preamăriri s-au săvârșit în ea de la nașterea și până la moartea ei, vom spune cu ajutorul harului și Preasfintei Fecioare, căci însuși harul și ajutorul ei ne vor da tăria și cuvântul potrivit în clipa deschiderii gurii. Căci dacă vom spune ceva după puterile noastre despre Stăpânul și Fiul ei, lucrul nu va fi nepotrivit, fiindcă slava și renumele ei rămân întregi, căci de la El și prin El este fericirea și slava neprihănitei Sale Maici. Astfel, tot ceea ce vom scrie și vom însemna sunt lucruri vrednice de crezare venind de la martori adevărați din adunările oamenilor iubiți de Dumnezeu. Mai întâi de la Sfinții Evangheliști și Apostoli, apoi de la Sfinții Părinți cei de-Dumnezeu-purtători, ale căror cuvinte pline de toată înțelepciunea sunt scrise de harul Duhului Sfânt, iar faptele lor sunt frumoase și plăcute lui Dumnezeu. Aceștia sunt Grigorie al Neocezarei, Făcătorul de minuni, Marele Atanasie al Alexandriei, Fericitul Grigorie al Nyssei și Dionisie Areopagitul, și alții asemenea lor. Iar dacă vom spune unele lucruri care provin din cărți apocrife, chiar și aceste lucruri vor fi adevărate și lipsite de greșală, fiind deja primite și întărite de Sfinții Părinți pomeniți mai sus. Căci așa grăiește Sfântul Grigorie al Nyssei: „După cum am citit într-o carte apocrifă că era cineva care se distingea în purtarea sa potrivit Legii, și că părintele Preasfintei Fecioare Maria era renumit pentru milostenia sa”⁴.

Copilăria

3. El se numea Ioachim și se trăgea din casa lui David, împăratul și prorocul, iar numele femeii sale era Ana. Și a fost lipsit de copii până la adânci bătrâneți, căci femeia sa era stearpă. Însă, prin Legea lui Moise îi fusese hărăzită acesteia cinstea femeilor care nasc prunci, și care n-a fost dată femeilor lipsite de prunci. Într-adevăr, Ioachim și Ana erau respectați și cinstiți în fapte și în cuvânt, căci erau cunoscuți ca

fiind din neamul lui Iuda și David, și ca urmași ai împăraților [lui Israel]. După care, la sfârșit, casele lui Iuda și Levi s-au unit, cu alte cuvinte spița împărătească și cea preoțească s-au amestecat. Căci așa stă scris despre Ioachim și Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare⁵. Și măcar că după rudenia cea mai apropiată, el se numea din casa și seminția lui David, ei se vor face și una și cealaltă, una prin firea care este a lui David, cealaltă prin Legea ai cărei leviți erau. Astfel și fericita Ana era o ramură aleasă a aceleiași case, și acest lucru prevestea că Împăratul care urma să se nască din pruncul lor avea să fie Preot în cel mai înalt înțeles al cuvântului, fiind Dumnezeu și om. Dar lipsa copiilor întrista tare pe respectații și cinstiții părinți ai Fecioarei din pricina Legii lui Moise, și a flecărelilor din partea oamenilor lipsiți de minte, pe când ei voiau să se nască din ei ceva nu numai pentru a șterge ocară lor, dar și cea a lumii întregi, pentru a o duce la o slavă mai înaltă. Atunci, fericita Ana, asemenea întâiei Ane, maica lui Samuel⁶, a plecat la Templu și s-a rugat Ziditorului a toate să-i dea rodul nașterii, pentru ca la rândul său ea să-i închine în schimb darul primit de la El. De asemenea, vrednicul Ioachim n-a rămas mai prejos, și cerea lui Dumnezeu să fie izbăvit de lipsa pruncilor.

4. Și Împăratul milostiv și dăruitor din belșug a privit la rugăciunea dreptului⁷ și a dat de veste fiecăruia dintre ei. Mai întâi i-a dat de veste lui Ioachim pe când acesta se afla la rugăciune în templu. Un glas venit de sus s-a făcut auzit lui spunând: „Vei primi un prunc care va fi o slavă nu numai pentru tine, ci pentru lumea întreagă“. Ioachim a făcut cunoscută această veste și fericitei Ana, dar aceasta n-a încetat rugăciunea sa către Dumnezeu cu lacrimi arzătoare. Și atunci a primit și ea din partea lui Dumnezeu vestea cea bună în grădina în care îi aducea jertfă lui Dumnezeu cererile și rugăciunile ei. Îngerul lui Dumnezeu a venit la ea și i-a spus: „Dumnezeu a auzit rugăciunea ta și vei naște pe vestitoarea bucuriei, și vei pune numele ei Maria, căci prin ea se va face mântuirea întregii lumi!“⁸ Vestirii i-a urmat însărcinarea, și

Ana cea stearpă a născut pe Maria luminătoarea a toate, căci așa se talmăcește numele Mariam: luminătoarea⁹. Atunci cinstiții părinți ai fericitului și sfântului prunc au avut mare bucurie și Ioachim a făcut ospăț¹⁰ și a chemat pe toți vecinii, știutori de carte sau nu, și toți au preamărit pe Dumnezeu Care a făcut pentru ei o asemenea minune, și astfel chinul Anei s-a prefăcut într-o slavă mai înaltă, adică ușa ușii lui Dumnezeu, ușă a vieții și început al petrecerii sale slăvite. Începând de acum se cuvine să înălțăm cuvântul nostru spre slavele și tainele ei mai înalte, prin harul, mijlocirea și ajutorul ei, căci ea este pricina și dăruitoarea a tot binele.

5. Când cea care avea să hrănească pentru noi pe Hristos Dumnezeu ce urma să se nască din ea, a trecut de vârsta prunciei și a avut trei ani, fericii ei părinți au dus-o la templu, la Templul lui Dumnezeu. Și acolo au închinat-o lui Dumnezeu, așa cum îi făgăduiseră înainte de nașterea ei. Au adus-o cu slavă și cinste, după cum se cuvenea. Multe fecioare mergeau înainte însoțind-o cu făclii strălucitoare¹¹, după cum a vestit încă de la început împăratul și prorocul, strămoșul neprihănitei fecioare, spunând: *Aduce-se-vor Împăratului fecioare în urma ei, prietenele ei se vor aduce ție*¹²; căci Prorocul a spus aceasta de mai înainte cu privire la aducerea ei la Templu și cu privire la fecioarele care mergeau înainte și o însoțeau. Dar această prorocie nu se înțelege numai cu privire la acest fapt, ci și, mai departe, cu privire la sufletele feciorelnice care au călcat pe urmele ei, și pe care el le-a numit prietenele ei¹³. Măcar că toate sunt mai prejos în ce privește prietenia și asemănarea, totuși, prin harul și bunătatea care vin de la Pruncul ei, Domnul, sufletele sfinților sunt numite prietenii ei tot așa cum Însuși Domnul și Ziditorul a toate n-a socotit nevrednic să fie numiți frați ai Săi¹⁴ cei care Îi sunt plăcuți și Îl imită. Căci, într-adevăr, toate sufletele dreptilor, care prin făptuirea sfințeniei au reușit să se facă prietenii ei, vor fi vrednice de ajutorul său și vor fi unite prin har cu Domnul și Fiul și vor fi conduse în Sfânta Sfințelor cerească. Sau, după cuvântul Apostolului Pavel, așa cum Fiul său a intrat ca îna-

inte-mergător pentru noi¹⁵, tot așa și această Preasfântă Maică a Domnului va intra cea dintâi dintre toate în odihna cerului, iar în urma ei, prin mijlocirea ei, vor fi conduse și celelalte suflete ale sfinților.

6. Mă grăbesc să povestesc celelalte lucruri ale Fecioarei celei dumnezeiesc împodobite, dar cugetul meu nu se poate lua la întrecere cu cuvintele fericitului proroc David. Să ne aducem așadar aminte pornind puțin mai de sus și să cugețăm ce fel de prorocie ne împărtășește mai dinainte slăvitul rege și proroc cu privire la fericita împărăteasă și fiică, Maica lui Dumnezeu. Căci în *Psalmul* 44 el a făcut mai întâi aluzie la Împăratul și Fiul ei spunând că Duhul Sfânt e Cel care a dat chipurile slavei sale: frumusețea vederii lui, din amândouă părțile¹⁶, revărsarea harului pe buzele lui¹⁷ și pogorârea înțelepciunii, ungerea bucuriei¹⁸, vasul puterii, paza arcului, încingerea sabiei peste coapsele sale¹⁹, toiagul purtării de grijă și toiagul puterii²⁰ care sunt vestitorii lui, chipul întrupării sale prin aceea că șade cu adevărat pentru pace și dreptate, și, mai presus de toate acestea, izbânda sa obștească, biruința și împărăția sa veșnică. Dar făcând asemenea prorociei strălucite cu privire la Domnul nostru Iisus Hristos, de îndată le-a potrivit în găteți pentru Preasfânta Sa Maică. Și dacă unii au tâlcuit aceste cuvinte cu privire la Biserică, nu este nici o piedică în a cugeta la ele ca la unele ce o privesc pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, căci cuvintele Duhului Sfânt nu trebuie înțelese într-un singur chip, ci după felurile lor înțelesuri, căci sunt comori de lucruri bune, și chiar și Părinții care le-au tâlcuit cu privire la Biserică au spus lucruri bune. Iar a cugeta din nou la prorocia privitoare la Născătoarea de Dumnezeu e lucru adevărat și lipsit de rătăcire.

7. Vedeți, așadar, cât de plină de har e învățătura acesteia, nu numai cu privire la aducerea la Templu, ci și la celelalte haruri duhovnicești, și la frumusețea ei: *Stătut-a împărăteasa de-a dreapta Ta*²¹. Acest cuvânt învață ducerea la Templu, așezarea la dreapta altarului în Sfânta Sfintelor, socotită cu adevărat a fi dreapta lui Dumnezeu. După care, amintește mănun-

chiul podoabelor ei, cât de plină de grație a fost, și cât de mult a fost împodobită cu veșminte cusute de aur și în multe culori. Veșmântul cade pe ea plin de grație, fiindcă toate acestea sunt spuse despre găteala ei duhovnicească. Și dacă pomenește de țesătura de aur, mulțimea podoabelor sale în multe culori învață nu mai puțin că fiecare din acestea sunt grațioase și străvezii; dar adunate și reunite, grația lor este încă și mai adâncă și sporită, fiindcă sunt adunate în sufletul fericit al Preacuratei Fecioare. De aceea s-a spus: *înfrumusețată de găteală în multe culori*²², adică o frumusețe alcătuită din fapte bune și cuvinte dumnezeiești cu totul după voia lui Dumnezeu, Mântuitorul ei; așa cum curcubeul ce se vede în nori e unul prin ipostas și prin nume, dar se vede în multe culori și grațios, tot așa Preacurata Fecioară a fost împodobită încă din pruncie cu găteala de nerostit a podoabelor în culori felurite, și pe măsură ce creștea cu vârsta, pe atâta creștea și găteala podoabei ei. De aceea frumusețea ei a plăcut Împăratului și El s-a sălășluit întru ea.

8. Însă cât de bune și potrivite sunt și cuvintele următoare: *Ascultă, fiică, și pleacă urechea ta*²³! Ascultă, adică, întâiele vestiri despre tine ale prorocilor din partea Duhului Sfânt, și istoriile noi cu privire la părinții tăi, la sterpiciunea și bătrânețile lor, la rugăciunile și cererile lor, și la vestirile din partea lui Dumnezeu cu privire la nașterea ta, și la nașterea ta neașteptată și minunată prin harul său. Vezi și aducerea ta de acum la Templu și sălășluirea ta cu cinste înăuntrul acestuia, și creșterea minunată în Sfânta Sfintelor, unde arhierii intrau doar o dată pe an²⁴. Vezi creșterea ta minunată și pe Cel ce dăruie o creștere încă și mai minunată, pleacă urechea și fii gata să primești această vestire și salutarea slăvită și zămislirea fără de sămânță a Cuvântului lui Dumnezeu. Și mintea ta să nu stea la poporul iudeilor și la casa părintească. *Și uită poporul tău și casa părintelui tău*²⁵, și tot ceea ce e în lume, și îmbracă un cuget nou și o nădejde tare, și așa frumusețea ta va plăcea Împăratului²⁶, și vei fi vrednică să te numești cu adevărat Maica Lui. Dar el și-a împodobit încă și mai mult prorocia sa și a învățat

trimiterea sa din partea celor bogăți și slujirea sa; de aceea a spus: *feței tale vor sluji bogății norodului*²⁷. Căci și atunci mulți oameni de neam bun și de vază din popor s-au adunat la venirea ei la Templu, dar și acum încă bogății cei plini de bunăvoința dumnezeiască sunt cei ce o slujesc și o preamăresc în Duhul Sfânt.

9. Dar pentru ca și lucrurile să se asemene unul altuia, și ca în respectul din afară să se vadă lăuntru încă și mai adânc și mai slăvit, de aceea spune: *Toată slava dinăuntru a fiicei Împăratului*²⁸. Dar nu numai prin găteliile ei ne va învăța ea bogăția lăuntrică, ci și prin harurile Duhului Sfânt mai adânci decât orice cuget, și a căror prisosire și frumusețe sunt negrăite. De aceea, ca un chip al unirii și al amestecului lor, ea a primit vălul de aur. *E înveșmântată în vâl de aur și gătită în culori felurite*²⁹ pentru că, așa cum acestea apar împărțite fiecare după chipul său și sunt reunite toate în veșmântul a cărui culoare sunt, tot așa harurile și podoabele Fericitei Fecioare sunt și ele felurite și toate sunt aduse și gătite de unicul Duh Sfânt. Așa se săvârșește aducerea la Templu a Fecioarei, într-o asemenea bogăție pe care nu o poate urma un cuget slab, nici nu o poate rosti o limbă gângavă. Dar care a fost șederea ei în Templu și pe ce scară a minunilor sale? Trebuie să urcăm scara cerului, căci după noua și minunata ei trimitere și înfățișare la Templu, prezența sa în Templu va rămâne mai nevăzută, și creșterea sa mai minunată, și sporirea cu cugetul mai adâncă, căci hrana sa venea din cer și ea o primea din mâna arhanghelului. Și o dată cu creșterea trupului, sporea și rânduiala și cunoașterea minții, și ea primea învățătura desăvârșirii de la îngerul, hrănitorul ei; am spune chiar mai mult că prin harul Sfintei Treimi ea sporea în statură și în har, așa cum spune Evangelistul despre Fiul ei³⁰; înainta prin creșterea staturii pe măsura hranei cu care se hrănea, iar în cele duhovnicești pe măsura călăuzitorului ce îi fusese dat prin harul lui Dumnezeu și prin ocrotirea arhanghelului, căci lucrurile stăteau astfel încât, pentru cea hărăzită să cuprindă în sânul său firea dumnezeiască cea necuprinsă, lucrarea sa să fie mai adâncă decât firea.

10. De aceea, Scriptura vorbește despre înfățișarea sa trupească și despre podoabele ei, căci totul la ea a fost minunat, faimos și vestit. Căci îi plăcea să învețe și era o ucenică bună, păstrând orice cuvânt bun, și plină de cugetare la dumnezeieștile Scripturi și de toată înțelepciunea, căci urma să se facă Maică a Cuvântului și Înțelepciunii lui Dumnezeu, potrivită cuvântului și vestirii prin viu grai, după cum este scris: *deschis-a gura sa cu înțelepciune și a pus rânduială limbii sale*³¹, căci acestea sunt cuvintele lui Solomon spuse despre ea, și următoarele: *a îmbrăcat tăria și frumusețea sa*³² prin harul și tăria care s-au născut din ea, și s-a îmbrăcat în frumusețe. A îmbrăcat tăria și s-a încins prin Cel ce S-a întrupat din ea. S-a îmbrăcat în frumusețe și s-a încins în tărie, și de aceea este potrivit să rostim despre ea și cuvântul următor: *s-a bucurat în zilele de pe urmă*³² ca Împărăteasă a toate, căci ea ține toate și de la o margine la alta a lumii toate îi sunt supuse și o preamăresc, pentru că ea împărătește împreună cu Fiul și Domnul ei și, mai mult încă, va domni în zilele de pe urmă, atunci când va avea loc sfârșitul și mistuirea acestei lumi trecătoare. Atunci va domni împreună cu Fiul său preadulce în Împărăția Sa fără de sfârșit și nepătrunsă.

* 11. Bine este, cu adevărat, și un lucru foarte potrivit să pomenim și aceste cuvinte ce-și urmează unele altora. Femei fără număr au avut bogății spirituale sau materiale. Multe au avut putere, dar tu le-ai întrecut pe toate prin fire și, prin cunoaștere, ai sporit mai mult decât toate în harul dumnezeiesc printr-o naștere mai presus de fire. Și dacă mărturiile Scripturii ne fac să zăbovim puțin asupra întâmplărilor vieții ei, e bine și potrivit ca acestea să fie scrise întru slava ei și spre folosul prietenilor lui Dumnezeu. Dar să ne întoarcem la întâiul scop al cuvântului, căci așa cum din toate părțile ea este mai adâncă și mai slăvită decât toți oamenii, tot așa și rânduiala și purtarea de grijă dumnezeiască a vieții sale e neasemănată. În văzul tuturor, ea s-a făcut toată plină de har, ba chiar, am spune, cinstită mai presus de orice har, înțelegătoare prin privire și cuvânt, având înăuntru ei vedenii dumnezeiești, cu

totul străină de tulburare, mânie și flecăreală, frumoasă la suflet și la trup, și potrivită la înălțimea staturii, plină de toate podoabele și de toate faptele bune. Or, prin fire era atât de sfântă și cu adevărat fecioară, încât nu era cătuși de puțin atinsă atunci când dorința vreunei patimi venea să tulbure sfințenia ei duhovnicească.

12. Mai mult decât toate, sufletul ei sfânt era plin de iubire de oameni și de compătimire, și, prin urmare, mai mult decât orice plin de imitarea harului și iubirii de oameni a Fiului său, pașnic și smerit cu cugetul, mai presus de orice asemenea bogăție de podoabe și de prisosire a harului, încât într-adevăr era Împărăteasă mai presus de fire, prin faptă, cuvânt și cuget; căci urma să se facă Maica adevăratului Împărat a toate Care S-a făcut pe sine atât de sărac și S-a smerit pentru noi până la moarte și încă moarte pe cruce³³. Astfel, această fericită și slăvită pururea Fecioară era săracă și smerită cu sufletul, potrivit fericirii rostite de Domnul³⁴. Era supusă preoților, grijulie la slujire și respectată de toți, căci era născută prin harul lui Dumnezeu și avea să dea naștere Împăratului îngerilor și oamenilor. Astfel deci, din cea mai fragedă pruncie, puterea lui Dumnezeu a acoperit-o și a împodobit-o cu toată găteala podoabelor, asemenea unui văl țesut din aur și în felurite culori pentru suflet și pentru trup. Cu astfel de rânduială și cu un astfel de chip, petrecea ea înăuntrul Templului lui Dumnezeu ca o jertfă dumnezeiască și icoană duhovnicească și cu totul înțelegătoare, înfricoșătoare demonilor și dorită îngerilor, ba chiar încă și mai mult, minunată și înfricoșătoare îngerilor, dar plăcută și supusă Tatălui, Fiului și Duhului Sfânt.

13. De aceea, încă de la început fericitul David și ceilalți profeți au prorocit despre ea, numind-o *muntele lui Dumnezeu în care a binevoit Dumnezeu să locuiască*³⁵, cetatea lui Dumnezeu cea numită slăvită, *chivotul sfințirii pentru odihna Domnului*³⁶ și *Sionul care a plăcut lui Dumnezeu și pe care și l-a ales drept sălaş*³⁷, scaunul lui Dumnezeu și carul Său pe care îl însoțesc mii de puteri îngerești³⁸ într-o slavă negrăită, grădina neatinsă, izvorul viu³⁹, carte pecetluită pe care o învață toți îngerii, în care

este scris Cuvântul ce nu poate fi scris, fără început și fără sfârșit, așternutul Domnului în jurul căruia stau de strajă șaizeci de viteji⁴⁰ care sunt cuvintele sfințelor Sale Scripturi, învățătorii, sfeșnicul de aur, toiagul împărătesc care a înflorit, vasul cu mană dumnezeiască, masa pâinii vieții, tablele legii celei adevărate, chivotul împodobit cu totul cu aur⁴¹ prin harul Duhului Sfânt și care cuprinde pe necuprinsul Stăpân al tuturor fapturilor. Așadar, cu astfel de rânduială și cu un astfel de chip plăcut lui Dumnezeu petrecea Preafericita Fecioară în Templu și sporea cu vârsta și în podoabă, în chip mai adânc decât cunoștința. Și cine ar putea zugrăvi în amănunțime ostenele ei, rugăciunile sale împodobite cu toate faptele cele bune? Ea le arătase încă din fragedă pruncie, căci toată lucrarea ei era mai adâncă decât cunoștința și, de asemenea, toată viața ei era mai presus de fire, căci urma să se facă împărăteasă a toate și Maică a Împăratului și Domnului și Dumnezeului a toate; pentru că era aleasă de Tatăl și gătită dinainte de Duhul Sfânt spre a cuprinde în sânul său pe Fiul Cel unul și nedespărțit de Ei și Cuvântul lui Dumnezeu și pentru a se face pricină a Întrupării și sălășluirii Sale printre oameni. Deci dacă, precum spun, e cu neputință de zugrăvit în amănunțite toate mărețiile petrecerii și lucrărilor care le-a săvârșit din copilăria sa în Templu, voi rosti cel puțin darul cel mai adânc între toate nenumăratele sale ostenele și rugăciuni.

14. După puțină petrecere aici a avut loc un semn înainte-vestitor al vestirii sale, pe când avea doisprezece ani. Era cu totul împodobită de înțelepciune și dreptate, în post, rugăciune, smerenie, pace, în iubirea și frica de Dumnezeu. Într-o zi, pe la miezul nopții, se găsea între porțile altarului, aducând lui Dumnezeu rugăciuni și cereri cu inimă îndurerată și sfântă. Și iată că un lucru mareț și înfricoșător de înțeles, o mare lumină a strălucit în Templu cu o asemenea strălucire că puțin mai rămânea ca să umbrească strălucirea soarelui. Și un glas s-a făcut auzit din altar zicând: „Marie, din tine se va naște Fiul Meu!” Când Fericita Marie a auzit aceasta, nici nu a tremurat, nici nu s-a temut din pricina vârstei sale copilărești,

nici nu s-a trufit cu o bucurie prea mare, nici nu a povestit aceasta celorlalți, nici nu și-a schimbat purtarea și cugetarea, dar s-a minunat de felul în care s-a întâmplat acest cuvânt. A ascuns în inima sa această taină cu adevărat mare și hărăzită înainte de veci, necunoscută chiar și îngerilor, până când a văzut împlinirea tainelor promiei dumnezeiești cu privire la ea, când s-a născut din ea Împăratul Hristos împlinind planul de a viețui în mijlocul oamenilor, a înviat din morți și S-a înălțat la cer.

15. După aceasta, Sfânta Fecioară a sporit cu vârsta, împlinind doisprezece ani⁴², vârsta căsătoriei după rânduiala Legii. Însă preoții nu aveau curaj să-și spună părerea cu privire la ea, se temeau să o scoată din Templu pe cea care fusese închinată lui Dumnezeu și li s-a părut înfricoșător să o predea jugului căsătoriei pe cea care fusese închinată lui Dumnezeu, și fusese menită spre a fi în slujire doar sub jugul lui Dumnezeu. Dar rânduiala Legii lui Moise oprea o tânără fată la vârsta împlinită de a sta mereu în Templu. Din pricina acestor constrângeri, s-a făcut între ei mare sfat, pentru a vedea care era lucrul cel mai potrivit. Deci, a trimis Dumnezeu în inima lor un gând așezat și rânduit spre a împlini pe de o parte porunca Legii și de a lăsa în același timp deoparte căsătoria, și au hotărât să o predea numai în logodnă, iar nu în căsătorie, unui bărbat care n-ar mai fi potrivit de căsătorie, ci bătrân și ramolit, dar care a ajuns să dobândească împlinirea virtuții, pentru ca el să fie mai degrabă păzitorul fecioriei ei. Aceasta a fost și providența divină hotărâtă dinainte de sus, pentru ca, așa cum Domnul și Împăratul a toate a ascuns El însuși în veșmânt de trup strălucirea orbitoare a Dumnezeirii Sale, pentru ca stăpânul întinericului să nu-L poată recunoaște, tot așa, sub chipul logodnei, fecioria Maicii Sale să se facă necunoscută, pentru ca nimeni să nu afle prin cine sau în ce vreme va avea loc Întruparea Sa, pentru ca astfel, prin chipul Său omenesc, să pună mâna pe vrăjmașul cel răzvrătit, căci acesta știa din cuvintele lui Isaia și ale celorlalți Proroci că urma să vină pe lume dintr-o fecioară.

16. Ținând acest sfat, preoții n-au îndrăznit să se facă chezașii darurilor unui bărbat atât de drept, ci au încredințat totul pe seama providenței lui Dumnezeu, așa cum a făcut odinioară și Moise, când mulți cereau pentru ei cinstea arhieriei; el însă, luând drept chezașie judecata lui Dumnezeu, au adus în lăcașul cel sfânt toiegele semințiilor, și prin acestea s-a făcut cunoscută voia lui Dumnezeu prin înflorirea toiagului⁴³. Mai apoi însă, Petru și ceilalți Apostoli au găsit și ei prin rugăciune și tragere la sorți pe cel ce avea să ia locul vânzătorului [Iuda]⁴⁴. Tot așa și acum, arhierul și preoții au început să se roage și să ceară Domnului sub conducerea marelui Zaharia, tatăl lui Ioan Botezătorul, îmbrăcat atunci cu sarcina arhieriei. El a fost martorul vieții dumnezeiești și al ostenelilor mai adânci decât cunoștința săvârșite de Preabinecuvântata Fecioară. În vremea petrecerii sale la Templu, Zaharia a propus-o pe Sfânta Fecioară, nu doar pentru că era din casa sa, din pricina reunirii caselor împărătească și preoțească, ci și din pricina femeii sale Elisabeta, și nu numai pentru că era învățat din alte Scripturi despre faptul că Maria și Elisabeta erau copiii a două surori, ci și pentru că o întărește cuvântul arhanghelului, după cum stă scris în Sfânta Evanghelie: „Și iată că Elisabeta, vara sa”⁴⁵. Atunci Dumnezeu a dat un gând lui Zaharia, iar el a împărțit douăsprezece rămurele bătrânilor propuși pentru Sfânta Fecioară, și le-a așezat pe altarul lăcașului sfânt. Iar el împreună cu ceilalți preoți au învățat rugăciuni și cereri către Dumnezeu cu lacrimi îndurerate și au cerut să săvârșească o minune dacă s-ar potrivi ca unul din ei să o primească pe fecioară. Și Domnul a dat un semn minunat, și ramura lui Iosif a înflorit și a rodit ca odinioară toiagul lui Aaron⁴⁶. Astfel, prin providența divină și sfatul preoților, Iosif a primit de la Zaharia pe Preacurata Fecioară ca să lucreze pentru ea și să slujească marii taine și minunii celei mai adânci decât cunoștința.

17. Iosif era pe atunci în vârstă de peste șaptezeci de ani, pentru ca nimeni să nu aibă nici o bănuială asupra căsătoriei. Era văduv și sărac în avuții pentru ca în casa sa să crească cu

creștere în cele materiale Cel ce S-a făcut sărac pentru noi, ca să ne îmbogățească cu Dumnezeu. Era dulgher de meserie, iscusit în acest lucru mai mult decât toți dulgherii, căci a trebuit să slujească adevăratului arhitect, ziditor și dulgher al tuturor fapturilor. Așa cum era cunoscut prin meseria sa, Iosif era cunoscut și prin blândețea, evlavia și faptele sale cele bune. Dintre toți preoții de acolo, el era cel mai profund, afară de părinții Sfintei Fecioare. Și de ce mai e nevoie să mai vorbim despre el, când dreptatea sa era mărturisită de Dumnezeu Însuși? Toți oamenii seminției sale dădeau mărturie despre aceasta. Dă mărturie Matei Evanghelistul: Iosif era drept⁴⁷. Când acest Iosif a primit-o pe Sfânta Fecioară, a dus-o de la Ierusalim și din Sion în Galileea, în cetatea Nazaret, căci acolo era semnul tainei slăvite ce ne-a venit de la Ierusalimul cel de Sus și nevăzut, de la mărețiile negrăite și nerostite și de la scaunul împărătesc, Cuvântul lui Dumnezeu, Împăratul și Ziditorul a toate.

18. Însă, atunci când Iosif a dus-o la el pe Preasfânta Fecioară Maria ca împărăteasă și stăpână a casei sale, el a pus-o mai-mare peste fiucele sale, cum stă scris despre întâiul Iosif: și Faraon *l-a așezat ca stăpân la casei sale și asupra tuturor bunurilor sale*⁴⁸, astfel că Iosif a fost stăpânitor, povățuitor și mai-mare peste toți cei din casa sa. Tot așa, el a așezat-o pe Sfânta Maria spre a le povățui ca pe sine însăși, pentru ca fiucele sale să *ajungă înțeleghătoare* cum spune Prorocul⁴⁹, și chiar dacă erau mai în vârstă decât ea, prin harul Duhului Sfânt, Sfânta Maria a fost așezată peste ele. Or, așa cum Preafericita și Preasfânta era o comoară a podoabei, tot așa avea îndeosebi liniște, pace și smerenie. În cea mai mare parte a timpului era închisă în casa ei și învăluită în rugăciune și cerere către Dumnezeu, în post și ostenele încordate. Or, atunci când a ieșit din Templu, după puține zile a venit praznicul corturilor și odihna chivotului⁵⁰. Era luna a șaptea după întâia, potrivit rânduielii numărării lunilor la evrei. Și arhiereul Zaharia a intrat după rânduială în Sfânta Sfintelor să tămâieze cu cătuia, și atunci i-a fost vestită nașterea lui Ioan, ca el să fie un sfeșnic înainte-

mergător al Luminii, o auroră pentru Soare, un glas pentru Cuvântul, un însoțitor pentru Mire și un cavaler pentru Rege. A trebuit ca zămislirea celei sterpe, mai puțin minunată decât minunea, să premerge zămislerii fără de sămânță a Fecioarei, precum întărește cuvântul arhanghelului care spune: *și iată Elisabeta, vara ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei*⁵¹.

Buna-vestire

19. La șase luni de la zămisleria Elisabetei, arhanghelul Gavriil a fost trimis de Dumnezeu în cetate Nazaretului în casa lui Iosif și el a vestit Fecioarei Maria această vestire slăvită și minunată, de nerostit, de necugetat, cap și temelie a tuturor celor bune. În care ceas, după ce rânduială și în ce loc a avut loc vestirea? Fecioara era deja în post și în picioare la rugăciune lângă izvor, fiindcă a zămislit Izvorul Vieții. Era luna întâi, când Dumnezeu a zidit lumea întreagă, ca să ne învețe că acum înnoiește din nou lumea învechită. Era a treia zi a săptămânii, care este duminica, în care a nimicit întunericul dintâi și a zidit lumina întâi-născută, în care a avut loc slăvita înviere din mormânt a Împăratului și Fiului Său și, în același timp, învierea firii noastre; și nu era doar ziua întâia, dar și ceasul întâi, după cuvântul Prorocului: *o va ajuta Dumnezeu dis-de-dimineată*¹.

20. Care au fost cuvintele arhanghelului și cât de pline au fost ele de taină? *Bucură-te, ceea ce plină de har!*² A spus „bucură-te” spre a nimici întristarea dintâi și ursita vrăjmășiei și din pricina harului celui nou făcut acum cunoscut oamenilor, iar „plină de har” din pricina bogăției podoabelor Fecioarei și a harurilor care au venit peste ea. Era doar o singură zestre, chezașia Mirelui nemuritor și desfacerea blestemului dintâi venit asupra noastră prin neascultarea și rătăcirea maicii noastre dintâi, iar în locul întristării și spaimei, darul bucuriei veșnice, și această a doua descoperire a bogăției Mirelui nenunțit.

Și arhanghelul a vesti cele două lucruri. După care a adăugat: *Domnul este cu tine!*² Aceasta este deci bogăția desăvârșită a Împăratului. Aceasta este împlinirea făgăduinței: Însuși Cuvântul lui Dumnezeu, Cuvânt mai înalt decât cuvântul a intrat în pântecele Fecioarei Maria. S-a unit cu firea omenească nu printr-o sămânță, ci prin puterea Celui Preaînalt și prin venirea Duhului Sfânt. El Însuși era Cel care unea și Cel unit, unificatorul celor două firi într-un singur ipostas, și unitul prin har în firea omenească. El Însuși și-a zidit templul trupului Său așa cum i s-a părut potrivit. Și totuși e același cuvânt: *Domnul este cu tine!* El era dezlegătorul și nimicitorul blestemului dintâi ce apăsa asupra femeilor, căci bărbatul fusese ales să fie domn al femeii, iar femeia primise porunca să se întoarcă după bărbatul său. Iar aducerea pe lume a copiilor fusese rânduită să fie în întristare și durere din pricina neascultării dintâi³, după cum dă mărturie Prorocul: când vin durerile nașterii în ceasul venirii pe lume, ea strigă de durere. Astfel deci nu era capăt robiei, întristării și durerii femeilor. Dar când arhanghelul a spus Preasfintei Fecioare: *Domnul este cu tine!*, duse au fost toate datoriile întristării. *Domnul este cu tine* și nu mai e asupra ta puterea bărbatului, nici durerea aducerii pe lume, fiindcă într-adevăr ea singură a fost fecioară mai presus de toate fecioarele, înainte de naștere și în naștere și după naștere, Fecioară Preacurată. Și El i-a dat nu numai harul pururea fecioriei ci, plecând de aici, ea s-a făcut începătoarea fecioriei celorlalte femei, și prin ea a dat putere femeilor ce vor să fie fecioare. Or, înainte de aceasta, femeile n-aveau puterea de a fi fecioare, dar această preafericită, preasfântă și pururea Fecioară Născătoare de Dumnezeu Maria s-a făcut începătoarea și pricina fecioriei femeilor care ar dori-o, căci într-adevăr ea s-a făcut pricina tuturor bunătăților, și această măreață și preasfântă Maică a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos s-a făcut schimbătoare a bărbatilor și femeilor, podoabă, laudă pentru firea omenească și salutare pentru îngeri, ajutor al oamenilor și putere pentru toți credincioșii.

21. Iar încheierea cuvântului arhanghelului e desăvârșită și concisă: *Binecuvântată ești tu între femei*⁴, adică mai mult decât toate femeile, căci prin tine femeile însele au fost făcute vrednice de binecuvântare, așa cum bărbatul a fost făcut vrednic de binecuvântare de către Fiul tău și, mai mult încă, firile bărbatilor și ale femeilor sunt binecuvântate de către amândoi, de către tine și de către Fiul tău. Și așa cum au fost hotărâte blestemul, suferința și întristarea lui Adam singur, și începând de la Eva a bărbatilor și femeilor, așa începând cu tine și cu Fiul tău s-au revărsat peste toți bucuria și binecuvântarea. Dar să vedem firea și cuvântul înțelegător și plin de înțelepciune al Sfintei Fecioare. Ea nu s-a împotrivit pe față, nici nu s-a arătat necredincioasă, nici n-a primit cu ușurință într-o clipă cuvântul, ci s-a arătat în aceeași măsură întrecând pe Isaia⁵ în ascultarea care nu știe ce anume se petrece. Și în necredința fără măsură a lui Zaharia, ea a stat la mijloc și s-a tulburat după cum se și cuvenea. Ea nu s-a tulburat la vederea arhanghelului, căci era obișnuită de nenumărate ori cu vederea sa atunci când acesta îi aducea hrana în Templu, ci s-a tulburat din pricina cuvintelor ce răsunau în urechile ei. De aceea, vestitorul i le-a tâlcuit și i-a vorbit. *Iar ea s-a tulburat de cuvântul lui și cugeta în sine ce fel de salutare poate să fie aceasta*⁶, căci nu cunoștea adâncimea tainei și tresărea în această unire a firii dumnezeiești cu cea a oamenilor, și cugeta cum anume s-ar putea întâmpla aceasta. Dar minunatul vestitor Gavriil, deși Fecioara nu-i vorbise, însă prin mintea sa ce străbate mințile a simțit cugetarea înțelegerii ei, și nu numai că a nimic această temere, dar a și revărsat bucurie și, tâlcuind nașterea negrăită, a spus: *Nu te teme Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu!*⁷ Harul pe care îl găsisese era cinstea și numele de Născătoare de Dumnezeu, căci ea a fost chemată Născătoare de Dumnezeu și s-a făcut Născătoare de Dumnezeu cu adevărat. Cu adevărat a aflat mare har la Dumnezeu, harul de a se fi făcut Maică a Fiului Unul-născut al lui Dumnezeu. Har mai înalt decât toate harurile, pe care mintea nu-l poate pătrunde și limba nu-l poate rosti.

22. Să plecăm acum urechea și noi și să vedem slava Mi-
relui Celui nenuntit și zestrea fecioriei sale. Să pătrundem ce-
ea ce arhanghelul descoperă cu scurtime și limpezime: *Iată vei
lua în pântece și vei naște fiu și vei chema numele lui Iisus!*⁸ Iată că
vei zămisli, pentru ca într-o clipă, o dată cu cuvântul, ea să
cunoască zămislirea minunată. *Și vei aduce pe lume un fiu și îl vei
numi Iisus*, căci El nu are tată pe pământ, El este fără tată du-
pă nașterea omenească, cum este fără mamă după nașterea
veșnică. De aceea Îl vei aduce pe lume fără tată, și-i vei da
numele Iisus, care se tâlcuiește Mântuitor, pentru că nu vei
avea nimic din rânduiele și durerile femeilor, ci așa cum ză-
mislirea ți-a fost dată fără sămânță, așa și nașterea va fi fără
stricăciune și fără durere pentru mântuirea lumii întregi, și
lucrul însuși va fi cunoscut plecând de la numele său. *Acesta
va fi mare și Fiul Cel Preaînalt se va chema*⁹. El a spus aceasta din
pricina firii omenești, căci prin firea Sa dumnezeiască e mai
înalt decât orice slavă, dar, din pricina firii Sale omenești, a
spus: *Acesta va fi mare și Fiul Celui Preaînalt se va chema*. Nu nu-
mai din pricina unirii Sale ipostatic, dar și din pricina numirii
de Sus deopotrivă, și din pricina întăririi faptelor Sale minu-
nate, căci vei pune numele lui Iisus. Însă, după aceasta, Tatăl
cerului Îl va chema Fiul preaiubit și, atunci când va începe să
săvârșească minuni fără număr, se va face cunoscut tuturor
celor cu înțelegere că acesta este Fiul Celui Preaînalt, și *Dom-
nul Dumnezeu Îi va da tronul lui David, părintele Său*¹⁰. Și aceasta
s-a spus din pricina firii Sale omenești, căci începând de
atunci El a început propovăduirea Evangheliei și primirea
celor ce cred în numele Său, a celor care Îl cheamă și Scaun al
lui David și Casă a lui Iacob, și *va domni peste casa lui Iacob în
veac, și Împărăția Sa nu va avea sfârșit*¹¹. Vorbește despre o Îm-
părăție fără de sfârșit nu numai cu privire la Dumnezeirea Sa,
ci și despre firea Sa omenească, căci prin cele două firi ale
Sale nu va fi sfârșit al Împărăției Sale. Va domni peste cei ce
au primit Împărăția Sa cu credință. Acum, așadar, va domni
peste cei ce vor crede în cuvântul Său, iar la sfârșit peste toți,
când își va supune Lui toate, cum spune Sfântul Apostol Pavel,

căci Împărăția Sa e de trebuință până ce va pune pe toți vrăjmașii
Săi sub picioarele Sale, căci atunci când toate I se vor supune, își
va fi supus toate sub picioarele Sale. *Atunci și Fiul Însuși Se va
supune Celui ce I-a supus Lui toate*¹², lui Dumnezeu și Tatăl; căci
e convenit lucru supunerii de acum a firii noastre să I se supu-
nă, fiindcă El Își face ale Sale lucrările izbândirilor noastre.

23. Vedeți însă înțelepciunea Preafericitei și Preasfintei
Fecioare, și înalta treaptă a iubirii sale de feciorie. Ea a primit
cuvântul arhanghelului, dar a fost uimită de cuvintele sale. De
aceea, răspunde și spune: *Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu
de bărbat?*¹³ Iar aceasta nu se poate, fiindcă am fost închinată
fără de prihană lui Dumnezeu, iar, pe de altă parte, fără băr-
bat zămislirea nu este cu putință. Căci așa de mare a fost frica
și grija sa de a nu fi lipsită de fecioria ce domnea în inima sa,
și de a rămâne în feciorie până la sfârșit, cum ni s-a împărțit
din cuvintele de-Dumnezeu-purtătorilor noștri părinți. Căci
ea era cu desăvârșire neștiutoare nu numai de cele ale căsătoriei,
dar și de gândul dorinței, întrucât de la bun început fuse-
se crescută în suflet și în trup cu desăvârșire sfântă și fără
prihană. Iar în inima și mintea sa nu intrase nici un gând al
vreunei patimi. Și în acest chip, ea a fost mai adâncă și mai
înaltă decât toată firea omenească. De aceea, frumusețea su-
fletului său a plăcut Împăratului și Ziditorului a toate, Care
vede gândurile și cercetează inimile și rărunchiu¹⁴. El a făcut
sfânt lăcașul său, și a socotit potrivit să se sălășluiască în el, și
să îmbrace din el firea noastră. De aceea și vestitorul și înști-
ințătorul tainei negrăite o izbăvește de această uimire și îi tâl-
cuieste nașterea negrăită, după cum spune fericitul Apostol
Luca. Căci îngerul răspunde și îi spune: *Duhul Sfânt va veni
peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri*. Tu spui: *Cum va fi
aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?* Dar nu e nevoie de băr-
bat pentru acest lucru, faptele tale nu sunt ca ale celorlalte
femei, așa cum faptele Fiului tău care se va naște din tine nu
vor trebui să fie ca ale celorlalți copii ai pământului, care în
neascultare însărcinează pântecele femeii și ei se nasc în pă-
cat. Zămislirea ta nu va trebui să dezlege fecioria ta, ci va fi

mai degrabă o pecete și o chezășie a lipsei oricărei prihane și un răsad al sfințeniei. Căci Duhul Sfânt va veni peste tine dinainte spre a te găti ca logodnică vrednică a Domnului, pentru a sfinți încă de la început și acest suflet sfânt gătit cu podoabe dumnezeiești, și trupul tău. Și de îndată Mirele nemuritor și Fiul tău care este puterea Celui Preaînalt te va adumbri, căci Hristos este puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu, El Însuși te va adumbri și își va zidi înăuntrul tău templul trupului Său cu totul sfânt. Și Cel Nematerial și Netrupesc va îmbrăca un trup văzut și material din tine, puterea și strălucirea Tatălui te va adumbri ființial, și Cuvântul Tatălui se va întrupa din tine, Dumnezeul nevăzut se va arăta văzut ca om, și Fiul lui Dumnezeu se va face și va fi chemat pentru tine Fiul Tatălui, iar fiul tău se va numi Fiul Celui Preaînalt, căci fecioria ta va rămâne fără prihană și neatinsă.

24. O minunate și mărețe lucruri! O taine negrăite și de nepătruns! Dacă însă chipul și arătarea zămislirii tale minunate și a nașterii tale, mai adânci decât cunoștința, nu se găsește în această lume decât în cea mai umilă dintre minuni, crede acesteia ca și celei preainalte și cugetă că Cel ce se va naște din tine se va chema sfânt și Fiul Celui Preaînalt gata să facă tot ce vrea. *Și iată că Elisabeta, vara ta, a zămislit și ea fiu la bătrânețea ei și aceasta este a șasea lună pentru ea, cea numită stearpă. Că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință*¹⁵, și tot ceea ce El vrea săvârșește într-o clipă. Dar el încerca din nou treapta înțelepciunii și tăria sfințeniei preafericitei Fecioare. Până ce a fost o îndoială cu privire la bărbatul după legea firii, ea n-a acceptat zămislirea, ci a spus: *cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat*. Deși ești arhanghel și vestești taine mai adânci decât firea, pentru mine unirea cu un bărbat nu e cu putință. Însă atunci când arhanghelul a înștiințat-o că Duhul Sfânt va veni și că o va adumbri puterea Celui Preaînalt, el a bucurat-o și a convins-o că nimic nu e cu neputință la Dumnezeu. Ea nu s-a trufit, nici nu s-a înălțat în mintea ei, ci s-a îmbrăcat într-o smerenie și zdrobire de inimă încă și mai mare, și plină de respect Maria a spus: *Iată roaba Domnului! Fie mie după cuvântul*

*tău*¹⁶. Și îngerul a lăsat-o, căci și-a împlinit slujirea ce-i fusese poruncită și s-a minunat de frumusețea fecioriei sale. Însă Fecioara sfântă trebuia să țină această mare taină ascunsă în inima ei, căci era plină de înțelepciune ca o Maică a Înțelepciunii. Ea n-a împărtășit nici măcar lui Iosif vestirea îngerului, nici nimănui altcuiva în zilele acelea. De aceea, unii părinți tâlcuiesc astfel cuvântul Evanghelistului care spune despre Iosif că nu a cunoscut-o până ce a născut pe fiul său cel întâinăscut, cum că el nu știa această taină, nici vestirea îngerului, nici zămislirea mai presus de fire. Dacă ar fi știut, cum i s-ar mai fi strecurat atunci în suflet îndoiala nepotrivită că sarcina ei ar fi o rușine pentru el? Cum ar mai fi cugetat să o părăsească în ascuns până ce a văzut arătarea îngerului? Și din nou la nașterea Domnului, s-au arătat minuni, vestirea făcută păstorilor și sosirea magilor călăuziți de stea. După care și Fecioara binecuvântată i-a făcut cunoscută vestirea arhanghelului. Or, în clipa în care vestirea a fost făcută de înger, nimeni nu a știut-o, și ea a plecat la Elisabeta, vara sa, care o imita prin podoaba purtării sale, pentru ca să cunoască adevărul cuvintelor îngerului ce fuseseră spuse cu privire la Elisabeta, cum că și aceasta era însărcinată.

25. Când s-a dus în casa Elisabetei și i-a auzit salutarea, de îndată glasul cuvântului, lumina din lumină, prorocul harului a văzut-o mai adânc din sânul maicii sale, și au auzit glasul salutării ei, și prin tresăltarea sa la sânul său a vestit chipul salutării și închinării Împăratului ce urma să se nască din ea, și de care înțelegea să fie botezat, pentru a arăta el însuși Prorocul, Înainte-mergătorul și Botezătorul, ce urma să vină. De aceea și maica sa a vestit-o pe Maica Domnului, și cu glas mare a strigat și a zis: *Binecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pânteceleui tău! Și de unde mie aceasta, ca să vină la mine maica Domnului meu? Că iată, de cum a venit la urechile mele glasul salutării tale, pruncul a săltat de bucurie în pântecele meu. Și fericită este aceea care a crezut că se vor împlini ce spuse ei de la Domnul!*¹⁷ După aceasta, ea a povestit toate despre sine Maicii Domnului, necinstea sterpiciunii sale, arhieria și tămâierea bărbatului ei

Zaharia, vestirea îngerului și mușenia care nu i-a îngăduit lui Zaharia să vorbească, ci doar să dea în scris Elisabetei, femeia lui. Or, cuvintele Elisabetei i s-au părut Fecioarei cu adevărat de la Duhul Sfânt, cum spune și Sfântul Evanghelist: Elisabeta s-a umplut de duhul sfânt și a strigat cu glas mare și a zis: *Bindecuvântată ești tu între femei și bindecuvântat este rodul pântecelei tău!*¹⁸, căci îi fusese împărtășit de către Duhul Sfânt că El era sămânța și zămislirea fără de bărbat. De aceea l-a și numit rodul pântecelei său, căci ființa trupului sfânt era numai din pântecele său iar nu dintr-o sămânță străină. Bindecuvântat este rodul pântecelei tău, căci acesta e adevăratul rod, hrană a lumii, după cum dă mărturie David: *Ochii tuturor spre Tine nădăjduiesc și Tu le dai lor hrană la bună vreme. Deschizi Tu mâna Ta și de bunăvoință saturi pe toți cei vii!*¹⁹. După care El Însuși ne-a dat deopotrivă hrana duhovnicească, cinstit Trupul Său și preasfânt Sângele Său. Cu adevărat bindecuvântat este Rodul pântecelei tău, Fecioară fără prihană, care a nimicit blestemul venit peste noi începând cu rodul neascultării. Acest rod ne-a izgonit din rai, dar Rodul bindecuvântat ivit din pântecele tău ne-a deschis ușa raiului, și ne-a hărăzit drept moștenire raiul.

26. *Bindecuvântată ești tu între femei și bindecuvântat este rodul pântecelei tău!*²⁰ Căci roadele celorlalte femei au fost sub blestemul ivit din păcatul întâiului Adam și al Evei, și au venit pe lume prin căsătoria trupească și stricăciunea păcatului, dar numai acest rod, rodul pântecelei tău, e bindecuvântat, căci a crescut nu din sămânță de bărbat, nici prin stricăciunea păcatului, ci fără sămânță și fără stricăciune a îmbrăcat din tine trup și n-a săvârșit nici un păcat, și n-a fost viclenie în gura sa. Și nu numai că e bindecuvântat și fără de păcat, dar prin harul său dumnezeiesc unit cu firea omenească osândită la blestem a dat bindecuvântarea, iar Mielul lui Dumnezeu cel bindecuvântat a purtat păcatele lumii. Atunci Preafericita Maria împodobită cu tot harul, așa cum a fost Maică și Fecioară într-un chip mai adânc decât firea, așa și aici s-a făcut pricină de prorocie pentru ceilalți. Astfel, ea însăși a rostit cuvinte pline de prorocii, pline de har, de rugăciune și de pro-

rocie, căci s-a umplut de Duhul Sfânt, cum ne învață Evanghelistul. Și Maria a zis: *Mărește suflete a meu pe Domnul și s-a bucurat Duhul meu de Dumnezeu Mântuitorul meu, că a căutat spre smerenia roabei sale, că iată de acum mă vor ferici toate neamurile!*²¹ Sufletul său era plin de toată smerenia, liniștea și evlavia, și pentru aceasta Dumnezeu, Mântuitorul său, a privit-o cum este spus prin Prorocul: *Peste cine îmi voi arunca ochii mei decât peste cel smerit, pașnic, și care tremură în fața cuvintelor Mele?*²² Astfel a aflat-o pe Maria bindecuvântată și a privit-o și a văzut că nu are asemănare în neamul oamenilor. De aceea a socotit potrivit să se sălășluiască întru ea și a primit de la ea trup omenesc și s-a dus în căutarea celor pierduți. Și pricina Întrupării Lui e sălășluirea Dumnezeirii Sale. Cel Preaînalt a făcut-o sfântă și fericită pentru toate neamurile. Prin aceste cuvinte Preafericita Maică a lui Dumnezeu a întărit cuvintele Elisabetei despre ea, cuvintele și vestirea arhanghelului ce fuseseră spuse de la Domnul după cum a și zis: *Fericită este aceea care a crezut că se vor împlini cele spuse ei de la Domnul!*²³, căci cele câteva cuvinte spuse ei de arhanghel au fost spuse de la Domnul, de care a și fost trimis.

27. De aceea, cea care a primit harul a mulțumit lui Dumnezeu și a slăvit sfânt numele Său și s-a numit pe ea însăși smerită și roabă, și a rostit întru prorocie: *Că iată de acum mă vor ferici toate neamurile!*²⁴ Oștirile îngerilor au numit-o cu adevărat fericită, ca și neamurile oamenilor, iar cei ce nu o numesc fericită și nu o preamăresc nu sunt numărați împreună cu oamenii, ci sunt fiii pierzaniei și partea diavolului. Însă toate neamurile adevăraților oameni o numesc fericită și o preamăresc, și o au drept ajutor și mijlocire la Domnul. Și cât de plină de har și înțelepciune sunt cuvintele următoare: *Că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic și sfânt este numele Lui, și mila Lui din neam în neam spre cei ce se tem de El!*²⁵ Numele său și mila sa sunt Fiul său Cel Unul care din milă față de cei ce se tem de El a făcut să vină întruparea începând de la Sfânta Fecioară pentru a se milostivi de cei căzuți și a-i căuta pe cei pierduți. Dar cum vorbește Fiul în numele Tatălui? Pentru că

Tatăl e cunoscut din Fiul, așa cum Domnul a spus despre Sine Însuși: *Am descoperit numele Tău oamenilor*²⁶. *Făcut-am tărie cu brațul său*²⁷, adică cu Fiul său, căci El se numește brațul lui Dumnezeu²⁸, cum se numește puterea lui Dumnezeu²⁹, și înțelepciunea și chipul puterii³⁰, pecete neschimbată³¹ și dreaptă a Celui Preaînalt³². Astfel e numit și braț al lui Dumnezeu și prin el Dumnezeu și Tatăl i-a înfrânt pe cei nelegiuți în cugetele inimilor lor. *Coborât-a pe cei puternici de pe scaunele lor*³³, pe cei ce erau mai-marii țărilor, pe demonii cei răi care, începând de la întâia neascultare și călcare a păcatelor, tiranizau neamul oamenilor și-l sileau spre păcate și neascultări.

28. Însă, atunci când Fiul lui Dumnezeu a îmbrăcat prin voia Tatălui trup de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, El a zdrobit înfumurarea și cerbicia demonilor celor fără de lege și le-a răsturnat scaunele puterii lor, și i-a închis cu lanțurile întinericului dându-i chinurilor, după cum spune Apostolul Petru³⁴. Astfel i-a zdrobit pe cei nevăzuți, pe demonii vrăjmași și ticăloși, precum și pe mai-marii și împărații necredincioși care-i prigoneau pe cei credincioși. Și a răsturnat și doborât puterea lor, și a făcut deșarte cugetele lor. *Și a înălțat pe cei smeriți, pe cei flămânzi i-a umplut de bunătăți și pe cei bogați i-a scos afară deșerti*³⁵ și fără nume. Și pe sârmanii pescari, fără carte și neștiutori, umili și disprețuiți de oameni, i-a înălțat în fapte și în cuvânt, și i-a făcut povățuitorii și apostolii lumii întregi, astfel că glasul lor a ieșit în lumea întreagă până la marginile pământului și cuvintele lor i-au făcut respectați de către împărați și regi, și cinstiți în popor. Și le-a dat lor Împărăția cerurilor și i-a făcut fericiți în această lume și în cea veșnică. Cu adevărat, El a înălțat prin înălțimea sa nesfârșită pe smeriții și fericiții Apostoli. A umplut de bunătăți, prin povăduirea Apostolilor, popoarele flămânde ale păgânilor, flămânde de cuvântul lui Dumnezeu, lipsite de învățătură și înțelegere. Le-a umplut de buna învățătură a Duhului Sfânt și de înțelegerea tainelor dumnezeiești.

29. Dar pe cei bogați și nelegiuți prin deșertăciunea ticăloasă a înțelepciunii lumii și pe cei mândrii, pe cei nelegiuți

din pricina nebulniei lor îi alungă după cum este scris: *Pierde-voi înțelepciunea înțelepților și știința cunoscătorilor o voi nimici*³⁶. *Roagă pe Israel sluga Sa ca să-și aducă aminte de mila sa, precum a grăit către părintii noștri, lui Avram și seminției lui până în veac*³⁷. Au primit pe Israel sluga Sa cei care au crezut în Cuvântul Său și prin Fiul său Cel Unul au fost făcuți vrednici de a intra în înfierea dumnezeiască și s-au făcut minte care vede pe Dumnezeu, căci așa se tâlcuiește Israel: minte care vede pe Dumnezeu³⁸. Și aceștia sunt urmașii lui Avraam, și cu ei se împlinește jurământul pe care Tatăl nostru l-a făcut lui Avraam. Cu Hristos Cel întrupat pentru noi ca întâi-născut și, pentru El, cu toți cei ce cred în sfânt numele Său și s-au făcut prin El copii ai lui Dumnezeu, cum spune Ioan Teologul și Evangelistul: *iar tuturor celor ce L-au primit, le-a dat puterea de a se face copii ai lui Dumnezeu*³⁹. Cum spune Apostolul Pavel: *căci nu toți din Israel sunt și israeliți; nici pentru că sunt urmași ai lui Avram, sunt toți fii, ci întru Isaac a zis, se vor chema ție urmași, adică: nu copiii trupului sunt copii ai lui Dumnezeu, ci fiii făgăduinței se socotesc urmași care au crezut cuvântului Domnului*⁴⁰, și au fost botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt, fie ei iudei sau păgâni, și s-au făcut creștini și au învățat împlinirea poruncilor Domnului. Ei se numesc Israel și slujitori ai lui Dumnezeu, și cu ei se împlinește cuvântul Sfintei Născătoare de Dumnezeu: El a primit pe Israel sluga Sa, ca să-și aducă aminte de mila Sa. *Și a rămas Maria împreună cu ea ca la trei luni, și s-a înapoiat apoi la casa sa*⁴¹ pentru că, după moartea fericiților părinți ai Sfintei Fecioare, ea vedea în Elisabeta pe mama sa. De aceea, când a primit vestirea lui Gavriil, de îndată s-a grăbit să meargă să o salute și să-i dezvăluie cuvintele ce i-au fost spuse din partea lui Dumnezeu. Și cu dragoste dumnezeiască și cu firea proprie, a rămas împreună cu ea trei luni, cum spune sfântul Evangelist. Dar când s-a apropiat vremea nașterii Elisabetei, iar ea și-a cunoscut propria sarcină, s-a întors la casa lui Iosif, dar Sfânta Fecioară nu i-a făcut cunoscută vestirea îngerului.

Năsterea

30. Or, atunci când Iosif și-a dat seama de sarcina ei, s-a întristat, căci nu fusese înștiințat de marea taină. De aceea s-a umplut de mâhnire, pentru că era un bărbat drept¹ și socotea un chin a vedea legea răsturnată în casa sa și să atragă asupra sa îndoiala, dar, pe de altă parte, îi era greu să o vădească și să o dea spre pedeapsă arhierilor. Din pricina mării podoabe a vieții sale dumnezeiești, se simțea tulburat și îi era milă. De aceea, s-a gândit să o trimită în ascuns din casa sa, și *cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme² pentru aceasta nici de Dumnezeu, nici de pedepsele Legii, și nu te îndoii de Maria care a fost logodită cu tine după legea oamenilor. El o numea pe logodnica sa femeie, dar ea nu îi fusese dată ca femeie în chipul celorlalte femei, să nu fie! Ci ea fusese logodită cu el spre paza ei ca o comoară dumnezeiască și închinată Domnului. Nu te teme să o ții în casa ta, căci Cel ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt. Ea va naște fiu și vei chema numele lui: Iisus, căci El va mântui poporul Său de toate păcatele lor³. Prin aceste cuvinte îngerul a nimicit teama de care suferea Iosif, dar în schimb a strecurat în sufletul său altă teamă, aceea de a se teme încă și mai mult și de a cinsti pe Sfânta Fecioară cea plină de Duhul Sfânt și născătoare după trup a unui fiu de nerostit și de nepătruns, născut mai înainte de toți vecii, care urma să mântuiască pe poporul Său de păcatele sale, căci pentru aceasta S-a pogorât din cer pe pământ Împăratul milostiv, ca să ne mântuiască pe noi credincioșii și închinătorii Săi, din robia păcatului și din puterea demonilor celor răi.*

31. Astfel s-a împlinit prorocia patriarhului Iacob care spune: atunci când vor lipsi mai-marii căpeteniilor lui Iuda, va veni nădejdea tuturor păgânilor⁴, Împăratul și Hristosul care e cu adevărat nădejdea păgânilor și a israeliților care cred în numele Său cel sfânt. Căci nu toți cei ce se trag din Israel se numesc Israel⁵, ci cei care au primit propovăduirea Evanghe-

liei precum stă scris mai sus. Și așa ne înștiințează deopotrivă Simeon, căci el i-a dat drept nume *lumină spre descoperirea neamurilor* [păgâne] și *slava poporului său Israel*⁶, cei care au crezut în El. Și i-a chemat împreună spre mântuirea poporului său. *Căci văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea întregului popor*⁷. Sau, cum spune: când vor lipsii mai-marii lui Iuda? De ce a venit Domnul Însuși? Pentru aceea că era El Însuși căpetenia tuturor și Împăratul Cel adevărat și s-a arătat în casa lui Iuda. S-a recunoscut, așadar, că prorocia patriarhului nu vestea o împărăție duhovnicească, ci vorbea despre regi trupești și lumești. De aceea, Domnul a spus: *Împărăția Mea nu e din lumea aceasta*⁸, pentru faptul că vorbea la sfârșit, când împărații Romei stăpâneau întreaga Iudee. Totuși, Mântuitorul a primit domnia și asupra romanilor și asupra tuturor păgânilor care au crezut în numele Său cel sfânt. Și nu spun împărăția Dumnezeirii Sale numai după fire, El care este Împărat și Domn din veac și până în veac⁹, ci această supunere de bunăvoie față de El a tuturor celor credincioși. El a chemat cu nume nou și unic pe toți cei ce ascultă de Împărăția Sa; adevăratul creștin, acesta este numele cinstit care ni se cuvine prin tine. Așadar, atunci când puterea și stăpânirea evreilor au dispărut, și lumea întreagă era sub stăpânirea romanilor, cum spune Sfânta Evanghelie: *În zilele acelea a ieșit poruncă de la cezarul August să se înscrie toată lumea*¹⁰, atunci S-a născut adevăratul Împărat și Mântuitor al lumii întregi. Astfel a rânduit lucrurile providența Sa, ca lipsa căpeteniilor lui Iuda să fie desăvârșită, și toată puterea împărăției să revină romanilor. Ei domneau peste evrei cu toiag de fier¹¹, care este puterea romanilor, căci s-a numit toiag de fier cel prin care evreii au fost cu desăvârșire zdrobiți, după Patima și Învierea lui Hristos, fiind surghiuniți cu un surghiun veșnic. Astfel deci, pronia lui Hristos i-a făcut pe romani să domnească asupra evreilor, iar El Însuși a domnit asupra romanilor și a păgânilor ca și asupra evreilor care au crezut, și domnește în veci peste toate fapturnile.

32. Însă lucrurile văzute ale tainelor nevăzute sunt învățatură; înscrierea e chipul unei alte înscrieri, căci stăpânirea împăratului peste toți vestea singura stăpânire a singurului adevăratului Dumnezeu și Împărat a toate. Or, această înscriere preînchipuia supunerea de bună voie a tuturor și înscrierea în ceruri a tuturor celor ce o doresc. Și așa cum atunci porunca a ieșit în toată țara, așa și propovăduirea lui Hristos a ieșit în tot pământul, și oricine urca spre cetatea sa învăța tuturor întoarcerea la întâia patrie și cetate, de unde am fost izgoniți și împrăștiați în felurite lucrări și pământuri, și această dare pe care toți o dădeau împăratului ne învăța că toți trebuie să-i închinăm lui Dumnezeu datoria roadelor duhovnicești prin milostenie, bună purtare și cugetare dumnezeiască. Prin pronia de Sus, această poruncă l-a obligat atunci pe Iosif să meargă în patria sa, în Iudeea, ieșind din Nazaret spre Betleem, ca să se împlinească prorociile: adică una că *Nazarinean se va chema*¹², și cea de a doua, că din Betleem vine Hristos¹³, căci Nazaret a fost locul vestirii și al zămislirii, iar în Betleem s-a săvârșit nașterea minunată. Vedeți așadar îndoita smerenie a Împăratului bogat făcut sărac pentru noi, căci Nazaretul era un orașel disprețuit, de unde nu se ivise nici măcar un proroc, cum spune Natanael: *Poate să iasă din Nazaret ceva bun?*¹⁴ Iar Betleemul, deși fusese cinstit de proroc, era în toate celelalte lucruri cu desăvârșire sărac și umil, de aceea Prorocul îl mângâie și spune: *Și tu, Betleeme, pământul Iudeii, nu ești nicidecum cel mai mic între căpeteniile lui Iuda, fiindcă din tine va ieși Conducătorul care va paște pe poporul meu Israel!*¹⁵ Iosif era cetățean al acestui Betleem și, cum se întâmplă multor oameni să-și lase țara lor mergând să trăiască într-alt pământ sau într-altă cetate, așa și Iosif s-a dus să trăiască în Nazaret. Și pe când stătea el acolo, pentru dreptatea sa și respectul de care se bucura, a fost logodit cu Fecioara Maria de către preoți, și acolo a vestit arhanghelul vestea cea mai presus de minte și preaslăvită.

33. Însă, atunci când a ieșit porunca cezarului August ca toți oamenii să se înscrie și ca fiecare să se înscrie în patria sa,

s-a suit și Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David, care se numește Betleem, pentru că el era din casa și din neamul lui David, ca să se înscrie împreună cu Maria cea logodită cu el, care era însă însărcinată¹⁶ de la Duhul Sfânt, și timpul nașterii ei era aproape; dar porunca împăratului o silea și pe Maria să urce la Betleem, căci și ea era din casa și seminția lui David. Dar providența divină i-a condus astfel la Beteelm, căci porunca pe care o primise de la înger îl obliga pe Iosif să o slujească cu respect pe Maria. De aceea, ceilalți fii și rude ale sale au fost trimise înainte, iar el însuși împreună cu Maria și fiicele sale mergeau mai încet. Iar când au ajuns la Ierusalim și Betleem, a sosit vremea nașterii minunate și mai adânci decât cunoștința. Însă, dat fiind că pentru înscriere se adunase o mulțime numeroasă, locurile de găzduire fuseseră ocupate încă de la început în toate casele Betleemului, așa că au trebuit să se adăpostească într-o peșteră de lângă Betleem. O, ce strâmtorare și surghiun pentru noi a Stăpânului tuturor fapturilor! Nu s-a găsit nici loc, nici găzduire pentru El. De aceea Cel Neapropiat și Necuprins a fost cuprins într-o mică peșteră, într-o iesle nepotrivită. Cuvântul lui Dumnezeu Cel fără de început și necuprins, Ziditorul lumii întregi, a fost călăuza Maicii Sale într-o peșteră de lângă Betleem, cum spune Sfântul Evanghelist: *dar pe când erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască, și a născut pe Fiul său, Cel Unul-născut, și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei*¹⁷. Atunci stăpânul cerului și al pământului a fost înfășat în scutece. O mare minune! Cel ce hrănește toate era hrănit cu lapte, Cel ce le înscrie pe toate era înscris. Atunci s-a împlinit prorocia lui David cu privire la Betleem și la nașterea Domnului, care spune: *Nu voi da somn ochilor mei, nici genelor mele dormitare, nici odihnă trupului meu, până ce nu voi afla loc Domnului, locaș Dumnezeului lui Iacob. Iată, am auzi de el în Efrata: Găsitul-am pe el în câmpia dumbrăvii*¹⁸. Acesta le-a spus despre Betleem unde a fost locul nașterii Domnului. De aceea a adăugat: *Intra-vom în lăcașurile Lui, închina-ne-vom în locul unde au stat picioarele Lui!*¹⁹.

Cine va spune deci nemăsurata smerenie a puterilor Domnului și va face auzite toate lucrurile Sale?

34. Dar în ceasul nașterii Domnului, vrednica maică a lui Ioan Înainte-mergătorul și Botezătorul, Elisabeta, nu lipsea nici ea, căci în fuga sa cu copilul nu sosise încă în munte. Dar cum fusese prorocița și martora zămislirii Sfintei Fecioare, tot astfel a fost și păzitoare slăvită a casei și martora oculară, iar mai apoi martora și vestitoarea nașterii Fecioarei. Și ea era plină de bucurie și privea nașterea negrăită ca pe un praznic minunat. Atunci peretele cel din mijloc al despărțiturii s-a surpat²⁰ și vrăjmășia neînduplecată s-a destrămat, iar pacea și iubirea fapturilor s-au revărsat: Dumnezeu S-a făcut om și cerul și pământul s-au unit, îngerii se țineau deasupra păstorilor și păstorii au fost luminați de către îngeri și s-au bucurat de vestea cea mare, și l-au văzut pe Bunul Păstor ca pe un miel fără prihană nou-născut în peșteră. Pământul învăța lauda cerului, iar cei din cer se bucurau de pacea de pe pământ și de bunăvoirea dintre oameni. Iar atunci când păstorii s-au temut și au tremurat la vederea minunilor, un înger de lumină le-a risipit teama și le-a vestit bucuria: *Nu vă temeți, căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David. Și acesta vă va fi semnul: veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle. Și deodată s-a văzut, împreună cu îngerul, mulțime de oaste cerească, laudând pe Dumnezeu și zicând: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!*²¹ După această vedenie și auzire înfricoșătoare, păstorii uimiți s-au dus de cu noapte la Betleem să caute pe mântuitorul și lumina tuturor. Mulți alții dintre ei și din cunoștințele lor s-au adunat atunci minunându-se de cuvintele păstorilor.

35. Iar Maria păstra toate aceste cuvinte, punându-le în inima ei²², nu numai pe cele ale păstorilor, dar și tot ceea ce văzuse și auzise de la început în Templu, și după Templu: vestirea îngerului și zămislirea fără sămânță, nașterea fără durere și fecioria după naștere și faptul că nu numai că a ocolit durerile femeii și s-a arătat maică fiind păstrată fecioară, dar și faptul

că n-a cunoscut nașterea însăși. Iată rânduielele lucrurilor dumnezeiești și mutarea firii lor, căci Fiul Cel minunat n-a făcut cunoscută maicii cunoștința nașterii, și într-o clipă fără să o știe, El s-a aflat în afara pântecelui ei, și a șezut pe tronul brațelor sale, pentru ca așa cum zămislirea fusese făcută fără sămânță și fără știință, tot așa și nașterea să fie fără stricăciune și fără cunoștință. Chipul acestei nașteri slăvite și minunate a fost roua cea de pe lână²³, dar adevărul ei a fost mai înalt decât chipul, căci atunci când roua vine dintr-o dată și în tăcere pe lână, ea nu se simte în lână fără mână. Dar această rouă dumnezeiască, care dă viață tuturor, a intrat pe tăcute și fără suferință în pântecul Fecioarei, și tot așa și ieșirea sa negrăită n-a fost cunoscută de maica cea fără prihană, ci El a îmbrăcat din ea trupul omenesc; și astfel a ieșit din ea cu ușurință și mai presus de fire Cel ce n-a făcut cunoscută nașterea. Sa nu numai celorlalți, dar nici chiar propriei Sale mame. Astfel erau minunile negrăite și de nepătruns pe care Preasfânta Maria le păstra și le așeza în inima sa, și întru toate acestea era copleșită de faptul că din ea se născuse Dumnezeu Cel adevărat, Care a fericit-o pe maica Sa neprihănită și preabinecuvântată între toate neamurile, și pe care o va face slăvită în cer și pe pământ și lauda tuturor.

36. Așadar, atunci când la nașterea Domnului slavei, bucuria cea mare a fost vestită păstorilor, ei s-au dus la Betleem și au povestit tuturor ceea ce văzuseră și auziseră despre pruncul slavei, și toți câți auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori²⁴. De îndată iată că și magi au venit de la Răsărit sub călăuzirea stelei, ca să arate că noul născut e Domnul cerului și al pământului. Și această stea nu era una dintre cele de pe bolta cerească, ci era o putere trimisă de Sus, care destrăma urzelile astrologiei și nimicea întunericul calculelor, căci mersul ei nu era asemănător celorlalte stele, ci ea mergea încet potrivit-și mersul cu puterile celor pe care-i călăuzea. Uneori mergea, alteori se oprea, uneori li se arăta, alteori se ascundea de ei, și mersul ei era de la miazănoapte spre miazăzi, căci așa este drumul care duce din Persia în Iudeea, și ea

nu se arăta în înălțimi, ci mergea aproape de pământ până la un mic sătuc, și s-a arătat într-o mică peșteră. Dar ceea ce este încă și mai important, nu se arăta numai noaptea, ci și ziua. Astfel strălucea încât acoperea cu lumina ei până și discul soarelui, și nu numai o zi sau două, ci până i-a condus pe magii din Persia la Ierusalim și Betleem. Ea însă nu li s-a arătat la nașterea lui Hristos, ci cu mult timp înainte, pentru ca ei să închidă gura celor care cercetau timpul nașterii. De aceea le-a apărut cu mult înainte și le-a făcut credincioase inimile cu privire la nașterea Împăratului, trimițându-i la un drum lung. Și, astfel, ea a rânduit timpul venirii și al taberei lor pentru ca ei să-L găsească pe Împăratul slavei odihnind într-o iesle. Toate acestea nu țin nici de fire, nici de rânduiala celei mai mici stele, ci este vădit că ea a fost o putere înțelegătoare, care cunoștea toate și le rânduia cum se cuvine sub puterea și la porunca Ziditorului și Rânduitorului a toate.

37. Și nu în zadar i-a condus steaua la Ierusalim. Iar când aceștia au venit la Ierusalim, ea s-a ascuns de ei, dar lucrul acesta s-a rânduit din două pricini: mai întâi pentru ca ea să se arate tuturor locuitorilor Ierusalimului și să le dea de știre despre această taină prin căutarea și întrebarea magilor care spuneau: *Unde s-a născut Împăratul iudeilor? Căci am văzut steaua Sa și am venit din Răsărit să ne închinăm Lui*²⁵. Din pricina acestor cuvinte tot orașul s-a tulburat și Irod tremura. Iar în al doilea rând, pentru ca vrăjmașii înșiși, cărturarii și fariseii, să dea mărturie și să descopere locul și timpul nașterii Domnului, și să ia drept mărturie pe Profetul care spune: *Și tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nu ești nicidecum cel mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieși Conducătorul ce va paște pe poporul meu Israel!*²⁶ Căci ceilalți regi au fost călăuzitori după cinstirea trupească, dar nu au fost păstori, căci nu și-au pus sufletele pentru turma lor²⁷. Însă Acesta e păstorul cel adevărat, pentru că El conduce turma care îi urmează pe calea vieții spre pășunile raiului și își dă sufletul Său pentru oile Sale. Vedeți deci cum s-au strâns întruna cuvintele patriarhului Iacob și ale Prorocului Miheia, căci acela a vorbit despre venirea Dom-

nului ivit din Betleem, în timp ce acesta a învățat că atunci când vor lipsi căpeteniile din Iuda se va arăta nădejdea neamurilor²⁸. Când magii au auzit aceste cuvinte, ei le-au întărit prin arătarea stelei și au propovăduit că Hristos e adevăratul Împărat.

38. De aceea Irod a tremurat, căci era aprig îndrăgostit de putere și tremura de frică să nu-și piardă împărăția și puterea sa, căci era plin de nerușinare. Astfel, *el a strâns căpeteniile preoților și cărturarii și a întrebat ca să afle unde urma să se nască Hristos*²⁹. Însă ei au răspuns cu viclenie spunând ceva și trecând sub tăcere altceva. I-au dat de știre că din Betleem urma să vină Hristos, după cum spune Prorocul: *Și tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nu ești nicidecum cel mai mic dintre căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieși Conducătorul, care va paște pe poporul meu Israel!*³⁰ Dar au trecut sub tăcere cuvântul care urmează la Prorocul: *Venirea Sa este dintru început, din zile veșnice*³¹, pentru că încă de pe atunci Îl pizmuiau pe Hristos și nu voiau să-L recunoască Dumnezeu, și au trecut sub tăcere cuvintele care învățau slava Sa, căci de bună voie ochii lor se întristau și urechile lor se închideau, ca să nu vadă și să nu audă adevărul³². Irod însă, plin de viclenie, i-a chemat pe magi în taină și i-a întrebat despre Pruncul Împărat, iar prin viclenie i-a mințit spunând că vrea să meargă și el să i se închine, atunci când îl vor fi găsit și îi vor fi dat de știre unde anume se găsește acest rege al regilor³³. Astfel, au aflat unii de la alții despre nașterea Domnului iudeilor. Irod a aflat astfel mulțumită magilor și arătării stelei atât de la iudei, cât și de la magi, iar magii au fost încă și mai mulțumiți atunci când au auzit vestirea Prorocului și când au văzut pizma și frica lui Irod. Însă când au ieșit din Ierusalim, de îndată li s-a arătat din nou călăuza lor, steaua, foarte aproape și mai strălucitoare decât lumina zilei. Ea strălucea mai mult decât strălucirea soarelui și îi conducea spre Soarele dreptății, Ziditorul soarelui, al lunii și al tuturor fapturilor. Ca spre cer îi conducea spre Betleem, spre peștera cea micuță și spre adăpostul cel umil.

39. Iar când au sosit în acel loc, cu o strălucire mai mare ca și cu un deget le-a arătat lucrul doririi lor, iar când și-a isprăvit slujirea, a pierit din ochii lor. Ei însă, *când au văzut călăuza lor, steama, sau mai curând îngerul arătat în acest chip, s-au umplut cu bucurie mare*³⁴ pentru că au întâlnit ceea ce căutau. Și au văzut lumina cea mare, căci atunci când s-au înfățișat înaintea noului-născut, Cel întâi-născut mai înainte de veci, de îndată s-au umplut de har, de duioșie și de lumină, și o ne-grăită bucurie s-a scurs în inimile lor. Vederea și cuvântul Maicii celei nenuntite și cu totul nestrucate erau mai presus de orice har și slavă, iar rânduiala chipului ei era mai adâncă decât orice cunoștință omenească. Nimic din rânduiala durerilor și din neputințele nașterii nu se vedea în ea, ci după naștere era și mai strălucitoare și mai frumoasă, căci era plină de harul și lumina nașterii ei, și era lucru minunat pentru toți cei ce o priveau. Plini până la săturare de toate minunile și mărețiile, magii se bucurau și laudau pe Domnul. De aceea, *s-au închinat căzând în genunchi*, ca unui Împărat și Dumnezeu, și *i-au adus daruri prețioase, aur, tămâie și smirnă*³⁵ ca unui Împărat și Dumnezeu și ca Celui ce S-a întrupat pentru noi și avea să moară ca noi să dobândim de la El nemurirea. Dar și aici, harul Duhului Sfânt i-a învățat să aducă aceste daruri, ca să fie pentru noi chipul aducerii darurilor duhovnicești, ca și noi să aducem o purtare bună și sfântă drept aur, înțelegerea și vederea duhovnicească drept tămâie, și omorârea patimilor și mădurelor trupești drept smirnă, din care se va face nepătimirea și de unde ni se va da Împărăția cerurilor. Atunci s-au împlinit cuvintele preasfintei și preabinecuvântatei Fecioare pe care le rostise mai înainte: *că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic și sfânt numele Lui și iată de acum mă vor ferici toate neamurile!*³⁶ Căci, într-adevăr, atunci au început să se arate slavele ei, iar la sfârșit slava, lauda și credințioșia ei au sporit încă și mai mult.

40. Altfel, deci, magii au întâlnit lucrul doririlor lor. Au văzut pe Împăratul slavei și s-au închinat Lui, I-au adus daruri văzute și împreună cu acestea s-au adus deopotrivă pe ei înșiși ofrandă Domnului. Astfel, ei s-au făcut temelia și înainte-

mergătorii întoarcerii la credință a păgânilor și a primirii acestora în slujirea lui Hristos, și cei dintâi credincioși și închinători ai lui Hristos, vestitorii Săi și martorii Împărăției Sale prin darurile lor scumpe și prin disprețul lor pentru nebunia evreilor și sminteala puternicului Irod. Pentru că fiind înștiințați printr-o arătare să nu se întoarcă la Irod, ei s-au dus pe un alt drum în țara lor. Și așa Hristos, Împăratul Cel bogat, când a venit în lume a ales sărăcia și a făcut-o cinstită prin alegerea sa. Tot așa, credinciosule, când auzi despre această smerenie și această sărăcie, dacă ești în sărăcie, nu uita aceasta în cugetul tău, ci schimbă peștera cea mică și cortul cel umil în cerurile cerurilor, iar ieslea cea micuță în stea strălucitoare, în preamărire a îngerilor, scutecele cele sărăcicioase și pe strângătorii de biruri în daruri și în închinare de magi și în primire a tuturor păgânilor, și astfel nu coborî smerenia Domnului până la înălțimile teologiei, ci ai mai degrabă nădejdea înălțimilor și bunătăților celor slăvite.

41. Însă, când fericita Maică vedea toate acestea, inima ei se umplea încă și mai mult de credință, nădejde și iubire față de Fiul și Împăratul ei, și aștepta bunătăți încă și mai adânci și mai slăvite, cum le și vedea cu adevărat. Și a rămas copleșită atunci când s-au împlinit și alte semne ale smereniei Lui. Căci după nașterea Domnului într-o peșteră umilă și venirea Sa într-o iesle micuță, *când s-au împlinit opt zile, L-au tăiat împrejur și I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de înger mai înainte de a se zămislî în pântec*³⁷. Acesta a fost numele fericirii sale de mai apoi, în care s-a făcut schimbul dezbrăcării patimii în trup cu darul nepătimirii. Iar în ziua a patruzecia au dus pe pruncul Iisus la Ierusalim *ca să-L pună înaintea Domnului, precum este scris în Legea Domnului*³⁸. Și nu este lipsit de folos ca ajunși în acest loc să tâlcuim deosebirile cuvintelor Sfinților Evangheliști, felul cum Matei, după naștere, vorbește de îndată de fuga în Egipt, de mânia lui Irod și de omorârea nou-născuților. Luca însă după naștere vorbește de urcușul de patruzeci de zile la Ierusalim și de aducerea lui Iisus la Templu. Trebuie știut, așadar, că Matei a lăsat deoparte pomenirea tăierii împrejur, a

urcuşului la Ierusalim și a aducerii la Templu, a lui Simeon primindu-L în brațele sale și a celorlalte lucruri care au fost săvârșite atunci. Ceea ce el a scris a avut loc după multe zile, la doi ani sau poate mai puțin³⁹, vedenia îngerului de către Iosif, fuga în Egipt și apoi întoarcerea din Egipt, căci așa sunt rânduite Scripturile, la mult timp după ce au avut loc întâmplările, și în același timp cu lucruri petrecute mai înainte, cum spune mai jos același Evanghelist Matei, în acest chip: Iosif a primit *poruncă în vis și a plecat și s-a așezat în cetatea numită Nazaret, ca să se împlinească cuvintele Prorocului că Nazarinean se va numi*⁴⁰. După care adaugă de îndată și spune: *În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul și propovăduia în pustia Iudeii*⁴¹. Or, propovăduirea lui Ioan Botezătorul a avut loc după treizeci de ani, iar el leagă istoria aceasta cu vremea nașterii lui Iisus. Așa a făcut când a zugrăvit nașterea Domnului și sosirea magilor, închinarea și întoarcerea în țara lor. Numai decît a adăugat fuga lui Iosif în Egipt împreună cu Domnul și Sfânta Fecioară Născătoare de Dumnezeu. După care a vorbit de uciderea nou-născuților și celelalte, cum îi dădea să scrie Duhul Sfânt. Însă prin harul Duhului Sfânt Luca a scris ceea ce a avut loc după naștere, și ceea ce Matei a lăsat deoparte, despre tăierea-împrejur, urcarea la Ierusalim și aducerea la Templu, odihnierea în brațele lui Simeon și celelalte, căci n-a fost dat unui singur Evanghelist să descrie întreaga iconomie, ci unul a descris unele evenimente și minuni ale Domnului, al doilea sau al treilea sau al patrulea, altele. Deci tâlcuirea pasajului este după cum am spus.

42. Dar trebuie cercetat cum anume Irod a fost numai decît nesocotit de magi, cum furia și mânia sa nu s-au arătat atunci, ci după un timp atât de îndelungat, și cum el a fost un om atât de necredincios și aprig la mânie. Și cum anume [Matei] n-a spus că în acest timp copilul se ascundea, nici că magii n-au răpit copilul împreună cu mama sa, pentru că își dădeau seama de furia sa, sau că treceau dintr-un loc în altul cum se întâmplă multora. În realitate, avem la îndemână o tâlcuire cu privire la acest personaj, căci ni s-a spus că în

aceste zile, când magii au sosit la Ierusalim și au întrebat despre nașterea pruncului, iar Irod a mințit cu înșelăciune și sub pretextul închinăciunii, căutând un mijloc ca să-L omoare, el a avut mare tulburare⁴² și luptă în propria sa casă. Acest lucru s-a întâmplat prin rânduială de Sus, care nu i-a lăsat prilejul de a căuta odrasla împărătească și pe Domnul a toate. Această luptă și această tulburare a fost iscată de femeia și copiii săi. El a biruit după multe înfrângeri, și numai decît și-a omorât pe femeia sa⁴³, dar n-a avut puterea de a-i ucide și pe fiii săi fără porunca împăratului. De aceea, înnebunit de furie împotriva lor și pregătindu-se a plecat la Roma la împărat ca să primească de la el puterea asupra lor, care i-a și fost dată. Fiindu-i dată îngăduința, a venit și și-a sugrumat⁴⁴ copiii, îndopându-și sufletul cu sângele lor, sufletul său nebun, îndrăcit și ucigaș. Și când cruzimea i-a uns inima, a dat din nou peste o luptă iscată împotriva lui într-un al doilea loc⁴⁵. A căzut într-o nebunie și într-o furie încă și mai aspră și mai îngrozitoare, și și-a adus aminte de întrebarea magilor și de nașterea pruncului împărat. S-a temut ca acesta să nu-i ia puterea, fiindcă era robul patimilor averii și al puterii. S-a umplut de pizmă și de furie și, din pricina căutării unui singur Prunc și Împărat a toate, și-a îndreptat furia împotriva tuturor nou-născuților nevinovați, și a ucis cu sabia fără milă *pe toți nou-născuții ce se găseau în Betleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai în jos, după timpul pe care îl aflase de la magi*⁴⁶.

43. O, putere nemiloasă și vrăjmașă lui Dumnezeu! Cum a putut să nu roșească omorând atâția nevinovați, când fie și numai pentru micile dobitoace inima omului nu s-ar pleca la un asemenea omor, nici măcar pentru a dezrădăcina atât de multe tinere vlăstare de răsaduri neînsuflețite, necum să execute atâția nou-născuți înzestrați cu rațiune! Dar nelegiuitul n-a șovăit nici măcar înaintea sugrumării propriilor săi copii adulți. Cât de ticăloase sunt iubirea și pizma puterii, începuturile tuturor relelor! Unul din arhangheli, din pricina cinstirii și slujirii lui Dumnezeu, s-a coborât până la această cădere și a fost prefăcut în demon, vrăjmașul lui Dumnezeu, vrăjmașul

cel lacom de putere. Pizma l-a făcut pe același Beliar, și prin el pe unul din iudei, omorător pe Dumnezeu, și a făcut să uite nenumăratele bunătăți ale Domnului. Tot astfel, aceste două patimi îl stăpâneau cu cruzime pe Irod necredinciosul și l-au făcut ucigaș al copiilor săi, mai întâi al propriilor săi copii, apoi al nenumăraților nou-născuți nevinovați, și mai mult încă, a uneltit uciderea Împăratului și Domnului a toate, ucigând pe cel de pe urma căruia trăgea folos. Dar, o Iroade, vrăjmaș al lui Dumnezeu și tovarăș al diavolului, dacă au fost deșarte și mincinoase cuvintele magilor, pentru ce te-ai temut și ai tremurat? Și dacă, dimpotrivă, ele sunt adevărate și a sosit Cel ce a fost propovăduit de Proroci, de ce nu cugeți că nu-ți este îngăduit să-L ucizi? Orbule și neștiutorule, care pentru multa pizmă ai atras asupra ta mânia lui Dumnezeu și ai căzut din putere și din viață și ai ajuns hrană pentru viermi înainte de moarte, așa cum ai și fost vrednic după cuviință și dreptate! Dar chiar și în această lume pedeapsa ta a fost înfricoșătoare și grozavă pentru toți cei ce au văzut furia venind asupra ta și pentru Cel Veșnic ai fost predat unui chin și mai aspru și mai ticălos în focul gheenei după faptele tale cele rele. Dar să ne întoarcem la cuvântul nostru dintâi.

44. Când a căzut ca din senin hotărârea crudă a lui Irod cel ticălos și mulțimea celor nevinovați a fost trecută cu sălbăticie prin ascuțitul sabiei fără nici o milă, ca un foc ea nu a ars și nu a pustiit doar Betleemul și împrejurimile lui, ci a întristat întreaga Iudee. Cu mult înainte Prorocul și-a rostit jalea sa cu privire la acest eveniment: *glas în Rama s-a auzit, plângere și tânguire multă; Rahela își plânge copiii și nu voiește să fie mângâiată pentru că nu mai sunt*⁴⁷. Să vedem cum se înțelege acest cuvânt. Rahela era mama lui Beniamin și, când a murit, el a fost număidecât îngropat în calea Efratei, adică în Betleem, pentru că Rama e o parte a casei lui Beniamin. Or, Beniamin era fiul Rahelei, și mormântul Rahelei era aproape de acel loc. De aceea, pentru Beniamin și mormântul său, copiii uciși sunt numiți fiii Rahelei. *Și nu vrea să se mângâie pentru că nu mai sunt.* N-a fost o nenorocire mică. Nu putea fi mângâiere nici pen-

tru surghiun, nici pentru strămutare. Pierzania și omorârea fiilor Rahelei și ai lui Beniamin era desăvârșită, dar astfel a fost înălțat și ales Betleemul, nu numai pentru alte fapte înalte, dar chiar și pentru aceasta. Ea a săvârșit de mai înainte Paștile și le-a suferit, și n-a jertfit numai un miel necuvântător, ci mai mulți, și cuvântători și fără prihană, de abia izbăviți de chinurile nașterii, și de îndată strămutați prin sabie de la chinurile acestei vieți trecătoare spre cealaltă lume veșnică, ei care de-abia văzuseră lumina zilei și pentru lumina cea înțelegătoare au fost număidecât lipsiți de această lumină trecătoare. Ei s-au mutat în lumina cea neînserată, eroi și mucenici înainte de vreme, contemporani ai lui Hristos fără a fi învățat adevărul și uciși pentru El înaintea altor mucenici, jertfe ale lui Hristos, jertfite pentru El și din pricina Lui înainte chiar de patima Sa pentru noi, căci se cuvenea ca o dată cu arătarea lui Hristos între oameni, o mare bunăvoință să se înrădăcineze în lume.

45. De aceea, fecioria care strălucea din Maica Sa fără de prihană era nu doar mai adâncă decât cunoștința și mai înaltă decât firile, dar s-a arătat și podoaba curajului ei și a încercării pentru Hristos a pruncilor nou-născuți, și pământul a fost curățit de sângele necurat al jertfelor aduse idolilor, prin sângele vărsat de pruncii sfinți și nevinovați⁴⁸, ajunși ca niște înainte-mergători și vestitori ai sângelui împărătesc și slăvit care a stropit crucea. Până aici cuvântul acesta. Ne vom aduce acum din nou aminte de aducerea la Templu a dulcelui Iisus și de ceea ce a urmat, căci toate acestea sunt laudă și preamărire a Maicii celei nestricate și preabinecuvântate, și atunci când vorbim de Domnul și ea are părtașie cu El și e unită cu El în povestire, căci întâmplările care sunt unite cu El prin fire se despart în cuvânt. Atunci a avut loc, așadar, tăierea-împrejur în ziua a opta de la naștere și numele Său s-a chemat Iisus, așa cum a spus îngerul înaintea zămisliirii. Însă această zi nu era numai a opta, ci și cea dintâi, ziua Domnului. În această zi de duminică a fost făcută vestirea Fecioarei de către înger. Tot în această zi a avut loc nașterea din Fe-

cioară, tot în această zi a înviat din morți, înviind împreună cu El firea noastră cea muritoare și pedepsită. În această zi de duminică va avea loc și învierea tuturor, și cea de-a Doua Venire cu slavă cerească să judece viii și morții⁴⁹. De aceea, singură această zi a săptămânii e cinstită și slăvită, e duminica sfântă fiindcă asemenea taine s-au săvârșit în ea.

Aducerea la Templu a Pruncului Iisus

46. Iar a patruzecia zi după naștere, *L-au adus pe Prunc la Ierusalim ca să-L pună înaintea Domnului, precum este scris în Legea Domnului, că orice întâi-născut de parte bărbătească să fie închinat Domnului*¹. Acum se cunoaște de către toți că El este Cel ce curăță și deopotrivă Cel curățit. Dar nu este cunoscut de toți ceea ce s-a scris și s-a făcut pentru orice întâi-născut adus înaintea Domnului după cuvântul Legii, și anume faptul că pentru ei se aduceau două turturele sau doi pui de porumbel², căci prin turturele învățăm sfințenia de sus și iubirea pustiei, iar prin porumbei pacea și nevinovăția. Astfel, porunca Legii se împlinea pentru toți, dar nu era cu adevărat înțeleasă de către toți. Așa cum celelalte cuvinte și lucrări ale Prorocilor au rămas ascunse și necunoscute celor mai mulți dintre oameni, tot așa și acest fapt că nu orice odraslă întâi-născută este sfântă pentru Dumnezeu: martori pentru aceasta sunt Cain și Ruben și Esau și mulți alți întâi-născuți de mai apoi. Și nu pentru că orice copil întâi-născut deschide pântecele, căci pântecele femeii e deschis de împreunarea cu bărbatul și fecioria ei e stricată, și apoi fiul e adus pe lume și iese dintr-un pântece deschis deja mai înainte. Or, dacă orice întâi-născut e sfânt de la naștere, cum se va mai potrivi atunci cuvântul Prorocului: *căci iată întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea*³. Căci nu numai nașterea, ci și zămisirea se împlinește după rânduiala și chipul păcatului, pentru că porunca Legii îndrepta acest lucru de la căderea din rai. Dacă, dimpotrivă, porunca Ziditorului ne-a ținut în viață și ne-a dat

sub un alt chip înmulțirea neamului nostru, iar nu prin zămislire și durere, e recunoscut așadar că nu orice odraslă întâi-născută se cheamă Sfântul Domnului.

47. Ci una este Odrasla și Întâiul-născut și Sfântul lui Dumnezeu, Cel a Căruia zămislire n-a fost prin pofta și sămânța bărbătească – să nu fie! –, ci prin harul și venirea Duhului Sfânt, iar nașterea n-a fost prin stricăciunea și durerea femeii, ci prin puterea și înțelepciunea Dumnezeului Celui Preaînalt. De aceea odrasla sfântă e născută sfântă, și sfânt al sfinților⁴, după cuvântul lui Isaia. Iar dacă în naștere pântecele sfințit a fost deschis, totuși el a rămas și închis, cum spune Iezechiel văzătorul celor nevăzute: *Ușa aceasta încuiată va fi și nu se va deschide, și nimeni nu va ieși prin ea decât Domnul Dumnezeului Israel, El singur va intra și va ieși și poarta va rămâne închisă*⁵. Prin urmare, această ușă a fost închisă cu adevărat în amândouă cazurile și pecetluită înainte de zămislire, în zămislire și după zămislire și după naștere. Dar cum a fost închisă și deschisă, după cum o spune, ca toată odrasla ce deschide pântecele să fie numită Sfânt al Domnului? Prin firea fecioriei, pântecele a fost închis și nu deschis, dar prin chipul celui născut, orice închidere a firii înainte de Lui e deschisă și supusă. Cine altcineva ar fi deschis pentru sine pântecele maicii sale și i-ar fi păstrat închiderea decât numai Acela a Căruia zămislire și naștere sunt negrăite și mai înalte decât firile și mai adânci decât cunoștința. Vedeți, așadar, adevărul prorociei, că nu s-a spus doar că se va chema sfânt, ci Sfânt al Domnului. Despre cine altcineva s-a spus, așadar, că se va chema Sfânt al Domnului încă de la naștere dacă nu despre Cel a Căruia naștere dintâi a fost vestită de înger de la Domnul: *și Cel care se va naște se va numi Sfânt și Fiul al Celui Preaînalt*⁶. Cât despre ceea ce s-a spus că orice odraslă ce deschide pântecele se va numi Sfânt al Domnului, aceasta e pentru a ascunde în același timp în cuvântul rostit puterea cuvântului, căci într-adevăr această taină e cea mai ascunsă dintre taine⁷.

48. Să ascultăm însă cu băgare de seamă cuvintele lui Simeon, ce anume învăța cu privire la blândul și doritul Iisus.

Căci ce e mai dulce și mai plin de folos decât cugetarea la aceste cuvinte? Iar despre Maica Sa sfântă și preacurată, ce prorocii și binecuvântări a rostit bătrânul care era un bărbat drept și sfânt și foarte bătrân? Căci ajunsese la marginile vieții omenești celei trecătoare și aștepta mângâierea lui Israel, iar Duhul Sfânt era peste el, și i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Hristosul, Unsul lui Israel. Și din îndemnul Duhului a venit atunci la Templu⁸, adică întărit de Duhul Sfânt ca să țină în brațe pe Cel Iubit și să primească de la El cinstea acestei vieți trecătoare plină de silă și apăsătoare. Fericitul bătrân era slăbit și întristat de adâncile sale bătrâneți, dar în acea clipă s-a întărit, și cu mers ușor L-a primit pe Domnul în brațele sale, desprins de această viață trecătoare și chinuită, chip al îmbătrânirii și slăbiciunii firii noastre care a primit pe Mântuitorul și Slobozitorul nostru venit din milostivire să caute pe cei rătați. Și s-a slobozit de vechea robie a durerilor și de stăpânirea demonilor, a zecilor de mii de amăgiri, și s-a făcut vrednic de harul Duhului Sfânt.

49. Ce spune deci Evanghelistul despre dreptul bătrân? Și iată era un om în Ierusalim cu numele Simeon; și omul acesta era drept și temător de Dumnezeu, așteptând mângâierea lui Israel, și Duhul Sfânt era asupra lui. Lui i se vestise de către Duhul Sfânt că nu va vedea moartea până ce nu va vedea pe Unsul Domnului. Și din îndemnul Duhului a venit la Templu; și când părinții au adus înăuntru pe pruncul lui Iisus, ca să facă cu El după obiceiul Legii, el l-a primit în brațele sale și l-a binecuvântat pe Dumnezeu și a zis: Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor, lumină spre descoperirea neamurilor și slavă poporului Său Israel!⁹ Era cu adevărat plin de harul Duhului Sfânt, și inima sa strălucea de harul pe care îl primea în brațe. Mai întâi a mulțumit pentru bunătatea pe care a întâlnit-o, după care a rostit o prorocie potrivită ieșirii sale din această lume, pentru că ochii săi îl vedeau aievea pe Mântuitorul lui, Iisus, pe care Îl văzuse mai înainte cu mintea și cu numele care-i fusese gătit înainte de veci. Însă fusese ascuns ca o taină mare, iar acum s-a gătit

înaintea întregului popor, nu numai al iudeilor, dar și a tuturor popoarelor, o lumină spre descoperirea neamurilor [păgâne] și slava poporului tău Israel. Căci El Însuși era Cel care a făcut să strălucească lumină pentru cei ce ședea în întuneric¹⁰. Și El Însuși era lumina¹¹, Dumnezeu și Împărat și Ziditor a toate și Slavă a poporului tău Israel, cei care te-au primit și au fost făcut vrednici să fie numiți Israel. De la ei toți lumină și slavă, Hristos a venit din cer pe pământ prin milostivire și a îmbrăcat un trup de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria. Toate acestea erau cunoscute fericitului bătrân de la Duhul Sfânt, și Iosif și Mama Sa se mirau de ceea ce vorbea despre Prunc¹².

50. Tu însă, prietene al lui Dumnezeu, vezi cum Evanghelistul l-a despărțit pe Iosif de Fecioara după naștere, și risipirea îndoielilor lui, fiindcă nașterea era dumnezeiască și Cel ce S-a născut era slăvit cu slavă multă. De aceea spune: iar Iosif și Maria se mirau de ceea ce se vorbea despre Prunc¹³. L-a numit pe Iosif cu numele său, pentru că nu el era tatăl Pruncului, nici soțul mamei Pruncului. De aceea el se numește Iosif și nimic mai mult¹⁴. Dar pe Fecioara binecuvântată a numit-o Maica Sa, și Simeon era conștient de aceasta, căci cunoștința tainelor îi fusese împărtășită de către Duhul Sfânt. El i-a binecuvântat pe amândoi, căci știa despre Iosif că era un bărbat drept și că slujea bine taina Domnului, și i-a binecuvântat. După care a adresat tot cuvântul său slăvitei Maria, și i-a spus Mariei, Mama Sa că știa că era o vistierie de bunătăți, care a primit asemenea minuni și a săvârșit o naștere atât de uimitoare. Iată, Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israel¹⁵.

51. Vezi acum adevărul cuvântului că mântuirea a fost gătită înaintea tuturor oamenilor, căci voința dumnezeiască era pentru viața și îndumnezeirea tuturor, dar căderea și ridicarea atârnă de voința multora, a celor care au crezut și a celor care n-au crezut, mai cu seamă din Israel. Însă trebuie înțeles deopotrivă că ridicarea celor căzuți, care e întoarcerea celor necredincioși, este după rânduială și recunoscută. Iar căderea celor căzuți învață adâncul acelei căderi. Căci osândi-

rea dinainte de venirea Domnului și înainte de vestirea către toți cei ce erau necredincioși nu e deopotrivă cu cea a celor care au rămas necredincioși după întruparea Domnului și arătarea învățăturilor Sale. Astfel învață cuvântul Domnului care spune: *și se va propovădui această Evanghelie a Împărăției în toată lumea, spre mărturie tuturor neamurilor păgâne*¹⁶, adică pentru a mostra și osândi pe cei necredincioși căci, după învățatură și mărturie, ei au fost vrednici de o osândă încă și mai mare, și mai cu seamă căderea poporului lui Israel a fost încă și mai mare. De aceea, nu le-a fost dat să rămână și să lucreze în aceleași lucruri, ci li s-a întâmplat căderea din toată cinstea și osândă mai grea decât cea a păgânilor dacă rămân în necredință. Căci Cel pe care prorocii L-au vestit, ei nu L-au primit, și pe Cel drept și bun, nesăbuiții L-au socotit drept un făcător de rele, și în necredința lor s-au făcut omorători ai lui Hristos. De aceea, asupra lor a venit căderea necredinței și ruina cetății, și nimicirea și surghiunul poporului și pierzania întregii mândrii. Însă cei credincioși au fost primiți de El în învierea cea adevărată, căci au fost sloboziți de jugul și robia legii celei vechi, și împreună cu Hristos *au fost îngropați prin botez*¹⁷, și au înviat împreună cu El¹⁷ și viețuiesc viața veșnică. Împreună cu El au pățimit prigoana și chinurile, și împreună cu El au fost preamăriți în Împărăția cerurilor.

52. Iar unii părinți vor spune și aceasta, că Domnul n-a venit pentru căderea unora și ridicarea altora, căci n-a fost El Însuși pricină căderii, ci ei înșiși au căzut și ei înșiși se ridică. Cad din pricina răului și se ridică din pricina binelui. Dacă ticăloșii care ne asupresc nu cad, ci îi strivesc pe cei buni, ei nu se înalță dintre noi; dacă necredința nu cade, credința nu se înalță, dacă păcatul nu cade și nu-i zdrobește pe cei drești, aceștia nu se ridică printre noi, după cum spune Apostolul Pavel: *când sunt slab atunci sunt tare*¹⁸. El însuși este slab și puternic, slab prin trup și tare prin Duhul. Astfel, puterea lui Hristos mă trage din cădere spre ridicarea credincioșilor săi, ca ei să lase asprimea și uscăciunea păcatelor și să se ridice cu ridicarea dreptății. *Iată că acesta va fi spre căderea și ridicarea mul-*

*tora din Israel, și este numit pe cruce semn care va stârni împotrivre*¹⁹, căci este pricina laudei sau ocării. Aceasta este lauda noastră, a credincioșilor lui Hristos, semn al mântuirii noastre și pecete a Împăratului nostru, dar este împotrivre pentru că unii cugetă bine și alții rău despre ea, unii își bat joc și o urăsc. Dar credincioșii doresc acest semn, îl cinstesc și i se închină cu credință. Hristos Însuși e declarat *semn care va stârni împotrivre*, pentru că a fost un făcător de minuni mai presus de fire, iar unii L-au primit și au crezut că făcea minunile prin Duhul Sfânt. Alții însă, vicleni și necurați, Îl huleau și spuneau că face minunile prin cel potrivit²⁰, după care spuneau multe din lucrurile lui Hristos. Unii spun că venirea Sa în lume s-a făcut fără trup, alții spun că întruparea Sa a fost făcută fără știrea Lui, iar alții au spus că a îmbrăcat un trup, dar n-a primit minte omenească. Nechibzuiții și neștiutorii gândesc așa, și rău grăitorii care răspund de adevăr au semănat multe alte lucruri.

53. Primele lucruri spuse despre toate acestea, și cele ce se povestesc acum, el le-a numit *semn care va stârni împotrivre*. Toată această prorocie cu privire la El și cu privire la Împărat, bătrânul le-a înștiințat Maicii celei fără de prihană căci știa că tot ceea ce atinge pe Fiul său, Fericita le socotea pentru ea însăși. De aceea, n-a înștiințat numai cele fericite, ci și cele nefericite, pentru ca, atunci când acestea vor veni, Fericita Maică să-și aducă aminte de această prorocie și să se mângâie. De aceea spune: *Și prin sufletul tău va trece sabie*²¹, căci în momentul patimii o sabie de întristare a străbătut sufletul Maicii celei fără de prihană. Căci întristare a fost în inima ei când a văzut patima Fiului și Împăratului ei! Și din nou Sfinții Părinți au spus care e puterea acestui cuvânt: ei au numit *sabie cu două tăișuri cuvântul care pătrunde până la despărțitura sufletului și a duhului, dintre încheieturi și măduvă, și care e destoinic să judece simțirile și cugetările ascunse ale inimii*²². Pentru că în vremea patimii lui Hristos tot sufletul a intrat într-o oarecare cercetare după cuvântul Domnului care a spus: *voi toți vă veți sminti din pricina Mea*²³. Cu privire la acestea, Simeon vorbește astfel despre

Sfânta Fecioară Maria: când vei sta în picioare înaintea crucii și vei vedea patima Fiului tău și vei auzi glasul Fiului tău spunând: *Elî, eli lima sabakhtani*²⁴ [Dumnezeule, Dumnezeul meu de ce m-ai părăsit?], și *Părinte, în mâinile Tale îmi dau duhul Meu*²⁵. Și din nou atunci când spune: *Mi-e sete, și I s-a dat oțet și după ce a luat oțetul, Iisus a zis: Săvârșitu-s-a. Și plecându-și capul și-a dat duhul*²⁶, și tu auzi și vezi și alte fapte și cuvinte îngrozitoare de acest fel. După vestirea lui Gavriil, după nașterea negrăită de care tu însuși ești conștientă, după vederea minunilor slăvite, va fi în sufletul tău o spaimă mare căci s-a convenit ca Domnul milostiv a toate să guste moartea și acest lucru va fi de folos lumii întregi și va îndrepta lumea întreagă prin sângele Său²⁷. De aceea, vorbesc sufletului tău care e mai conștient decât toate, când te va atinge încercarea Domnului, care e sabia de cercetare a gândurilor multora. El învață prin aceasta spaima și îndoiala care îi vor copleși pe Apostoli în clipa răstignirii Domnului, și care a atins ca un fulger și inima neprihănitei Marii. De îndată însă, într-o clipă, urmează tămăduirea și mângâierea din partea Domnului, care va întări inima lor prin mângâierea Sa ca să se arate tăria Sa. Acest lucru îl învață cuvântul *ca să se arate gândurile multora*²⁸. Căci atunci când s-a împlinit patima Sa pe cruce, a avut loc taina mântuirii noastre. Din această pricină s-au descoperit gândurile multora, cele pe care fiecare dintre oameni le-a avut cu privire la Hristos, fie iubire și credință, fie rătăcire și ură. Căci unii își băteau joc pe față și se bucurau de răstignirea Sa, dar nu erau încă de la început vrăjmași în chip vădit; alții s-au prefăcut cu fățarnicie a fi prieteni, timpul însă descoperindu-le cugetele și gândurile lor. Alții au suferit, au plâns și L-au mărturisit pe Dumnezeu pe cruce, cum a făcut-o tâlharul, *ca să se descopere gândurile multora*, iar mulți dintre cei ce s-au smintit au fost întăriți prin învierea Mântuitorului, și au crezut și au strălucit prin harul lui Hristos.

54. Cât despre noi, să ne întoarcem la primul nostru cuvânt, după aducerea și primirea de către Simeon și cuvintele prorocirilor și preamărirea Anei, și după ce au săvârșit toate s-au

întors în Galileea, în cetatea lor Nazaret²⁹, după cum spune Evangelistul Luca. Atunci, după Evangelistul Matei, *îngerul Domnului s-a arătat lui Iosif și a poruncit fuga în Egipt*³⁰. Atunci copilul nou-născut însuși, Dumnezeu Cel mai înainte de toți vecii, a rânduit toate. Și S-a supus El Însuși împreună cu mama Sa și cu Iosif pentru a fugi în Egipt. După aceasta, cum s-a scris mai sus³¹, a avut loc omorârea nou-născuților de către nelegiuitul Irod. Or, după aceea, marele Ioan, Înainte-mergătorul Mântuitorului, care, înainte de a ieși la lumina zilei, fiind încă în sânul maicii sale, a văzut Lumina cea adevărată și a săltat de bucurie, făcându-se astfel vestitor înainte de a avea glas, și martor al Cuvântului înainte de a ajunge la cuvânt, acesta a avut atunci o dorință. A dorit să guste moartea și să dobândească împreună cu ceilalți nou-născuți cununa muceniciei, căci prin familia și nașterea sa și el era din Betleem și din împrejurimi și, deși nașterea sa avusese loc cu șase luni înainte, porunca nelegiuită a tiranului porunca uciderea tuturor nou-născuților de doi ani și mai în jos, care se găseau în Betleem și în împrejurimile lui, pentru ca cel căutat să nu poată scăpa nicăieri. Însă Dumnezeu a fost ocrotitorul marelui Înainte-mergător și Botezător, Dumnezeu și Domnul pe care Îl căutau să-L omoare; și a fugit sub călăuzirea providenței în Egipt. El este Cel care l-a păzit și pe Înainte-mergătorul Său, ca să nu fie ucis împreună cu nou-născuții, ci, la vremea vârstei împlinite, să fie martorul Său, Înainte-mergătorul Său la cei ce locuiau în iad spre a le vesti izbăvirea. El, Care a venit din milostivire pentru noi în lume, a scăpat-o pe Elisabeta și pe fiul său din mâinile ucigașilor lor, căci ea a scăpat cu fiul ei în pustie și *i-a spus muntelui: Munte al lui Dumnezeu, primește mama împreună cu copilul și muntele i-a primit și i-a ascuns la porunca Domnului*³². Acolo l-a lăsat Elisabeta pe fiul său, Ioan, și a murit. Și începând de aici, așa cum zămislirea și nașterea Soarelui dreptății și a Mirelui Bisericii e negrăită și de nerostit, tot așa și cele ale însoțitorului soarelui numit sfeșnicul luminii și glasul celui ce strigă și prietenul Mirelui și cavalerul Regelui. Negrăită e și creșterea și sălașul său, și cum și-a primit hrana

și toată viața sa în pustie până în ziua arătării sale lui Israel. Însă ucigașii nelegiuți ai celor nou-născuți, cum n-au ajuns să pună mâna pe Elisabeta și pe Ioan fiul ei, s-au întors și și-au revărsat furia împotriva lui Zaharia, tatăl lui Ioan, și, la porunca ticălosului Irod, în timp ce acesta slujea în Templu în fața altarului aducând lui Dumnezeu cele rânduite, l-au ucis pe fericitul chiar în acest loc³³, și astfel acesta și-a sfârșit viața și soarta sa.

55. Însă, când tânărul Prunc și Împărat a toate a fugit în Egipt, El a alungat demonii Egiptului³⁴ și a nimicit pe toți înșelătorii, căci și unii și alții erau păgâni, robi ai demonilor mai mult decât toți păgânii: magii născocitori ai tuturor relelor și egiptenii, căci egiptenii erau mai mult decât toți ceilalți slujitori sârguitori ai idolilor și ai târâtoarelor urâte și ai ierburilor pământului. Ei aduceau jertfe vacii și o cinsteau drept Dumnezeu, numind-o Apis, și făceau din țap Dumnezeu, și aduceau jertfe pisicilor și șobolanilor, și luau drept Dumnezeu crocodilul, fiara râului Nil, dar se închinau până și usturoiului și cepei și altor târâtoare și pomilor sau ierburilor rele și înfricoșătoare. Magii însă slujeau demonilor ocrotitori ai văzduhului și îi chemau, și observau stelele și le aduceau jertfe, și născociau preziceri și farmece. Pe aceste două neamuri rătăcite amarnic, El le-a izbăvit de îndată din marea lor rătăcire prin venirea Sa în lume, pentru ca vrăjmașul să vadă și inima să nu mai fie în robia celorlalți, căci în vremea nașterii Sale i-a chemat pe magii Persiei și orice amăgire a demonilor păzitori ai văzduhului și orice rătăcire a astrologiei și farmecelor a fost nimicită. Apoi a coborât în Egipt El Însuși, ca om, la puțină vreme împreună cu Maica Sa cea fără de prihană, și a nimicit toată necurăția egiptenilor, și a alungat serpii și scorpionii Egiptului, și a risipit ceața pierzaniei. Însă Maica Domnului, Izvorul Vieții, și-a văzut compatrioții, locuitori ai Iudeii, drept dușmani și prigonitori, iar pe dușmanii și străinii egipteni i-a găsit prieteni. Ea s-a depărtat de Iudeea și a locuit în Egipt. Atunci egiptenii au văzut ceea ce le fusese spus dinainte de Prorocul Ieremia³⁵, un Dumnezeu întrupat³⁶ și pe

Maica Sa, Fecioară fără de prihană. Și Domnul Iisus Hristos și Maica Sa preasfântă au locuit în Egipt, după cum știm de la Părinți, vreme de doi ani. După care, ticălosul Irod a murit de o boală înfricoșătoare, și din nou *îngerul Domnului i s-a arătat lui Iosif în Egipt și i-a spus: Scoală-te, ia copilul și pe mama lui și mergi în pământul lui Israel, căci au murit cei ce cântau să ia sufletul pruncului! Și el, sculându-se, a luat pruncul și pe mama Lui și au venit în pământul lui Israel*³⁷, și a primit poruncă printr-o altă vedenie, și, *venind, a locuit în orașul numit Nazaret, ca să se împlinească ceea ce s-a spus prin Prorocul că Nazarinean se va chema*³⁸, și o altă prorocie, că *din Egipt am chemat pe Fiul Meu*³⁹. Astfel, pogorârea în Egipt și întoarcerea din Egipt și așezarea în Nazaret s-au făcut prin arătarea și cuvântul îngerului, după cum ne învață Evanghelistul Matei.

56. Și dacă zice cineva că Evanghelistul Luca nu vorbește despre vederea îngerului și așezarea la Nazaret, ci spune că, după aducerea la Templu, totul s-a săvârșit după Lege, și că s-au întors în Galileea în pământul Nazaretului, nu este totuși în aceste cuvinte nici o nepotrivire între fericii Evangheliști. Luca povestește faptele dinaintea pogorării în Egipt, fiindcă pentru istoria sa s-a ocupat mai cu seamă de urcarea spre Betleemul Iudeii. Când s-a împlinit aceasta, a avut loc nașterea Domnului cea mai adâncă decât firile. Și ei au rămas la Betleem până când s-au împlinit patruzeci de zile, după care L-au dus pe pruncul Iisus la Ierusalim pentru curățirea Domnului, după rânduiala Legii, iar bătrânul Simeon L-a primit în brațele sale. Când toate s-au desfășurat în acest chip după providența și rânduiala Domnului Cel adus pe lume de Fecioara pentru milostivirea oamenilor, ei s-au întors acasă în orașul Nazaret, unde se găseau de la început. Aici s-a împlinit sorocul celor doi ani, cum știm de la Părinți, după care îngerul Domnului i s-a arătat lui Iosif îndemnându-l să fugă în Egipt, atunci când Irod, sfârșind cu tulburările iscate împotriva sa, a vrut să caute să omoare pe Pruncul Împărat. După care au rămas în Egipt vreme de doi ani și, murind ticălosul Irod, îngerul Domnului i s-a arătat lui Iosif, poruncindu-i să

se întoarce în pământul lui Israel. Și, sculându-se, a luat pruncul și pe mama lui și a venit în pământul lui Israel. Și auzind că domnește Arhelau în Iudeea în locul lui Irod, tatăl său, s-a temut să meargă acolo, și luând poruncă în vis, s-a dus în părțile Galileii. Și venind a locuit în orașul numit Nazaret⁴⁰.

57. O, măreață minune a Maicii neprihănite și fericite! Câte osteneți și greutăți a întâlnit de la început și până la sfârșit, chiar dacă în toate aceste cazuri se amestecau și mângâierile din partea Domnului. Căci după vestirea lui Gavriil și ne-grăita Sa zămislire, au venit îndoielile lui Iosif, după cum spune Evanghelistul: *se gândea să o lase în ascuns*. Cât de ascuțită și de plină de mâhnire a fost îndoiala care a întristat sfânt sufletul ei, dar îndoielile au fost risipite de arătarea îngerului, care l-a făcut să înțeleagă că zămislirea era de la Duhul Sfânt și că nașterea sa era mântuirea lumii întregi. Timpul fericitei sale nașteri a sosit și de îndată porunca împăratului i-a silit să urce în Betleemul Iudeii. Au plecat din Nazaret în Galileea și au urcat în Iudeea cu multă osteneală și strâmtorare. Și când au sosit la Betleem, s-au împlinit zilele nașterii ei, și L-a adus pe lume pe Fiul său, Domnul a toate, și L-a înfășat în scutece și L-a culcat în iesle, căci nu era pentru ei loc de găzduire, ci șederea lor a fost în sărăcie și strâmtorare. Dar din nou necazurile lor s-au amestecat cu mângâieri: vestirile îngerilor și preamăririle, alergarea păstorilor și căutarea nașterii Pruncului; și vestirea către toți de îndată ce au auzit despre Prunc de la îngeri, și au auzit și s-au minunat, și închinarea lor pe care au dus-o lui Dumnezeu. De îndată a avut loc și sosirea magilor călăuziți de stea și închinarea lor Pruncului, Împăratului a toate, împreună cu Maica Sa preasfântă și aducerea darurilor prețioase. După aceasta a avut loc urcarea la Ierusalim și aducerea la Templu a Copilului celui mai adânc decât orice cunoștință, și primirea de către Simeon și binecuvântarea și prorocia acestuia.

58. Având loc aceste mângâieri, timpul a trecut iar Irod cel smintit și ticălos s-a sculat, și de aici fuga în Egipt a Maicii sfinte cu Fiul său dorit, Împăratul a toate, și din nou necazuri,

sărăcie, strâmtorare și frică, căci Irod căuta sufletul Copilului prin care viază tot ce-i viu, Care venise să caute oaia cea pierdută⁴¹ și drahma purtând chipul împăratului⁴². Atunci a fugit în Egipt Cel ce odinioară a izbăvit pe poporul lui Israel ce fugea din Egipt și l-a călăuzit prin mare trecând cu piciorul ca pe uscat. Pe acest popor al lui Israel l-a izbăvit și mai apoi de multe rele, iar acum el Îl urmărea și căuta sufletul Său. Domnul și Împăratul tuturor celor văzute și nevăzute a plecat și S-a surghiunit în pământ străin, rătăcind din loc în loc împreună cu Maica Sa binecuvântată. Toate aceste osteneți și necazuri ce țin de firea femeiască au fost ale celei ce a purtat în brațele sale ca Nou-născut al ei pe Dumnezeu Cel mai înainte de veci. Și toate acestea erau vestirea și semnul izbăvirii și răbdării Sfintei Fecioare, vestind viața sa dintâi și creșterea ei în înțelepciune și în sfințenia neprihănită a fecioriei sale.

59. Însă, atunci când Maica lui Dumnezeu s-a întors din Egipt împreună cu Iosif și cu Fiul său preaiubit, au ajuns din nou cu osteneală în pământul făgăduinței. Binecuvântata Maică a găsit pe tiranul ce voia să piardă pe Pruncul ei sfânt răsturnat după cuviință și dreptate în cele mai rele dintre rele. Mai întâi el ucisese cu moarte grozavă pe femeia sa și copiii săi și toată casa sa, după care a fost el însuși omorât cu o moarte cumplită, în care și-a dat astfel sufletul său ticălos. Iar împărăția sa a fost împărțită în patru. Și cum Arhelau, unul dintre fiii săi, i-a luat locul, pentru că Irod nu reușise să omoare pe toată lumea, Iosif a primit atunci porunca îngerului, a venit și s-a așezat în cetatea Nazaretului, și nu s-a mai dus în Iudeea, pentru că îngerul îl înștiințase. Tot din această pricină au fugit și în Egipt. El nu-i spune lui Iosif să urce în Iudeea, ci îi spune: *Scoală-te, ia pruncul și pe mama sa și mergi în pământul lui Israel, căci au murit cei ce căutau sufletul pruncului!* Dar și acest lucru este cercetat de cei care cercetează cum anume domnea Arhelau și Pilat era guvernator în Iudeea. Dar trebuie observat faptul că în vremea Întrupării lui Hristos și puțin timp înainte, împărăția iudeilor și arhieria fuseseră desființate de către romani, după cuvântul Prorocului care spune:

Când au lipsit căpeteniile lui Iuda atunci a venit nădejdea neamurilor [păgâne]⁴³. De aceea Aristobul era arhiereu și rege, și el avea un frate mai tânăr numit Hircan⁴⁴, care a fost dușmanul fratelui său Aristobul și s-a războit împotriva lui, iscând mari tulburări. El a fost trimis la Roma ca prizonier de către Pompei, general roman, și a primit porunca ca arhierii din Ierusalim să ducă dările la Roma⁴⁵. După puțin timp, Irod, printr-un serviciu dublu făcut împăratului, pentru colaborarea sa militară și pentru marile daruri făcute, a fost așezat de împăratul August ca rege al Iudeii: el avea numele de rege, dar în realitate era rob, căci nu-și putea exercita voia sa liberă nici asupra propriilor săi copii fără porunca împăratului, și nu avea putere asupra lor. Or, după moartea lui Irod, robia iudeilor sub romani a sporit și mai mult, și încă pe când trăia Irod a venit porunca lui August de a se face un recensământ al întregii împărății. Întreaga Iudee a fost înregistrată ca un rob, numindu-i-se apoi un guvernator roman, după cum spune Evanghelistul: *această înscriere a fost cea dintâi pe când Quirinius ocârnuia Siria*⁴⁶, și începând de atunci căpeteniile și judecătoria, soldații și păzitorii țării au fost toți romani, ca să nu li se mai îngăduie iudeilor să facă răzmerițe, căci toată puterea și stăpânirea aparțineau acum romanilor. Și titlul de rege al Iudeii era dat de către împărat cui îi plăcea lui, dar cel care era așezat rege nu avea putere proprie, fiind întru toate supus împăratului. De aceea, este limpede că sub domnia lui Arhelau, conducătorul era Pilat⁴⁷, și din nou, atunci când fiul celui alt Irod⁴⁸ l-a predat iudeilor pe Domnul nostru Iisus Hristos să fie răstignit, Pilat era conducătorul, iar Irod tetrarhul se găsea la Ierusalim ca oaspete în treacăt, și acest lucru este cunoscut de toți, cum că puterea și autoritatea împăratului era cea a căpeteniilor romane. Dar să ne întoarcem la mersul istoriei noastre.

60. Sfânta Evanghelie spune deci: *Iar copilul creștea și se întărea cu duhul, și era plin de înțelepciune, și harul lui Dumnezeu era asupra Lui*⁴⁹. Aceste cuvinte nu vorbesc despre Dumnezeu, căci cum ar putea fi nedesăvârșit și neîntărit încă de la început

Cel ce e desăvârșit și mai desăvârșit decât orice desăvârșire și mai întărit decât cei întăriți și plin de toate bunătățile, dar Evanghelistul vorbește despre statura firii sale omenești, de creșterea și de întărirea ei. Și celelalte cuvinte ce urmează spun același lucru: *creștea în înțelepciune și în har*, deoarece creșterea în înțelepciune și în har nu este a Dumnezeirii pentru că aceasta era de la început deplină și nelipsită de nimic, ci trebuie luată omenește, în înțelesul că firea sa omenească era întărită tot mai mult și copleșită de Duhul Sfânt care locuia în ea, căci încă de la bun început harul se sălășluise în ea în cel mai înalt grad, căci în unirea celor două firi *s-a sălășluit în El truștea plinătatea Dumnezeirii*⁵⁰, după cum spune Sfântul Apostol Pavel. Dar chiar și acest cuvânt: *creștea și se întărea în înțelepciune și în har* învață că încă de la început sălășluirea unită în El a Dumnezeirii și umanității, deplinătatea harului și înțelepciunii se arăta și strălucea tot mai mult o dată cu creșterea staturii și a trupului; El nu primea în chip nou un har și o înțelepciune prisositoare, ci plinătatea harului și a înțelepciunii se arăta în El prin faptele Sale slăvite, și acest lucru se arăta limpede, după spune Apostolul: *El Însuși este înainte de toate, și toate prin El sunt așezate, căci în El a binevoit Dumnezeu să sălășluiască toată plinirea, și toate s-au făcut prin El și pentru El*⁵¹. Însă nu se cuvenea ca arătarea înțelepciunii Sale să se facă fără vârstă, ci, după cum rânduiala firii noastre este să aștepte plinătatea minții până la doisprezece ani, așa a socotit să aștepte și El până în cel de al doisprezecelea an al vârstei Sale truștești.

61. Și la această sărbătoare în care, după mai multă vreme, din pizmă iudeii au vrut să-L prindă și să-L dea patimii, la acest praznic, când *a fost de doisprezece ani ai vârstei Sale omenești, părinții Săi s-au suit la Ierusalim după obiceiul sărbătorii. Și sfârșindu-se zilele, pe când se întorceau ei, copilul Iisus a rămas în Ierusalim și părinții Săi nu știau*⁵². Nici Maica Sa, care era cu adevărat părintele Său, nici Iosif numit părinte numai cu numele, nu știau nimic. Iată de ce El a rămas în urma lor ca să nu fie împiedecat de ei să rămână acolo, și pentru ca să nu fie neascultător. Or, rămânând El în Ierusalim, S-a dus la Templu și

S-a așezat printre învățători, și i-a călăuzit și i-a învățat pe învățători și pe preoți, nu cu putere, nici cu înfumurare, El fiind singurul izvor al întregii înțelepciuni și științe, și Cel ce dă tuturor cuvântul și înțelepciunea. Dar făcând astfel, știa El Însuși mărimea vârstei și cinstirii Sale, și de aceea a lăsat altuia rangul. De aceea a lăsat locul preoților și învățătorilor pentru a călăuzi și învăța, iar El Însuși îi întreba cu înțelegere și asculta cu știință și răspundea cu discernământ. De aceea, toți erau uimiți de cugetarea și înțelepciunea Sa, căci era cu adevărat minunat. Însă Preasfânta Maică împreună cu Iosif, *căutându-L printre rude și printre cunoscuți, și negăsindu-L, s-au întors la Ierusalim. Iar după trei zile L-au aflat în Templu șezând în mijlocul învățătorilor, ascultându-i și întrebându-i. Și toți care-L auzeau se minunau de priceperea și de răspunsurile Lui. Și văzându-L rămăseră nimiți*⁵³, iar Mama Lui a zis către El: *Fiule, de ce ne-ai făcut nouă așa? Iată, tatăl tău și eu te-am căutat îngrijorați*⁵⁴. Însă Domnul Cel milostiv și blând a făcut-o pe fericita Sa Maică să înțeleagă adevărul, și a făcut cunoscut cine este adevăratul Său Tată, și le-a spus aceasta ca ei să nu-L vadă doar ca un om, ci ca un Dumnezeu întrupat, iar casa Tatălui, care este Templul, este și a Lui⁵⁵, după cum tot ceea ce este a Tatălui este și a Fiului, de aceea a trebuit să-i supere pe cei ce nu știau toate acestea și nu puteau aștepta înțelegerea desăvârșită a adevărului. De aceea *le-a spus: De ce Mă căutați? Oare nu știți că în cele ale Tatălui Meu trebuie să fiu*⁵⁶. Acum pentru întâia dată a vorbit în chip limpede cu o dumnezeiască eleganță de Tatăl Său adevărat, ca ei să înțeleagă Dumnezeirea Sa și să știe că dacă Dumnezeu este Tatăl Său, trebuie ca Fiul să fie de aceeași fire cu Tatăl, căci una este firea Tatălui și a Fiului, după cum se spune într-un alt loc: *cel ce Mă vede pe Mine vede pe Tatăl Meu*⁵⁷. Și mai spune ucenicilor Săi: *Dacă M-ați fi cunoscut pe Mine, și pe Tatăl Meu L-ați fi cunoscut; dar de acum Îl cunoașteți pe El și L-ați și văzut*⁵⁸, ca și cum le-ar fi spus: *Dacă Mă vedeți pe Mine, vedeți și pe Tatăl*⁵⁹.

62. Aceasta a fost cea dintâi învățătură și întâia învățătură dumnezeiesc de frumoasă a înțelepciunii și puterii din partea

copilului Iisus, Care i-a uimit pe Mama Sa, pe Iosif și pe toți cei ce erau de față, deși aceștia nu puteau înțelege în adânc puterea cuvintelor Lui⁶⁰. *Și a coborât cu ei și a venit în Nazaret și le era supus. Și iar Mama Lui păstra în inima ei toate aceste cuvinte*⁶¹, după cum spune Sfântul Evanghelist. *Și Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vârsta și cu harul în fața lui Dumnezeu și a oamenilor*⁶². Și tot acest răstimp, de acum și până la botez, El l-a petrecut astfel fără a lăsa să se vadă nimic din puterea Sa minunată; întrucât cartea ce se numește „Copilăria lui Hristos”⁶³ nu trebuie primită, fiindcă este în afara canonului Bisericii și potrivnică spuselor Sfinților Evangheliști, și combate adevărul, fiind scrisă de un oarecare povestitor închipuit. Or, adevărul propovăduirii Evangheliei l-a rezumat pe scurt Evanghelistul Luca spunând că *Iisus sporea cu înțelepciunea și cu vârsta în fața lui Dumnezeu și a oamenilor*, după cum ați aflat din tâlcuirea acestui cuvânt. Și era cu adevărat plin de toată înțelepciunea și harul, izvorul înțelepciunii și al harului, dorit de toți oamenii înțelepți și chibzuiți, fiindcă era și frumos la chipul trupului, *improbabil cu frumusețe mai mult decât fiii oamenilor*⁶⁴, cum spune Proorul, minunat în proporții și elegant prin măsura staturii, înalt și zvelt după cum se cuvine, blând și senin în cuvânt. Și întreaga Sa viață era plină de har și de Duhul Sfânt, și, ca să fiu scurt, ca și în toate celelalte virtuți, tot astfel și prin cuvânt și prin statură omenească era modelul și definiția oricărei bune podoabe, iar pacea și bunătatea Sa erau nepătrunse și nerostite între toate.

63. *Briciul nu s-a atins de capul Său*⁶⁵, nu s-a folosit de nici o slujire omenească în afară de sfânta și preabinecuvântata Sa Maică, și n-a dat altă învățătură până la botezul Său. Dar, în fapt, prin purtarea Sa, prin întreaga Sa viață și prin chipul Său, era o pildă și o învățătură a virtuții, căci ceea ce mai apoi, la sfârșit, învăța în cuvinte și prin botez ucenicilor Săi și poporului, pe toate acestea El le săvârșise întru totul din copilărie și până la moarte, și mai apoi i-a învățat și pe alții. Și când spun: le-a săvârșit, spun după rânduiala, firea și statura omenească, căci ca Dumnezeu nu i se poate atribui o astfel de

săvârșire, ci e mai degrabă înălțat din veac și până în veac, după cum spune Prorocul David: *din veac și până în veac ești Tu*⁶⁶. Dar, după firea omenească și ipostasul îmbrăcat cu trup din Fecioara Maria, El a săvârșit toate faptele plăcute și toate poruncile Legii date prin gura lui Moise, pe care nimeni altul nu le-a putut săvârși întru totul și neabătut, decât numai Iisus Cel Unul întrupat pentru mântuirea noastră, adică iubirea de Dumnezeu și de oameni, mila, bunătatea și blândețea, pacea, smerenia și răbdarea, respectul și ascultarea de părinți, postul, rugăciunea și toată fapta bună. Toate acestea Cel Milostiv le învață mai întâi oamenilor în fapte și apoi în cuvânt. Începând de atunci, Sfânta Maică s-a făcut ucenica blândului său Fiu, adevărată Mamă a Înțelepciunii și fiică a Înțelepciunii, căci nu-L mai vedea în chip omenesc sau doar ca un om, ci Îi slujea cu evlavie ca unui Dumnezeu și primea cuvintele Sale ca pe cuvintele lui Dumnezeu. De aceea, ea nu uita nimic din cuvintele și faptele Sale, după cum spune Evanghelistul că *mama Sa păstra aceste cuvinte în inima sa*⁶⁷, și aștepta sorocul arătării lor vădite. Pe de o parte, ea avea cuvintele și faptele sale în rânduiala și legea mântuirii ei, iar, pe de altă parte, ca pildă și vestire a tainelor și minunilor negrăite ce aveau să vină. Dar tot ceea ce urmează și cele pe care Evanghelistul le-a trecut sub tăcere le vom trece sub tăcere și noi, și așa cum Însuși Cuvântul lui Dumnezeu întrupat pentru mântuirea noastră n-a descoperit nici un semn și nici o putere a Dumnezeirii Sale până ce n-a ajuns cu totul la statura omenească, și a venit ceasul providenței și descoperirii Sale, acela de a arăta minunile și Patima făcătoare de viață, pe care El Însuși, Cel cu totul unic, le-a primit de la o singură pricină. Căci minunile ce chezuiesc învățătura Sa, și învățătura Sa ce vestește minunile, adunau amândouă mulțimi nenumărate ce se strângeau să vadă minunile și să audă învățătura Sa. Din această pricină, s-a iscat pizma arhierilor și fariseilor, și de aceea I s-au făcut dușmani, și L-au predat Patimii, și așa s-au săvârșit toate tainele.

Botezul și arătarea lui Iisus

64. Să ascultăm acum cuvântul descoperii și botezului Domnului. Iisus avea treizeci de ani și Ioan ceva mai mult. *Atunci, în al cincisprezecelea an al domniei cezarului Tiberiu¹, fost-a cuvântul lui Dumnezeu către Ioan, fiul lui Zaharia, în pustie. Și a venit el în împrejurimile Iordanului, propovăduind botezul pocăinței spre iertarea păcatelor². Atunci a ieșit la el Ierusalimul și toată Iudeea și toată împrejurimea Iordanului, și erau botezați de către el în râul Iordanului, mărturisindu-și păcatele³, căci purtarea sa era mai adâncă decât cea omenească și viața sa pustnicească era admirată de toți, și ei se adunau la el și-i ascultau învățătura și erau botezați de el. Însă toate acestea s-au întâmplat prin hotărârea Providenței. Numele său va fi rostit și învățătura sa și mărturia sa despre Iisus Domnul nostru vrednice de crezare, căci el propovăduia și spunea: *Eu unul vă botez cu apă spre pocăință, dar Cel ce vine după mine este mai puternic decât mine, Lui nu-i sunt vrednic să-I duc încălțăminte; eu vă botez cu apă, dar Acela vă va boteza cu Dubul Sfânt!*⁴ *Atunci a venit Iisus din Nazaretul Galileii la Iordan să se boteze de către Ioan⁵. Și botezându-se Iisus, când ieșea din apă, îndată cerurile s-au deschis și Dubul lui Dumnezeu S-a văzut pogorându-se ca un porumbel și venind peste El. Și iată glas din ceruri zicând: Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care bine am voit!*⁶ Acestea sunt marile taine pe care le striga vestitul martor. De aceea, Domnul l-a înălțat pe Ioan și a răspândit faima sa în tot poporul, ca mărturia sa să fie vrednică de crezare. Astfel, mulți au crezut în cuvântul său și s-au făcut ucenici ai Domnului, așa cum au făcut Andrei, Petru și Ioan care scrie: *Ioan era acolo cu doi dintre ucenicii săi*⁷; aceștia erau Andrei, fratele lui Petru⁸ și Ioan Evanghelistul.*

65. *Și privind pe Iisus, Care trecea, a zis: Iată Mielul lui Dumnezeu! Și cei doi ucenici l-au auzit când a spus aceasta și au mers după Iisus*⁹. Și mulți alții au crezut din pricina mărturiei lui Ioan, pentru că din pricina felului său de viață, a hrânirii sale minunate, a veșmântului său și a propovăduirii sale îndrăznețe, era

o minune pentru toți, astfel că ei se întrebau în inima lor: oare nu acesta este Hristosul? *Și iudeii au trimis în Ierusalim preoți și leviți ca să-l întrebe: Cine ești tu? Și el a mărturisit și n-a tăgăduit; și a mărturisit: Nu sunt eu Hristosul¹⁰. Dar în mijlocul vostru se află Acela pe Care voi nu-L știți, Cel care vine după mine, care mai înainte de mine a fost și Cărnuia eu nu-i sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămintei!*¹¹ Dar ce este acest cuvânt: după mine trebuie să vină, și e în mijlocul vostru? Trebuie să vină după, prin propovăduire, căci mai întâi a început să propovăduiască Ioan, și apoi Domnului Iisus. Mai întâi Ioan s-a arătat cinstit de toți, și apoi Domnul Iisus care era mai înainte de el în cinste și în slavă, deoarece cavalerul vine și deschide calea regelui care urmează. Or, în mijlocul vostru stă cu trupul căci a venit să se boteze asemenea tuturor celorlalți. Dar Botezătorul a dat mărturie nu numai prin cuvânt, ci L-a arătat și cu degetul, căci atunci când L-a văzut pe Iisus venind la el, a spus despre El: *Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii!*¹², pentru că El nu numai vestește curăția, dar e curățitorul lumii întregi. Apoi Ioan a continuat și a spus: *Acesta este despre care am zis: După mine vine un Bărbat Care a fost înainte de mine, fiindcă mai înainte de mine era, și eu nu-L știam; dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu, botezând cu apă. Și a mărturisit Ioan zicând: Am văzut Duhul coborându-se din cer ca un porumbel și a rămas peste El. Și eu nu-L cunoscteam pe El, dar Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a zis: Peste cine vei vedea Duhul coborându-se și rămânând, Acela este Cel care botează cu Duh Sfânt. Și eu am văzut și am mărturisit că acesta este Fiul lui Dumnezeu!*¹³

66. Dar nu numai atunci s-a oprit asupra lui Duhul Sfânt, sau nu a venit doar în acea clipă căci oare cum ar fi fost aceasta pentru Cel în care locuia de la început *toată plinătatea Dumnezeirii*¹⁴? Ci pentru ca să fie văzut de toți Cel ce este adevăratul Fiu al lui Dumnezeu și Dumnezeu adevărat. Și cred că așa cum a făcut alte numeroase minuni ca semne pentru noi, tot așa pogorârea Duhului Sfânt la botez a fost un semn pentru noi. Așa s-a făcut această venire a Duhului Sfânt și o dată cu această venire s-a auzit și glasul Tatălui care

mărturisea despre domnul Iisus: *Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care bine am voit!*¹⁵ Și astfel, la Iordan s-a arătat Sfânta Treime Cea Una, unită prin ființă și împărțită în trei ipostasuri. Ipostas întreit, căci fiecare are numele său propriu. Fiul se vedea cu trupul în Iordan, Duhul cobora peste El ca un porumbel, iar Tatăl mărturisea de sus pe Fiul Cel Iubit. Însă toți sunt o singură fire, căci sunt într-una și s-au arătat a fi una. Și nu numai pentru aceasta, dar ca să înțelegem că unul este ipostasul lui Hristos Dumnezeu și om, căci Dumnezeu S-a înomenit și a îndumnezeit omenitatea Sa pentru totdeauna. De aceea, pe Cel ce S-a unit într-un ipostas și în două firi prin dumnezeire și umanitate, Tatăl L-a numit Fiu Iubit. Atunci numai Ioan s-a învrednicit de vederea Duhului Sfânt. Dar glasul și mărturia Tatălui au fost auzite de tot poporul, ca odinioară pe muntele Sinai, când Dumnezeu a dat Legea lui Moise. Numai Moise a văzut vedenia, în timp ce poporul a auzit doar glasul, nu numai cei ce se găseau acolo, ci între cei ce se găseau acolo, după vrednicia fiecăruia, afară de cei ce erau nevrednici să asculte și neascultători față de Lege. Și una și alta erau deci de trebuință și drepte pentru botezul lui Hristos, căci dacă poporul și Ioan ar fi fost socotiți împreună vrednici de vederea Duhului Sfânt și de auzirea glasului de Sus, nu i-ar fi revenit o cinste mai mare Înainte-mergătorului Ioan Botezătorul, iar vederea venirii înfricoșătoare și mărețe a Duhului Sfânt ar fi părut ca fiind comună tuturor; dar, pe de altă parte, dacă nici o voce n-ar fi fost auzită de către popor, mărturia dată lui Hristos ar fi rămas necunoscută și atunci mărturia lui Ioan ar fi fost îndoielnică, și s-ar fi spus că el dădea mărturie ochiului sau prin har. Dar acum, când acest glas a fost auzit de către toată lumea, el a făcut vrednică de crezare mărturia lui Ioan, și i-a făcut pe toți să înțeleagă slava Domnului Iisus.

67. După botez însă, Iisus a ieșit în pustie sub călăuzirea Duhului Sfânt în locuri îndepărtate, pentru a provoca la luptă cu sila pe luptător, pentru a ne pregăti ritul credincioșilor după botez: postul și lupta. A postit patruzeci de zile și a flă-

mânzit prin firea trupului Său. Ispititorul a venit și L-a ispitit în multe chipuri, dar Domnul Iisus Hristos a fost cu totul biruitor într-o luptă neînduplecată, și ispititorul a fost alungat. Iar după biruință, *îngerii veneau și Îi slujeau*¹⁶. Este un semn pentru noi faptul că, după credință și botez, trebuie să îndurăm încercări, dar după încercări, răsplătirile și harurile sunt date celor ce au luptat. După care S-a întors din nou acolo unde era Ioan. Acesta L-a văzut din nou și a dat mărturie ca și mai înainte despre El și nu numai o dată, ci de două ori. Atunci ucenicii lui Ioan au mers după El¹⁷, Andrei și Ioan cei dintâi, căci Andrei era semnul curajului, iar Ioan semnul fecioriei. Andrei l-a adus pe fratele său Petru ca ucenic al Domnului; fratele mai mic s-a făcut călăuză nașterii duhovnicești pentru fratele mai mare și întâiul-născut, ca Petru să nu fie întru toate cel mai bătrân. Începând de atunci, Ioan i-a încredințat Împăratului Hristos pe ucenicii săi și propovăduirea sa. El însuși a fost aruncat de Irod în închisoare la puțină vreme, căci s-a grăbit să fie înainte-mergătorul patimii Lui, așa cum a fost înainte-mergătorul propovăduirii și botezului Său. Ce ne învață, așadar, Sfânta Evanghelie? *Când Iisus a auzit că Ioan a fost aruncat în închisoare, a plecat de acolo și s-a dus în Galileea*¹⁸. *De atunci Iisus a început să propovăduiască și să spună: Pocăți-vă, că s-a apropiat Împărăția cerurilor!*¹⁹ Începutul propovăduirii și al învățaturii Sale a fost Galileea. Aici i-a primit ca ucenici pe Filip și pe Natanail²⁰, căci mai înainte îi primise pe Petru, Andrei, Iacob și Ioan.

68. După aceea, *s-a făcut nuntă în Cana Galileii*²¹, și începutul minunilor, prefacerea apei în vin. Preacurata și Preasfânta Sa Maică a fost și ea acolo, martor al minunilor și ascultătoare a învățăturilor Domnului. Mijlocitoarea tuturor celor bune s-a făcut mijlocitoare și a acestei minuni, căci ea dorea ca o Maică fără prihană să vadă semnele Fiului și Domnului ei. De aceea, cu evlavie și chibzuință, ea l-a atras luarea-aminte, și fără să-L silească prin nici o poruncă să facă o minune, l-a făcut doar cunoscută cu chibzuință nevoia împrejurării, și l-a spus: *Nu mai au vin*²². Și dorința inimii sale

descoperea că dorea să vadă săvârșirea minunilor, căci știa că El era Ziditorul a toate și înnoitorul și strămutătorul firilor după cum voia El, care se sălășluise în pânțelele său mai înalt decât firile și păstrase fecioria ei nestrucată, și ieșise din pânțelele său după cum voise, și păstrase pânțelele ei pecetluit și nedeschis. Ea învățase că El putea să facă tot ceea ce voia, și de aceea l-a atras cu chibzuință luarea-aminte asupra împrejurărilor. Însă milostivul Domn și Fiul ei, pentru a o învăța o smerenie încă și mai mare și chibzuința Sa, pentru că ar fi început să-și descopere prea mult puterea Dumnezeirii Sale, a muștrat-o numai prin cuvânt: *Ce-ți este ție și mie, femeie? Ceasul meu n-a sosit încă!*²³ Dar, de fapt, a consimțit și a împlinit cererea ei. A cinstit-o ca pe o maică și a împlinit dorința inimii ei. Însă Fericita și Preasfânta era conștientă de bunătatea și puterea Sa. *Și a spus slujitorilor: Faceți tot ce vă va spune El!*²⁴ Și astfel, puterea negrăită a Domnului a preschimbat apa în vin ales. Dar schimbarea apei în vin a pricinuit deopotrivă schimbarea celui care îl chemase. Mirele a părăsit nunta și casa și a urmat și a slujit Oaspetelui său, milostivului Împărat Domnul, Mirele sufletelor sfinte și neprihănite. Așijderea, mireasa slujea Preasfintei Maici a Domnului, pentru ca minunea săvârșită de Domnul să nu preschimbe doar apa în vin, ci și căsătoria în feciorie. Astfel, pe cât i-a fost cu putință, Preasfânta Fecioară și Maica Domnului a rămas nedespărțită de Domnul ei milostiv și de Fiul ei dorit. Oriunde mergea Acesta, ea îl însoțea și socotea ca pe mântuirea și lumina ochilor și sufletului ei a-I urma și a-I asculta cuvintele.

69. Iar când Domnul a intrat în casa lui Petru și a vindecat-o pe soacra acestuia ce pătimea de friguri²⁵, Preasfânta și Binecuvântata Sa Mamă, Fecioara Maria, era împreună cu El, și cu femeile ce se făcuseră ucenicele Domnului. Acum, soacra lui Petru împreună cu fiica ei, femeia lui Petru, ascultau învățăturile Domnului și Îi urmau împreună cu Născătoarea de Dumnezeu, făcându-se slujnicele și tovarășele ei. De aici, Domnul Iisus a plecat din nou spre Nazaret împreună cu Sfânta Sa Mamă, pentru că Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare,

copleșit de zile, atinsese deja vârsta de o sută zece ani. El, care fusese învrednicit să se facă hrănitorul și slujitorul Domnului și Împăratului a toate și Dumnezeu, Iisus Hristos, el se făcuse martorul minunilor negrăite ale nașterii și creșterii Sale, iar după botez al minunilor Sale, și așa s-a dus spre viața veșnică, și a primit de la Domnul Iisus Hristos o binecuvântare vrednică de bunăvoirea și de slujirea sa credincioasă. Însă fiii săi Iacob și Iuda au urmat lui Hristos ca ucenici, iar fiicele sale s-au făcut ucenicele Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Și atunci când Domnul, în călătoriile Sale, propovăduia mântuirea și vindeca toată boala și toată neputința, ele Îl însoțeau adeseori, Îi slujeau și vedeau minunile făptuite de El, după cum stă scris în Sfânta Evanghelie: *și erau multe femei care urmau lui Iisus din Galileea și Îi slujeau*²⁶. Însă Sfânta și slăvita Maică a Domnului era călăuza lor, a tuturor, și mijlocitoarea lor pe lângă Domnul și Fiul ei. De aici Căutătorul mântuirii tuturor s-a dus la lacul Ghenizaret, care era mare și renumit, plin înăuntru de pești și înconjurat de felurite ierburi roditoare. Acolo, după învățătura pe care o dăduse poporului din barcă, i-a poruncit lui Petru să pescuiască. Au întins mrejele și au prins un mare număr de pești, și *spaima i-a cuprins pe Petru și pe toți cei ce erau cu el pentru pescuitul peștilor pe care îi prinseseră. Tot așa și pe Iacob și pe Ioan, fiii lui Zevedei, care erau împreună cu Simon. Și a zis Iisus lui Simon: Nu te teme! de acum înainte vei fi pescar de oameni. Și trăgând corăbiile la țarm au lăsat totul și au mers după El*²⁸ ca și cum ar fi fost întâia oară.

70. De la Ghenizaret, Domnul a intrat în Capernaum, unde a vindecat pe paralticul, care era chipul firii noastre îmbătrânite și paralizate, căci așa cum l-a pus pe picioare și i-a poruncit să-și ducă patul și să umble²⁹, tot așa Milostivul a înnoit firea noastră căzută și paralizată, și a strâns în credință mădularele desfăcute, care erau păgânii împrăștiți, făcând din ele un singur trup, ascultător față de capul a toate, Hristos Dumnezeu nostru. El a poruncit ca ei să poarte jugul poruncilor Lui și să se întoarcă în patria lor dintâi, care este raiul de unde am căzut. Începând de atunci, s-a făcut adunarea popo-

rului și nenumăratele minuni ale Domnului, pe care Evangheliștii nu le-au putut scrie în întregime, căci, dacă toate cele făcute de Iisus ar fi fost scrise de cineva, *lumea întreagă n-ar fi putut cuprinde cărțile ce s-ar fi scris*³⁰. Căci cugetul oamenilor lumii nu poate cuprinde belșugul și puterea minunată. Atunci Iisus învăța poporul și vindeca nu numai neputințele și bolile trupului, ci și ale sufletului. Iar ucenicii învățau pe cei ce fuseseră tămăduiți și aduși la credință, și îi botezau după porunca Domnului, căci, ca în toate celelalte lucruri, Domnul a săvârșit vechile rânduieli ale Legii și a fost temelie Legii celei noi; astfel, și la botezul lui Ioan, El a primit botezul în apa Iordanului. Iar, începând de atunci, a botezat El însuși prin darul Duhului Sfânt și a poruncit ucenicilor Săi să facă asemenea. Atunci Zevedei, tatăl lui Iacob și Ioan, a murit, iar ei i-au cerut voie Domnului să meargă să-și îngroape tatăl³¹, dar Milostivul nu le-a îngăduit, pentru ca ei să nu socotească nimic mai de dorit decât să rămână împreună cu El. Iar după porunca Sa, ei și-au tăiat voia proprie. După aceasta le-a dat poruncă să meargă să poartă de grijă de casa lor și de mama lor. Iar ei s-au dus și au făcut tot felul de lucruri bune, și au atras-o pe mama lor adăugând-o slujitoarelor Sfintei Născătoare de Dumnezeu, ca să slujească Domnului împreună cu ea pentru totdeauna. Or, prin porunca Domnului, din averile însemnate ale tatălui și ale mamei, ei au împărțit o parte săracilor, o parte au dat-o spre folosul ucenicilor, iar restul l-au vândut și au cumpărat casa din Sion ce avea să devină casa Maicii Domnului după răstignirea și înălțarea lui Hristos, acolo unde ucenicul cel iubit, când a primit-o de la Domnul în clipa patimii, a dus-o și i-a slujit după porunca blândului Împărat. După Galileea, și Iudeea a fost umplută de minunile și semnele minunate ale lui Hristos, iar Maica sa era pretutindeni împreună cu El, privind și ascultând minunile și învățăturile marii Sale bunătați. Într-o zi a fost de față și Ioana, o femeie bogată și cinstită³². Și când a auzit învățătura Domnului, că cel ce vrea să fie desăvârșit să-și vândă averile și să le dea săracilor, să-și ia crucea sa și să-și urmeze³³, s-a lepădat de toate,

și-a lăsat soțul și copiii, casa, câmpurile și toate averile, și a urmat Domnului, rămânând tot timpul de atunci încolo împreună cu Sfânta Sa Maică.

71. Apoi a avut loc sărbătoarea corturilor când, printre alte minuni și vindecări, Domnul Iisus a făcut și aceasta: a intrat în Templu cu un bici și a găsit aici pe vânzătorii de vaci, de oi și de turturele și pe schimbătorii de bani așezați acolo, și i-a alungat pe toți afară din Templu³⁴, ceea ce era un semn al Legii vechi și al celei noi, căci a făcut să înceteze Legea veche și a înălțat în locul ei pe cea nouă. După care, umplând și Iudeea de minuni, s-a întors în Galileea umblând prin orașele și satele ei. S-a dus în orașul Magdala, de unde I-a urmat Maria Magdalena, din care Domnul scosese șapte demoni³⁵. Ea era deosebită prin bogăția și prin neamul bun al nașterii ei, iar la vederea Domnului a arătat râvnă și I-a slujit lui Hristos cu credință ca și Maica Sa cea fără prihană. Și ea era semnul firii omenești, căci fusese lovită de șapte duhuri rele, care se împotrivesc celor șapte daruri dumnezeiești, și astfel firea omenească era chinuită de șapte neputințe. Magdalena L-a găsit pe Doctorul și Curățitorul firii noastre, pe Cel ce risipește toată boala și toată neputința. Și nu numai că a fost izbăvită de toți demonii prin harul lui Hristos, dar a fost umplută de tot harul, și s-a arătat deosebit de zeloasă în credință, milostenie și gândurile bune. A urmat Domnului în toate zilele ce i-au rămas șederii ei pe pământ. Ucenită și slujitoare, ea a fost însoțitoare supusă a Împărătesei, a Sfintei Născătoare de Dumnezeu, și a rămas împreună cu ea. A fost făcută vrednică de harul ultim al apostoliei, mergând din țară în țară pentru Hristos, și s-a dus până la Roma³⁶ primind cununa muceniei, îndurând încercarea cea bună până la vărsarea sângelui. Pe scurt, așa cum fericitul Apostol Petru era zelos printre ucenici și era întâi-stătătorul lor, tot așa Maria Magdalena printre mironosițe și femei, dar faptele sale bune urmează să fie pomenite după cum se cuvine, atunci când vom sosi la momentul răstignirii lui Hristos.

72. Să revenim însă la cursul dintâi al cuvântului și să spunem care e continuarea vieții Maicii Domnului și Împărătesei noastre, tot ceea ce a săvârșit alături de Fiul și Domnul ei, și încă mai multe ea însăși după înălțarea Sa. Cititorii și ascultătorii să-mi ierte lungimea acestui cuvânt, căci cuvântul nostru este despre asemenea taine și lucruri mărețe, încât pentru ele au fost folosite și se folosesc toată limba, toată iscusința, toată tăria și harul, tot timpul din veșnicie și până astăzi, prezent și viitor, și tot așa vor fi folosite și pe mai departe, dar ele sunt și vor fi întotdeauna mai prejos decât această sarcină și insuficiente, și nimeni, nici chiar puterile cerești cele fără de trupuri nu vor putea vreodată rosti aceste taine după vrednicie și cuviință, doar că și astfel aceste dumnezeiești și slăvite taine sunt rostite și preamărite pe măsura puterii și mărimii fiecăruia. Or, ni se spune și vom spune că după nașterea negrăită și mai adâncă decât cunoștința din Maica fără prihană și preafericită, Maica nestricată nu s-a mai despărțit vreodată de milostivul său Fiul și Împărat; încă din cea mai fragedă copilărie El era Domnul, ea Îl hrănea cum se cuvine și Îi slujea ca o roabă, și nu se despărțea niciodată de El. De aceea, când a avut doisprezece ani după vârsta trupească și s-a urcat la Ierusalim la praznicul Paștelui iar l-a întoarcere copilul Iisus a rămas în Ierusalim, Maica preacurată umbla întristată și suspinând căutându-L. Și când L-a găsit, L-a întrebat cu tristețe: „Fiule, ce ne-ai făcut?” și cele următoare. Apoi s-a întors împreună cu ei și a venit la Nazaret, și Împăratul și Domnul a toate le era supus. Dar când și-a început păstorirea și a împlinit treizeci de ani, și a fost botezat în Iordan de Ioan, Duhul Sfânt a venit peste El în chip de porumbel și Tatăl a mărturisit din cer pe Fiul iubit, și a început să propovăduiască și să facă minuni, Sfânta Maică Îl însoțea întotdeauna pe cât era cu putință, vedea minunile Sale și auzea învățăturile Lui.

Patima

73. Și când a venit vremea Patimii făcătoare-de-viață, când Domnul milostiv și blând era întrebat de căpeteniile preoților și de dregători, bătut și răstignit, Preacurata Maică nu numai că nu s-a despărțit de El, dar și pătimea împreună cu El, și voi spune, chiar dacă cuvântul este îndrăzneț, că suferea mai mult decât El, și lua asupra ei durerile inimii, căci El era Dumnezeu și Domn a toate, și se preda pe El Însuși de bună voie în trup. Ea însă era în neputință omenească și femeiască, și plină de o asemenea iubire față de Fiul ei iubit și dorit; și cum va putea cineva rosti belșugul întristărilor și lacrimilor ei când a văzut pătimirea Celui Nepătimitor și o pătimire omenească de acest fel? Căci, întrucât se săvârșiseră lucrările dumnezeiești frumoase ale lui Hristos, nenumăratele Sale minuni și dumnezeieștile Sale învățături și povățuiri în viața Sa pământească, și nu mai lipsea nimic decât numai de săvârșirea providenței: răstignirea, îngroparea și Învierea, aici se văd suferințele și durerile Sfintei Fecioare, mai înalte decât cuvântul și decât cugetul, și în ce măsură se deosebea de toți ceilalți. Căci sorocul Patimii a sosit atunci ca o flacăra ce mistuie materia, și i-a ars pe toți ceilalți, pentru că ei L-au părăsit și au fugit, dar a cruțat-o ca pe aur pe Maica Preacurată și Preafericită, și a descoperit-o încă și mai sfântă și încercată; căci așa cum Fiul ei milostiv și Dumnezeu a arătat-o în clipa nașterii Maică și Fecioară, tot așa și în vremea Patimii Sale a păstrat-o nepătimitoare, și a arătat-o în compătămire ca având compătămirea prin fire și, încă și mai mult, prin firea iubirii pe care o avea pentru El fericita Maică, dar fiind și nepătimitoare din pricina harului dumnezeiesc de care era plin sufletul Său și a stăpânirii Sale pe care a descoperit-o Maicii Sale.

74. Dar să începem cuvântul, căci am spus că ea era nedespărțită mereu de Domnul și Împăratul Fiul ei, și așa cum Domnul avea sub cârmuirea Sa pe cei doisprezece Apostoli, și mai apoi pe cei șaptezeci, tot așa sfânta Maică avea sub ea

pe celelalte femei care o însoțeau, după cum spune Sfânta Evanghelie. *Și erau acolo multe femei, care urmaseră din Galileea pe Iisus, slujindu-I*¹. Sfânta Născătoare de Dumnezeu era călăuzitoare și povățuitoarea lor. Și atunci când se desfășura ospățul, taina cea mare, ea s-a jertfit pe sine însăși ca arhierul și a fost jertfită, a adus și a fost adusă. Atunci Domnul Iisus, stând în fruntea celor doisprezece Apostoli și a celor pe care i-a vrut, le-a predat tainele înalte și semnele Paștilor dumnezeiești, le-a dat în dar Trupul Său și Sângele Său scump prin Pâine și Băutură, și le-a descoperit într-o smerenie ultimă slava mai presus de cunoștință, și i-a învățat Patima și Învierea Sa, i-a mângâiat și i-a întărit pe ucenicii Săi și ne-a descoperit tuturor Paștele cel adevărat, îndemnându-ne să-l primim cu mărturisire și smerenie. Astfel, fiind El la masă în mijlocul ucenicilor, hrănind cu hrana cea nestricăcioasă sufletele și trupurile lor, și spălând cu mâna Sa picioarele lor, pentru a-i învăța smerenia și a-i întări să alerge în calea vieții, și făcându-i frumoși cu adevărat după cum este scris: *Cât de frumoase sunt picioarele celor ce vestesc pacea!*², Domnul a încredințat Maicii Sale neliniștile și descurajarea femeilor care-L însoțeau, ca ele să o cinstească și să o preamărească, și ea să le mângâie și să fie pentru ele înlocuitorul ostanelilor și slujirii lor.

75. Atunci însă, răul comesean s-a făcut vânzător, iar ucenicul viclean s-a făcut hoțul Învățătorului milostiv, și picioarele spălate de mâna cea nestricăcioasă au alergat la iudei pentru a-L vinde pe Cel fără de preț. Cine a rostit cugetul de fiară al lăcomiei? *Ce-mi veți da mie și eu vi-L voi da vouă?*, a spus Iscarioteanul căpeteniilor nelegiute ale preoților, *iar ei i-au numărat treizeci de arginți, și de atunci căuta vreme potrivită ca să-L dea în mâinile lor*³. Astfel a făcut ucenicul mincinos și viclean, dar Învățătorul milostiv și Împăratul a toate, după cuvântul lui David, S-a predat și nu a plecat, adică n-a fugit, nici nu S-a ascuns undeva, ci S-a lăsat dus *ca o oaie spre junghiere*⁴. Nu S-a împotrivit, nici nu a strigat, ci a mers dorind patima. S-a dus spre căpetenia preoților nevrednici iar de acolo a fost predat lui Pilat. L-au făcut să îndure tot felul de chinuri, dar El *ca o*

oaie fără glas înaintea celor ce o tund așa nu și-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui faptele Sale drepte s-au descoperit și neamul Său cine îl va spune?⁵ Atunci Pilat a poruncit să fie răstignit. Această judecată a fost adusă la știrea Maicii fără prihană. Înțelegeți aici nepătrunsul sfințeniei și fecioriei sale, dar și cel al iubirii sale pentru Fiul său și deplina măsură a suferinței sale, căci dintre toți ceilalți ucenici și femei și prieteni și cunoștințe care Îl urmaseră în suferință, unii L-au părăsit și au fugit în clipa în care a fost prins, alții s-au despărțit de El, după cum stă scris: și toți cunoscuții Lui și femeile care-L însoțiseră din Galileea, stăteau departe⁶, alții L-au însoțit până la o vreme, după care s-au lepădat de El cu jurământ, ca apoi să plângă cu amar⁷. Însă slăvita și binecuvântata și adevărata Sa Maică și imitatoare neînduplecată, care-și făcuse vrednică de crezare și își întărise sinea sa nu numai prin fire, ci și prin asemănarea bunăvoirilor sale, a arătat măreția puterii și înțelepciunii ei, și a acoperit toată înțelepciunea și puterea nu numai a bărbaților și femeilor ce erau de față, ci și a bărbaților și femeilor din toată firea, din trecut și din viitor. Așa cum în toate celelalte i-a biruit pe toți, tot așa și în ceasul acestor evenimente.

76. Deși nu era obișnuită cu zarva poporului, nici cu o asemenea adunătură de hoți, soldați înarmați și căpitani sub arme, singura femeie fecioară umbla însă pretutindeni fără teamă și nu se despărțea nici măcar o singură clipă de Domnul preadorit și Fiul său iubit, fiind legată trup și suflet de El. Astfel, ea l-a urmat Lui încă de la începutul prinderii și până la isprăvirea Patimii. A văzut totul și a auzit cuvintele Sale. De aceea, cele mai multe din cuvintele rostite atunci și din faptele săvârșite înainte și după răstignire, Fericita și Preabinecuvântata le-a povestit Apostolilor și celorlalți ucenici. Atunci când Domnul Iisus Hristos s-a aflat înaintea Anei și a lui Caiafa, fiind interogat de ei, Fecioara Preacurată L-a urmat deopotrivă și a dorit să intre și ea împreună cu El, dar străjile lipsite de omenie nu i-au îngăduit. De aceea, din afară, întreba și cerceta lucrurile de care era învinuit, și le cerea celor ce intrau și ieșeau să îi facă cunoscut adevărul. Cerceta pe cei ce

erau întristați de cele se întâmplau și pe cei ce se bucurau, căci unii din cei pe care acest lucru îi mâhnea o înștiințau în ascuns, și Fericita îi înțelegea astfel pe cei ce se întristau, iar alții lipsiți de minte Îl ocărau cu cruzime, iar alți neghiobi, spuneau nu numai în inima lor, dar și cu glas mare că nu era Dumnezeu, ci vrăjmaș al Legii. Ei au fost necinstiți în adevăr și făcuți necurați pentru necredința lor. Ei spuneau: veniți săucidem acest drept Hristos, căci ne stă în cale⁸. Prin urmare, ei se foiau astfel și cugetau cele rele. Dar Fericita, ca o porumbiță nevinovată și ca o oiță pașnică în mijlocul șerpilor și aspidelor și al fiarelor sălbatice, a rămas plină de înțelepciune căci o umbra⁹ biruința Fiului și Domnului ei. Cu ochii și urechile trupului ea vedea și auzea învinuirile ce se abăteau asupra Lui. Dar cu mintea era înlănțuită de dulcele său Fiu și de tot ceea ce El suferea. Inima ei era împovărată de faptul că toată lumea se întorcea într-un gând de la El și se făcea nefolositoare. Cei ce săvârșeau nedreptatea nu cugetau, și au osîndit la moarte Viața a toate.

77. O pizmă, temei care aduni și săvârșești toate relele, care ai învățat în prima răzvrătire omorârea de om și lepădarea de Dumnezeu, iar în cea de-a doua l-ai convins pe Cain de omorul de frate, iar acum i-ai convins pe iudei să omoare pe Dumnezeu! Veninul răutății tale a fost măturat din lume! Atunci Împăratul și Atotputernicul a fost socotit cu cei robiți, Cel Neatins a fost prins în legături și din nou Maica Fecioară a rămas împreună cu Fiul și Domnul Iisus, fiind chinuită și răstignită împreună cu El în gândul ei. Cât de multe dureri și suferințe nu s-au abătut atunci în inima ta pentru Fiul tău, Maică a lui Hristos! Câte lacrimi n-au căzut din ochii tăi când L-ai văzut pe Mântuitorul a toate cu mâinile legate la spate ca un răufăcător, pe slobozitorul celor duși în robie. Slujitorul i-a dat o palmă, Celui lăudat și închinat de mii de îngeri. Soldați neomenoși și nenorociți își băteau joc de El și Îl disprețuiau. Fața care dă lumina, necredincioșii și necurații o acopereau cu scuipări, și loveau pe Cel ce pe toate le viază. O, neținerere minte de rău a Sa! O, îndelungă răbdare și iubire

neasemănată de oameni! O, fericită Maică, suferința și răbdarea Sa! *L-au îmbrăcat în batjocură cu o blamidă roșie* pe Cel ce a îmbrăcat firea oamenilor cu adevărata Dumnezeire, *I-au pus pe cap cunună de spini Împăratului*¹⁰ a toate, Care dăduse oamenilor stăpânirea tuturor celor văzute, Îl purtau încoace și încolo batjocorindu-L pe Cel ce face să meargă bolta cerească. L-au închis în temniță pe Cel ce zidește zidurile¹¹ cu nisipul mării și adâncurile pământului. Și pentru toate acestea inima Preacuratei Maici era amarnic frământată de val¹², căci așa cum nașterea ei a fost mai presus de fire, așa și iubirea și suferința ei erau negrăite și nerostite.

78. A sosit și ceasul chinului celui mare, și s-a înălțat crucea pentru a răstigni pe Împăratul îngerilor, și L-au răstignit pe Ziditorul oamenilor și a toate, pe Stăpânul ce ține cele văzute și cele nevăzute. Ah! Cum de a suferit aceasta pământul și nu s-a prăbușit? Cum a văzut aceasta cerul și nu s-a rușinat, când Cel ce șade pe scaunul heruvimilor¹³ și e preamărit de serafimi, și ale Cărui mâini sunt cerurile cerurilor, a fost spânzurat pe lemn între făcătorii de rele! Cel ce șade împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt a fost răstignit cu josnicie, Cel ce a îmbrăcat lumina ca și cu o haină¹⁴ a fost țintuit gol pe cruce, iar pentru veșmântul țesut de mâinile Sfintei și Preacuratei Maici ucigașii au aruncat sorți. Și, împărțindu-l, au țintuit cu piroane mâinile care au zidit toate și care țin cerul și pământul. O, bunătate a Împăratului! O, îndelungă răbdare neasemănată! Cine va rosti puterile Domnului și va face auzite întru totul laudele sale? Atunci, o, Maică a Domnului, în inima ta a pătruns sabia cum și-a spus odinioară dreptul Simeon. Atunci au străbătut în inima ta piroanele bătute în mâinile Domnului, suferințele acestea te stăpâneau chiar mai mult decât pe Fiul tău Cel puternic între toți, căci El suferea de bunăvoie și vestise tot ceea ce se va întâmpla cu El, și dorea toate acestea tot atât de mult pe cât le voia atotputernicia Sa. El trebuia să-și dea sufletul și puterea Sa, ca să le primească iarăși înapoi¹⁵, cum spune Evanghelia, dar tu sufereai neasemănat, și nu erai înștiințată neapărat de taina Patimii, și

mulțimea suferințelor și rănilor treceau prin inima ta. Din rănilile Sale nesticăcioase coborau picături de sânge, iar din ochii tăi coborau izvoare de lacrimi. Cum ai putut suferi să vezi vederea unui lucru atât de îngrozitor, dacă nu te-ar fi întărit harul și puterea Domnului și Fiului tău, încredințându-ți slava în milostivirea Sa.

79. Atunci Cel milostiv s-a rugat Tatălui pentru făcătorii de rele, cerând iertarea lor. O, blândețe a Împăratului! Însă, lipsiți de evlavie, aceștia scrâșneau din dinți împotriva Lui ca niște câini, și s-au predat pizmei și batjocurii, ocării și disprețului. David a numit bine gândurile și faptele lor, spunând în locul Domnului: *Deschis-au asupra mea gura lor, ca un leu de pradă ce răcneste*¹⁶, *m-au înconjurat câini mulți, adunarea celor vicleni m-a impresurat, străpuns-au mâinile și picioarele mele, numărat-au toate oasele mele!*¹⁷ Sfânta Evanghelia mărturisește de asemenea că trecătorii Îl huleau, clătînându-și capetele și zicând: Tu, Cel ce dărâmi Templul și în trei zile îl zidești, mântuiește-Te pe Tine Însuși! Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, coboară-Te de pe cruce!¹⁸ Acest lucru l-a însemnat dinainte și marele David zicând: *Ocările celor ce te ocărăsc pe tine au căzut asupra mea!*¹⁹ Și încă: *Zdrobit a fost sufletul meu de ocări și de necaz, și am așteptat pe cel ce m-ar milui și nu era, și pe cei ce m-ar mângâia și nu i-am aflat!*²⁰ Nu i-am aflat, dar povestește-ne, prorocule, ce-au făcut ei în schimbul mângâierii. *Mi-au dat spre mâncarea mea fiere și în setea mea m-au adăpat cu oțet!*²¹ Acestea au fost mângâierile lor și compătimirile lor, acestea au fost răsplătirile lor pentru bunătățile lor. Dar când Maica Preacurată și binecuvântată, vedea și auzea toate acestea, cuvintele celor ce-L ocărau străbăteau prin ea ca niște săgeți. Și piroanele Fiului său o izbeau în inima ca niște sulite. Atunci pământul s-a cutremurat și iadul de jos a fost zdrobit, cerul s-a întunecat, căci lumina luminătorilor s-a ascuns²², și toate făpturile se tânguiau și puterile cerului cerurilor celor de sus tremurau. Unele din ele se coborau din cer și cercetau minunea, altele mergeau până la locul căpățânii uluite de îndrăzneala iudeilor și laudând îndelungă răbdarea Împăratului,^{!!!} se mâniau împotriva celor ticăloși și a slujitorilor lor celor răi,

și pregăteau mânie în adâncuri pentru omorătorii de Dumnezeu, pentru ca iadul să fie mormântul lor al tuturor, dar puterea și mila lui Hristos înfrâna dorința lor și stăvilea faptele văzute și nevăzute care s-ar fi aruncat într-o clipă asupra lumii. Căci înainte de ele îl chemase pe Moise drept martor al răutăților iudeilor, după cum spune: *Ia aminte cerule și voi grăi, și pământul să asculte cuvintele gurii mele!*²³, și cele următoare; iar prin Ieremia i-a lovit puternic și a spus: *Cerul se miră de aceasta și pământul s-a cutremurat!*, spune Domnul²⁴ pentru că au uitat binefacerea sa nenumărate și în locul binelui au făcut răul.

80. Atunci, așadar, toate faptele uluite s-au cutremurat, dar Preasfânta Maică se tânguia încă și mai mult de toate acestea și nu se mângâia, ci ca în noaptea dintru începuturi era înconjurată de întristare și de jale, și dorea apropierea cuvântului Domnului ei milostiv și smerit. Dar, din pricina mulțimii gloatei care o înconjură, ea nu se putea apropia, și stătea departe și se tânguia, își întindea mâinile, își lovea pieptul și suspina din adâncul inimii și încerca chinuri și stropă pământul cu lacrimile. Iar când cei ce L-au răstignit și-au arătat toată răutatea ținându-L pe cruce și luptătorii împotriva lui Dumnezeu s-au risipit, unii dintre ei s-au dus să mănânce, alții la alte lucruri, ei se făleau și se bucurau ca și când ar fi câștigat o biruință, lăsând straja pe seama soldaților. Atunci, Maica Sa îndoliată s-a apropiat de Fiul său dorit, dar ce limbă va putea rosti ceea ce a spus și cum anume a stat în fața Lui? Cuvintele ei erau înecate în lacrimi și înțelepciune, căci era Maică a Înțelepciunii, și nu i-ar fi fost dat să spună sau să arate vreun lucru nepotrivit, ci ea și-a păstrat în rânduială, calm și vrednicie, doliul ei atât de întemeiat. Se jelea cu amar pentru suferințele și rănilor dulcelui ei Împărat și Fiu, și slăvea îndelungă răbdarea și libertatea Celui ce a suferit pentru noi și S-a răstignit pentru noi, uimindu-se de toate acestea. Simțea nerecunoștința și îndrăzneala omorătorilor de Dumnezeu și așa spune că plângea pentru pierzania lor și îi spunea Domnului:

81. „Ce este aceasta, Împăratul meu, Fiul meu și Dumnezeu meu, ce este această îndelungă răbdare a Ta? Cum Te-ai numărat Tu, Cel fără de păcat, printre cei fără de lege? Cum porți păcatele lumii împreună cu cei osândiți, Tu, judecătorul viilor și al morților? Care e adâncul unei asemenea smerenii, al unei asemenea nețineri de minte a răului și al unei asemenea iubiri de oameni ca ale Tale? N-a fost de ajuns că, Dumnezeu fiind, Te-ai făcut om pentru noi? Atâtea osteneți, necazuri, încercări, prigoniri, pizmuiuri, vrăjmașii, mărturii mincinoase și ocări, pe care de la nașterea Ta și până acum le-ai suferit din partea evreilor spre izbăvirea oamenilor, nu erau oare de ajuns? Dar acum iată că Te-au pironit pe lemn! O, necredința, nerecunoștința și îndrăzneala lor, și milostiva Ta bunăvoință și nețineri de minte a răului! Aceasta a fost răsplata darurilor Tale vechi și noi! Iudeii necredincioși Te-au chinuit în nenumărate chipuri, pe Tine, Care ai lovit pentru ei în atâtea chipuri Egiptul²⁵! Mai întâi, Ți-au dat veșmânt de batjocură²⁶, Ție care într-o zi i-ai acoperit cu nor de lumină și i-ai călăuzit ca un părinte, păstrându-i ca pe lumina ochilor²⁷! Ți-au pus pe cap cunună de spini²⁸, Ție Celui care i-ai încununat cu slavă și cu cinste²⁹! Te-au lovit cu toiog³⁰ cei pentru care i-ai poruncit lui Moise să lovească marea cu toiagul³¹ și ai împărțit-o și i-ai trecut prin ea acoperind însă cu apele ei pe vrăjmașii lor? Nelegiuții au îndrăznit să Te scuipe³² pe Tine care ai arătat strălucirea feței Tale și ne-ai viat! Pe Tine care ai preamărit oarecând fața lui Moise³³, nu s-au rușinat să Te scuipe³⁴ – o minune!, o ticăloșie! – pe Tine care cu un scuipat ai deschis ochii orbului din naștere³⁵. Au pironit cu piroane mâinile și picioarele Tale³⁶, Ție Celui care i-ai izbăvit din legăturile robiei în Egipt³⁷ și care acum i-ai izbăvit din legăturile robiei dintâi. Pentru curățirea leproșilor, Ți-au făcut răni, pentru învierea morților, Te-au osândit la moarte! Pentru luminarea ochilor orbului – o, lumina mea! – s-au silit să întunece ochii Tăi! În locul Tău, viața mea, au cerut pe Baraba³⁸ și Te-au dat morții. O înfricoșătoare vedenie, cum pământul tremură și nu le mai ține pe cele de jos, cum luminătorii se

întunecă și numai ard, cum cerul se frământă și aproape a căzut, cum îngerii tremură și se supun și nu răstoarnă lumea! Dar e vădit că toate acestea se întâmplă din milostivirea și îndelunga Ta răbdare, Fiul meu și Dumnezeu meu, și că totul e sub puterea Ta, și că Tu nu îngădui să vină asupra lumii ceea ce a venit în timpul lui Noe³⁹. Fiul meu, nu se poate să sufăr eu în locul Tău chinurile Tale? Vai, de s-ar putea ca rănilor Tale să fie asupra mea? Vai, ca în locul Tău să primesc eu moartea? Acum nimic nu mi-ar fi mai greu decât moartea pentru care nu pot cu nimic să mă pun în loc, nici în locul Tău, nici înaintea Ta nu voi muri, dar Te rog, dă-mi cuvânt de milostivire, cuvânt de mângâiere, hotărăște pentru restul zilelor mele viața mea cum Ți se pare bine, fă-mă să aud glasul mântuirii și al vestirii, când Te voi vedea din nou, o Lumina mea, când Te voi îmbrățișa, o viața mea, când voi auzi glasul Tău dulce, dătătorul meu de viață. Și dacă nașterea Ta m-a păzit, ferindu-mă de orice chin și orice durere, acum sabia întristării a străpuns inima mea văzând patima Ta. Arată-mi deci, rogu-Te, învierea și slava Ta așa cum mi-ai făgăduit adesea!⁴⁰

82. În timp ce neprihănită și nefericita Maică jelea în astfel de tânguiri, Domnul Cel milostiv și bogat în milă o privea cu blândețe și, văzându-l lângă El pe ucenicul cel iubit și plin de iubire față de Domnul și Învățătorul Său, El, Înțelepciunea Însăși, și-a deschis gura și El, milostivirea, a spus câteva cuvinte cum îi îngăduia clipa aceea, și a privit la ucenicul cel iubit, care mai mult decât toți ceilalți ucenici a arătat credințioasă și iubire pentru Împăratul și Domnul său, și tăria și duioșia inimii. Căci toți ceilalți fugiseră, el singur stătea lângă cruce fără a se putea despărți de ea. De aceea, Domnul a spus Maicii Sale binecuvântate: *Femeie, iată fiul tău! Apoi a spus ucenicului său: Iată mama ta!*⁴⁰ Maicii Sale feciore îi dă în dar din nou un fiu feciorelnic, și i-a dat în locul Său, nu ca să se lepede El Însuși de grija Maicii Sale preacurate – să nu fie! –, ci ca să o mângâie pe Mama Sa cu o mângâiere văzută. Dar, în chip nevăzut, El Însuși se îngrijea de Mama și de ucenicul

Său și de toți cei ce nădăjduiau în El, și a dat-o pe aceasta ucenicului în schimbul iubirii și sincerității sale, pentru că el era acolo în ceasul patimii Sale. Și l-a cinstit cu o mare cinste, căci în locul său ne-a lăsat-o și ne-a dat deopotrivă porunca de a purta de grijă până la capăt de rude, chiar dacă în alte locuri, potrivit providenței, n-a arătat o supunere întreagă, căci ceea ce spune Evanghelistul „că le-a fost supus⁴¹ înainte de botez“, o spune după botez când au fost în Cana Galileii. El îi spune: *Ce este Mie și ție, femeie?*⁴² Și mai apoi celor care i-au spus că *Mama Ta și frații Tăi Te caută*, El le-a spus: *Cine este mama Mea și cine sunt frații Mei? Iată mama Mea și frații Mei!*⁴³ Dar chiar și atunci a spus asta prin iconomie, acum însă și-a arătat în mod limpede grija Sa întreagă și iubirea Sa cuvenită și în locul Său l-a așezat și l-a dat ca îngrijitor pe ucenicul Său. *I-a spus: Iată mama ta!* Și l-a mângâiat în starea sa de orfan și i-a așezat ca mamă pe sfânta Sa Maică și Împărăteasă. Când ucenicul a auzit aceasta, a dus-o în casa sa din Sion, despre care s-a scris aici, și o slujea după cuviință cu harul lui Hristos.

83. Petru că necredincioșii care L-au răstignit împliniseră tot disprețul și chinul lor față de milostivul Împărat, și *Iisus a văzut că toate se împliniseră, ca să se împlinească Scriptura, a spus: Mi-e sete!* Și îndată, ca și cum înseta să găsească pentru El un chin încă și mai mare, *i-au dat vin amestecat cu fier*⁴⁴ – vai – Dulceții Vieții și Izvorului Nemuririi. Ei au arătat astfel semnul ticăloșiei lor amestecate cu amărăciune și cruzime, pentru a nu lăsa să cadă cuvântul spus de proroci⁴⁵. Dar aceasta n-a avut loc numai potrivit profeției, ci profeția a spus ceea ce trebuia să aibă loc, căci *nu profeția a fost pricina îndrăznelii lor, ci îndrăzneala nesupunerii lor a fost pricina prorociei*. Ticăloșii și nesimțitorii au îndrăznit asemenea lucruri și nu și-au adus aminte de apele amare de la Meriba. Pe acestea El le-a preschimbat în ape dulci⁴⁶, și nu i-a călăuzit numai o dată pe cei însetați și le-a dat în pustia însetată cuvânt răcoritor. *I-a hrănit cu miere din piatră și untdelemn din stâncă*⁴⁷, și nu și-au adus aminte de minunea foarte nouă, de prefacerea apei în vin în

Cana Galileii⁴⁸. Cu adevărat, *via lor este din vița de vie a Sodomei și din șesurile Gomorei; strugurii lor sunt otrăviți și boabele lor amare*⁴⁹, și așa mai departe. Dar noi să cugetăm că Preacurata și Preasfânta vedea toate acestea și o amărăciune încă și mai mare copleșea inima ei, căci atunci când a auzit din gura dulce și dorită că Îi era sete, o flacăra ca dintr-un cuptor a străbătut inima ei! Atunci inima ei dorea, înseta și ardea ca focul să răcorească această ultimă flacăra a setei Fiului ei, dar ucigașii nu i-au îngăduit să-i întindă o băutură binefăcătoare. Dar ea s-a rugat de fiecare dintre ei să-i dea voie să-I de să bea apă, dar aceste fiare nu a lăsat-o și nu i-au îngăduit să-L mângâie, și *și-au înălțat asupra ei gura lor ca niște lei de pradă ce răcnesc*⁵⁰. În loc de apă proaspătă, i-au dat să bea oțet și fiere. Înainte de a-L răstigni, *I-au dat să bea vin amestecat cu fiere, dar El n-a vrut să bea*⁵¹, ca să nu aibă o moarte bruscă și grabnică din pricina otrăvii, iar nu din voia proprie și din bunul Său plac. Însă acum a primit acest vin amestecat cu fiere și a spus: *Săvârșitu-s-a! Și plecându-și capul și-a dat duhul*⁵² de bună voie și prin propria Sa putere.

84. Nu ține însă de puterea noastră sau de puterea cuiva să rostească suferințele, lacrimile și suspinele inimii Sfintei Fecioare față de toate acestea, căci sunt mai presus de fire, și așa cum nașterea ei e mai adâncă decât firea, așa și întristarea cu care a primit răstignirea Domnului e de negrăit pentru oameni, și o știe doar ea singură care a suferit, iar în întregime o știe doar Domnul care s-a născut din ea. Însă, atunci când *Iisus a strigat cu glas mare și și-a dat duhul*⁵³, pentru că Cel ce este cap a toate și-a plecat capul și a făcut semn morții, aceasta [moartea] a venit ca un slujitor, și Împăratul a săvârșit taina prin providența Sa. O, suflet fericit și mai puternic decât cremenea al Maicii Preacurate, care s-a făcut piatră prețioasă prin care nu e cu putință sabiei să străbată în întregime! Cum a suferit Născătoarea fără prihană acest junghi? Cum nu și-a dat și ea duhul? Se înțelege că a ferit-o harul și puterea Domnului răstignit. El Însuși și-a dat duhul așa cum i s-a părut bun, dar puterea Sa a păstrat sufletul Maicii Sale pentru a o

îmbrăca din toate părțile în chinuri cum era El Însuși. Frica și cutremurul îmi opresc limba și nu am puterea de a povesti cele ce au urmat, dar săgețile ascuțite ale patimii Tale mă silesc, Împărate, și nu mă lasă să trec sub tăcere istoria dorită.

85. Ce-au mai îndrăznit, chiar și după moarte, vrăjmașii și nelegiuții? Căci drojdia răutății lor nu se sfârșise prin faptul că i-au întins oțet și fiere, dar și după moarte pizma și furia sporită a acestor fiare viclene și omorătorii de Dumnezeu necredincioși n-au îngăduit nici măcar tânguielile Maicii fără prihană; ceea ce ar fi îngăduit chiar și fiarelor de care aveau milă. Ei, nesimțitori la suferință și mai învârtoșați decât ea, chiar și după moarte au străpuns cu sulița coasta⁵⁴ Sa făcătoare de viață pentru a nu lăsa nici unul din mădularele Sale lipsit de suferință. Capul Său a suferit bătăile toiegelor, obrajii pământurilor, gura Sa băutura amară, înainte de care a fost scuipat în față, spatele Său a suferit loviturile, mâinile și picioarele piroanele, iar acum coasta Sa a suferit lovitură de suliță spre a ne revărsa mântuirea, izvorul binefăcător de apă și sânge din care ni s-a dat Duhul Sfânt. Însă acum vezi sabia care străbate inima Maicii Domnului binecuvântate și cât de mult compătimea aceasta întru toate și cât de mult suferea, căci acum era aproape moartă, văzându-L pe Fiul său mort și neliniștindu-se de îngroparea Lui. Și numai de cât sabia a lovit-o și în inimă, și i-a înnoit durerile, iar picăturile de lacrimi se scurgeau prin ochii ei. Dar sângele se încheaga în inima sa ca ea să poată spune: *Inima mea s-a mistuit înăuntrul meu și durerile mele s-au înnoit!*⁵⁵ Și de îndată a alergat și s-a făcut nu numai martor ocular, ci și cea care primește și moștenește îndoita bogăție, strângând cu evlavie și hotărâre sângele și apa ce curgeau din coasta dătătoare de viață, și buna Maică cea înalt binecuvântată a primit în chip desăvârșit nemurirea cea nouă și nesticăcioasă.

86. Și gemând puțin, cum se cuvenea, a rostit cuvintele tânguirii sale. Și numai de cât întreaga sa grijă a fost atunci îngroparea trupului Celui de-viață-făcător, căci nu putea suferi ca El să rămână spânzurat astfel sub loviturile, ocările și chi-

nurile vrăjmașilor Săi. Ea ar fi dorit să-I găsească un adăpost potrivit, dar nu se găsea nicăieri un loc vrednic și potrivit pentru trupul dătător de viață, cum s-a găsit vrednic pântecul său fără prihană să primească întreaga plinătate a Dumnezeirii. Dar negăsindu-se altul, ea căuta un loc potrivit doririi și râvnei ei. De aceea, a străbătut tot locul căpățânii, întărită de harul stârvului Celui de-viață-făcător. Picioarele sale mergeau și veneau, dar ochii și gândul său erau cu luare-aminte prin iubirea față de Împăratul și Fiul său. Sub călăuzirea harului, a găsit, așadar, destul de aproape de cruce un mormânt frumos și în jurul său o grădină roditoare. *Mormântul era gol și nou*, și de curând săpat în stâncă, după cum ne învață Sfânta Evanghelie, *în care nu mai fusese nimeni îngropat*⁵⁶, și aștepta trupul nou, pe Domnul și Dumnezeu a toate. Prin lucrarea providenței, era cu totul liber, din pricina învierii, pentru ca nimeni să nu spună că a înviat alt trup, iar nu cel al lui Hristos. De aceea, *nimeni n-a fost așezat în el*, cum spune Evanghelistul: *iar în locul unde a fost răstignit era o grădină și în grădină un mormânt nou, în care nu mai fusese nimeni îngropat*⁵⁶. El era nou și, pentru că nu primise pe nimeni și era ferit de orice înșelăciune sau amăgire omenească, era sigur pentru ca nimeni său nu depună mărturie mincinoasă sau tâlhărească. Era cu anevioie de apropiat din toate părțile, stânca era de netăiat pentru piatra din capul unghiului, pentru Cel nezdrobot, o temelie pentru temelie de neclintit. Grădina era chipul Edenului, și locul se numea al căpățânii din pricina lui Adam cel îngropat acolo⁵⁷. Patima ne izbăvea de patimile noastre și moartea zdrobea moartea.

87. Când Sfânta Maică a Domnului a văzut locul apropiat și potrivit și mormântul frumos și nou în care se putea păstra în chip cuviincios trupul nesticăcios, ea a întreat și a aflat că era al lui Iosif, *el însuși ucenic al lui Iisus, dar în ascuns de frica in-deilor*⁵⁸. Printr-un singur cuvânt ea l-a făcut să afle cât de mult i se potrivea Maicii Cuvântului să fie și Mamă a Înțelepciunii. Ea nu a cerut numai mormântul, pentru că știa că acest lucru îi era ușor și chiar plăcut să-și dea mormântul său Învățăto-

rului iubit, și să-l țină ca pe o comoară, dar l-a înștiințat să meargă el însuși să-L preia și să-L păzească, fiindcă acest lucru era cu anevioie atunci, și cerea mare îndrăzneală. Dar Iosif era un om bogat și cinstit, cunoscut al lui Pilat. Sfânta Născătoare de Dumnezeu l-a chemat și i-a spus: „Prietene, iată că ura și nebunia strânsă a dușmanilor și iscoditorilor față de Dumnezeu și Împăratul Hristos, Fiul meu, au ajuns la capătul lor! Au adus asupra Lui o moarte amară și de ocară, și au arătat înainte și după răstignire lovituri și dispreț, iar acum trupul gol spânzură pe lemn, înfricoșător la vedere pentru mine și pentru toate fapăturile, iar coasta Lui au străpuns-o cu sulița după moarte, și din ea a curs sânge și apă, minune măreață, și cu toate acestea omorătorii de Dumnezeu nu s-au rușinat. Soarele s-a întunecat și pământul s-a cutremurat, stâncile s-au crăpat, catapetasma s-a rupt, dar ei rămân nesimțiți în învârtoșarea lor, Îl ocărăsc, își bat joc și clatină din cap. Arată acum slujirea ta față de Dumnezeu și iubirea și sinceritatea față de Învățătorul și Împăratul tău, precum și mângâiere tânguirii și doliului meu! Intră la Pilat și cere trupul ce spânzură pe cruce și păzește cu de la tine putere mormântul care este al tău, și cu puțină îndrăzneală vei strânge Comoara lumii! Cu puțin noroc vei răscumpăra și vei primi Mântuirea tuturor celor vii. Dă aceasta Învățătorului tău, slujirea și harul împlinirii! Fii acum mai tare decât ceilalți ucenici și mai adânc! Căci unii dintre ei s-au rupt cu totul, iar alții au fugit și stau departe. Numai eu, cea slabă și străină, cu un singur ucenic, am rămas strămtorată în mijlocul unor asemenea fiare. Și sunt cu totul neputincioasă și sărmană, bogată și puternică numai în lacrimi și dureri. Fie ca Însuși Împăratul și Fiul meu să-ți slujească drept călăuză, acest mort care învie morții, care a făcut să se tulbure cu tărie pământul și a întunecat soarele și a cutremurat toate fapăturile!”

88. Așa înțeleapta și binecuvântata între femei l-a întărit pe Iosif și l-a trimis la Pilat. El a intrat la Pilat, și îndrăzneala și înțelegerea i-au fost date de către Domnul, iar el a cerut trupul lui Hristos. Nu s-a mai temut nici de puterea, nici de

mânia iudeilor. De aceea a dobândit dorirea inimii sale, a cerut și a primit, și în schimbul cuvintelor a avut Cuvântul lui Dumnezeu, în locul grădinii a cumpărat cerul și în locul mormântului viața, în locul căutării Învățătorului, îndrăzneală înaintea Împăratului a toate. Cu adevărat Iosif era nu doar bogat, dar și înțelept, și mai înțelept decât *neguțătorul* de care vorbește Sfânta Evanghelie, și *când a găsit o piatră prețioasă și de mare preț, s-a dus, a vândut toate și a cumpărat-o numai pe ea*⁵⁹. N-a dat acum tot ceea ce avea, ci numai râvnă, puțină îndrăzneală, un mormânt și piatra, și a cumpărat mărgăritarul cel neprețuit, păzindu-l într-un monument neatins. Era ucenic al lui Iisus într-un chip cu totul potrivit lui Iuda. Acela uneltea și se gândea să-L predea pe Învățătorul milostiv vrăjmașilor Domnului, în vreme ce acesta s-a grăbit cu înfrigurare pe lângă vrăjmași ca să ceară trupul Învățătorului și Domnul. Acela pentru câțiva bani L-a predat ucigașilor, în timp ce acesta, prin cuvinte de cerere și împrumutul averii, L-a cerut înapoi ucigașilor și L-a străjuit cu cinste. Acela L-a sărutat cu viclenie și L-a predat răstignirii, acesta L-a coborât de pe lemn și L-a sărutat cu milă, și L-a primit dulce cu iubire și a suferit cu cinste. Ucenicul viclean a adus cu săbii și făclii asupra lui o gloată ticăloasă de iudei, cărora le-a predat pe Învățătorul cel milostiv; acesta L-a dat jos de pe lemn, a smuls piroanele și a dat blândeii Maici Darul cel dulce și de-viață-făcător care n-are asemănare între făpturi.

89. Atunci Maica binecuvântată a suferit împreună cu Iosif în clipa coborârii de pe cruce a Împăratului și Fiului ei. A umplut pământul cu lacrimi și a primit în mâinile sale pe Cel ce fusese coborât, a primit în pântecul său piroanele, și a îmbrățișat mădularele rănite cu milă, a vărsat, a spălat cu lacrimile sale sângele și a plâns cu durere dulceața dorită a îngerilor și a oamenilor. Dar atunci când a fost dat jos de pe lemn și trupul cel mai înalt decât cercurile a atins pământul, atunci a căzut la pământ și L-a spălat cu lacrimile sale cele mai arzătoare, arătând în cuvinte dumnezeiești lauda îngropării. „O, săvârșire a tainei celei înfricoșătoare! O, descoperire a sfātu-

rilor din veac ascunse!⁶⁰ O, moarte mai minunată decât întruparea! Fără suflet zace Ziditorul sufletelor, ca un stârv odihnește Dăruitorul mântuirii tuturor, fără cuvânt e Cuvântul Tatălui Care a zidit toată firea cuvântătoare, fără mișcare sunt ochii stinși ai Celui care prin cuvântul și mâna Sa a pus în mișcare tot ce se mișcă, la vederea Căruia se topesc munții⁶¹, *Cel ce caută spre pământ și se cutremură, Cel ce se atinge de munți și fumegă*⁶², Care vede gândul oamenilor, Care scrutează inimile și răunchii⁶³, după ale Căruia mărturii întrebă fiii oamenilor, Care luminează și face înțelegători pe orbii! Vai, unde e frumusețea Ta, Fiul meu și Dumnezeuul meu? Unde e înfățișarea Ta mai frumoasă decât a tuturor fiilor oamenilor⁶⁴, Care ai așezat orice frumusețe pe pământ, Tu Care ești dulceața dorită de către toți. Tu ai primit loviturile și rănile, Tu Care ai vindecat rănile de nevindecat ale firii noastre, petele și loviturile vechi și noi, Tu, Împărate, Te-ai milostivit și ai luat loviturile pentru noi, și prin rănile Tale noi toți ne-am vindecat⁶⁵. Și, iată, prin providența și îndelunga răbdare a harului și iubirii Tale de oameni, taina s-a săvârșit. Arată acum puterea Ta, grăbește-Te și vino în ajutorul nostru! Știu cu adevărat că vei învia și vei avea milă întâi de Maica Ta, apoi de acest Sion și Ierusalim care a păcătuit atât de tare, în care vei chema toate neamurile [păgâne] și vei zidi templul Bisericii celei vii din păgâni. Dar fericită va fi ziua în care mă vei face să aud din nou glasul Tău dulce, în care voi vedea chipul Tău dumnezeiesc de frumos și în care mă voi umple de harul Tău dorit. Fericită va fi clipa în care Te voi vedea limpede, Dumnezeu adevărat și Domn al celor vii și al celor morți!“

90. Cum voi putea eu, nevrednicul și neînvățatul, să rostesc după cuviință și să scriu cuvintele Născătoarei de Dumnezeu din acea clipă! Chiar dacă toate limbile înțelepților și ale savanților s-ar aduna, ele n-ar fi în stare să le povestească, dar și eu nu voi spune decât câteva cuvinte de atunci spre a mulțumi așteptarea prietenilor lui Dumnezeu. Prin asemenea cuvinte și simțăminte și lacrimi îndurerate și cu mâini nestricăcioase ea a primit trupul nestricăcios și făcător de viață al

Domnului Iisus împreună cu Iosif și Nicodim, și l-au uns cu smirnă și l-au înfășurat într-un giulgiu cu arome, și l-au așezat într-un mormânt nou, în care nimeni nu mai fusese pus, și au prăvălit o piatră mare la ușa mormântului⁶⁶, iar când Iosif și Nicodim au împlinit după cuviință această slujire, au părăsit mormântul ei și cu ceilalți ce erau împreună cu ei. Însă Sfânta și Preacurata Maică a Domnului a rămas singură acolo, și ea vedea cu ochiul treaz al sufletului și al trupului și a plecat genunchii și se ruga neîncetat și neconținut, chemând și așteptând strălucirea cea dulce a luminii Învierii.

91. Și stăteau lângă crucea lui Iisus, mama lui și sora mamei lui, Maria lui Cleopa și Maria Magdalena⁶⁷. Mai sus am vorbit despre această femeie pentru a tâlcui întrebarea pe care o cercetează mulți⁶⁸. Cum au spus ceilalți trei Evangheliști: *Și erau acolo multe femei, privind de departe, care urmaseră din Galileea pe Iisus*⁶⁹. Însă renumitul Ioan Teologul și Evanghelistul spune că lângă Iisus erau mama Sa și celelalte două Marii, Maria a lui Cleopa și Maria Magdalena. Să se știe deci că amândouă aceste spuse sunt adevărate și că amândouă au avut loc aievea. Multe au fost femeile care L-au urmat pe Iisus din Galileea slujindu-I, printre care se găseau aceste două Marii, dar bărbații n-au fost la înălțimea lor, nici prin îndrăzneală, nici prin lipsa fricii, nici prin alte virtuți. De aceea, unii Evangheliști n-au dat nume, și unii n-au amintit nici un nume. El însă dă mărturie cu nume, și face cunoscută și familia lor, adică sora Maicii Sale, Maria lui Cleopa și Maria Magdalena. Maria lui Cleopa era femeia fratelui lui Iosif cu care a fost logodită fecioara Maria, căci Cleopa era fratele lui Iosif. Și din nou a înfățișat-o pe Maria, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, prin verii Maicii Sale, și de aceea o numește sora Sa, și spune că era sora Mamei Sale. Însă Matei vorbește astfel: *Și erau acolo multe femei, privind de departe, care urmaseră din Galileea pe Iisus, slujindu-I. Între care era Maria Magdalena și Maria, mama lui Iacob și a lui Iosif, și mama fiilor lui Zevedei*⁷⁰. Tot așa le numește și Marcu⁷¹, dar Luca n-a amintit numele, ci a spus: *Și toți cunoscuții Lui și femeile care-L însoțiseră din Galileea, stăteau departe*

*privind acestea*⁷², căci atunci când a avut loc încercarea Domnului și alte femei Îl însoțeau la răstignire, ele stăteau departe, și când L-au răstignit, de asemenea stăteau departe și priveau. Însă cele două Marii iubeau mai aprins pe Domnul și participau la neliniștile Maicii Sale preacurate și la durerile ei, când vedeau îndrăzneala și curajul cugetului ei, cât de aproape se găsea de crucea Fiului ei. Atunci s-au îmbrăcat și ele în tăria cugetului, s-au despărțit de celelalte, s-au apropiat de ea, au mângâiat-o și sufereau împreună cu ea. De aceea spune Evanghelistul: *Și stăteau lângă crucea lui Iisus, Mama Lui și sora Mamei Lui, Maria lui Cleopa și Maria Magdalena*⁷³. Totuși, deși erau mai tari decât celelalte femei, n-au putut ajunge la curajul Născătoarei de Dumnezeu. De aceea, în ceasul în care tulburarea iudeilor încetase puțin, ele au avut îndrăzneala de a se apropia de locul în care se găsea Preacurata și Preasfânta înaintea crucii Domnului. Însă atunci când Domnul a strigat că Îi era sete și omorătorii de Dumnezeu au început să se foiască și să amestece oțet cu fiere, ele s-au temut și s-au dus de acolo. Însă Preabinecuvântata stătea în picioare fără frică aproape de Fiul ei. Și nici măcar în ceasul pogorării și îngropării, ele n-au îndrăznit să se apropie, ci au șezut înaintea mormântului⁷⁴, adică departe de mormânt, și priveau⁷⁵, după cum spune Evanghelistul. Mai mult, atunci când căpeteniile preoților și cărturarii au venit cu ostași la mormânt și au adus soldați din companie ca să-l păzească, și au verificat mormântul și au pecetluit piatra, frica le-a cuprins pe femei și au fugit. În ele era frica de iudei și dragostea de Hristos. S-au dus și au cumpărat arome⁷⁶, și în dimineața sâmbetei au venit din nou să vadă mormântul ca să ungă trupul sfânt al Domnului. Dacă ele nu s-ar fi dus, cum ar fi putut veni? Dar este limpede că s-au dus și că s-au reîntors cu arome ca să-și arate evlaviază și credința lor.

92. Dar Maica fără prihană nu se despărțea de mormânt, și vedea și auzea tot ceea ce se petrecea și se spunea. A văzut marele cutremur care i-a trezit pe cei ce dormeau dintru început¹, care a adormit străjile² și a rostogolit piatra și mai apoi din nou trezirea străjilor și intrarea lor în cetate³. Toate acestea n-au putut să le vadă femeile care s-au dus și care s-au întors mai apoi, dar Fericita Maică a Domnului, robită de dragostea Fiului ei, și care a rămas fără să se despartă de mormânt, a fost martorul ocular la toate acestea și a văzut și slăvita Sa Înviere. Căci celelalte femei au văzut și ele piatra rostogolită și îngerul așezat pe ea⁴; dar când și cum anume a avut loc aceasta n-au știut. Singură Maica preacurată a Domnului ce a stat acolo a știut toate. De aceea, înaintea tuturor ea a primit vestea Învierii și a fost socotită vrednică să vadă înaintea tuturor pe Domnul și Fiul ei, vedenie dumnezeiesc de frumoasă și piscul tuturor bunurilor dorite, și a auzit vocea Sa dulce și a crezut tuturor tainelor providenței sale, mai întâi pe cele ale Întrupării Sale, iar acum și pe cele ale Învierii Lui. Nu numai pentru că a fost Maica preacurată și sfântă, ci și pentru că a rămas cu sânguință împreună cu El în ceasul pătimirii și a suferit compătimire și a primit de la El puterea suflătească spre a nu muri împreună cu El. De aceea, ea este vie împreună cu El și preamărită cu El. Astfel, deci, preasfântă Maica Domnului a văzut înaintea tuturor Învierea Fiului său. Ea a făcut-o cunoscută ucenicilor Săi vestind-o mai întâi mironosițelor. Dacă în istoria învierii Evangheliștii n-au pomenit nimic de aceasta, anume ei au lăsat deoparte în scris mărturia Maicii pentru crezare, și ca nimeni să nu scoată un pretext de necredință din vedenia Învierii rostită de către mamă. Pentru toate acestea, ei n-au pomenit nimic despre aceasta, ci au istorisit cele spuse de celelalte mironosițe.

93. Astfel, deci, Sfânta Născătoare de Dumnezeu a văzut cu ochii săi Învierea Fiului și Împăratului ei și s-a umplut de

bucurie și a plecat de aici la casa ucenicului iubit așteptând ceasul înălțării lui Hristos. Or, această casă era Sionul, cum a fost scris mai sus⁵, căci Evanghelistul Ioan și-a vândut partea părintească și averile pe care le avea în Galileea după moartea lui Zevedei, tatăl său, și a cumpărat la Ierusalim casa din Sion, în care a primit-o pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu după porunca Domnului și Învățătorului său, și îi slujea. Din pricina acestei case a ajuns cunoscut arhiereului, cum se spune în Evanghelie, că *acest ucenic era cunoscut arhiereului*⁶, și ucenicii erau adunați în casă *de frica iudeilor*. Aici s-a arătat Domnul intrând prin ușile încuiate⁷ după înviere. *A suflat asupra lor și a zis: Luați Duh Sfânt!*⁸ Tot aici, după opt zile l-a mulțumit și pe Toma arătându-i urmele cuielor⁹. Aici ucenicii au săvârșit după Înălțarea Domnului cele dintâi taine ale sfintei mese și Sfânta Născătoare de Dumnezeu avea această casă ca pe un așternut, ca un picior pe pământ după Înălțarea lui Hristos. Și atunci, înainte de înălțare, după ce înviase din morți, sfânta și pururea slăvita Sa Maică era în aceeași casă, și aștepta Înălțarea Lui, căci aceasta era încheierea Iconomieii și vieții Sale pe pământ. Or, de la Înviere și până la Înălțare, Domnul S-a arătat de mai multe ori preasfintei Sale Maici atunci când a voit, mângâind-o nu doar o dată, după cum a binevoit. Însă nu S-a arătat una după alta ucenicilor, ci atunci când a trebuit, gustând chiar și hrană în fața lor¹⁰, pentru ca ei să creadă că nu li se arăta în chip mincinos și că era cu adevărat Domnul Iisus Hristos, Împăratul și Învățătorul lor. Atunci i-a făcut să înțeleagă numeroase taine¹¹, le-a făgăduit venirea Duhului Sfânt și le-a poruncit să nu se îndepărteze de Ierusalim până ce se vor îmbrăca cu putere de Sus. După care i-a dus afară până spre Betania și, ridicându-și mâinile, i-a binecuvântat¹². Acolo era și Sfânta Născătoare de Dumnezeu, căci se cuvenea întru totul ca și ea să fie acolo, pentru că așa cum în vremea Patimii inima sa fusese zdrobită mai mult decât a tuturor celorlalți, dar rămăsese în picioare nedespărțită de El, tot așa să vadă și slăvita Sa Înviere și să se umple de bucurie.

94. Domnul a făgăduit Apostolilor venirea Duhului Sfânt și i-a binecuvântat¹³. Însă Preacurata și Sfânta Maică era binecuvântată încă de la început, de când a auzit acel *Bucură-te cea plină de har, Domnul este cu tine!*¹⁴ *Binecuvântată ești tu între femeii!*¹⁵, și această binecuvântare adevărată a primit-o în sânul său aducând pe lume nimicirea întregului blestem. Astfel, încă de la început ea a fost plină de Duhul Sfânt și a fost îmbrăcată cu putere de Sus. Începând din acea zi, Duhul Sfânt a venit asupra ei și puterea Celui Preaînalt a umbrit-o, cum a spus arhanghelul Gavriil: *Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri!*¹⁶ În ea s-a împlinit, așadar, toată făgăduința și a fost încununată cu nestrucăcioasa cunună a Împărăției cerului și a pământului, așa cum Fiul ei, atunci când a înviat din morți nu numai ca Dumnezeu, ci și ca om, a primit toată puterea în cer și pe pământ. Atunci când Domnul a urcat la cer și L-au văzut în ceruri Apostolii împreună cu Sfânta Fecioară, de îndată El le-a trimis îngeri ca să-i mângâie¹⁷ și să anunțe a doua și noua sa venire, și astfel ei s-au închinat și s-au întors la Ierusalim¹⁸ cu bucurie mare, și erau *întăriți în rugăciune* cu slavă, *atât Maria, Mama lui Iisus, cât și frații Săi*¹⁹, căci Sfânta Născătoare de Dumnezeu a fost pururea părtașă și călăuză a tot binele. După Înălțarea lui Hristos, când se afla încă în țara ei, ea a fost cea care săvârșea tot binele, comoara tuturor celor bune. Și așa cum, atunci când trăia în țară, ea însăși era pilda și călăuză tuturor celor bune, tot astfel, după înălțare, Sfânta Mamă a lui Hristos a fost pildă bărbăților și femeilor și călăuză oricărui lucru bun, cu harul și ajutorul slăvitului ei Împărat și Fiu. De aceea, ea le-a rânduit atunci Sfinților Apostoli postul și rugăciunea, iar ei s-au întărit în post și în rugăciune și cerere până când s-au împlinit cincizeci de zile și s-au umplut de harul Duhului Sfânt, Mângâietorul sufletului. De atunci acești vrednici Apostoli au ieșit propovăduind Evanghelia și răspândind cuvântul vieții în Ierusalim și în toată Iudeea, iar după puțină vreme până la marginile pământului, unde le porunca lor Duhul Sfânt, făcându-și ucenici din toate neamurile păgâne,

botezându-i în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt, după porunca Domnului.

95. Maica Domnului însă locuia în casa Apostolului iubit în Sion și, după măsura slavei și laudei sale, ea își împlinea zilele sfinte și preacuratei sale vieții dumnezeiesc de frumoase, căci așa era de acum înainte viața sa, preaminunată și mai presus de fire! Și așa spune că era mai înaltă și mai minunată decât viața sa de dinainte, afară de zămislirea înfricoșătoare și negrăită și de nașterea ei, căci această taină e mai presus de orice rânduială a firilor; vorbesc însă despre sânguința și viața sa dumnezeiască, căci faptele sale de mai apoi n-au fost cu nimic mai prejos decât cele dintâi. Căci nașterea și creșterea minunată au fost mai presus de fire, și ea a zămislit și a născut pe Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, Împărat și Dumnezeu a toate, lucru de negândit, de neînțeles și de negrăit. De acum ea arată o lucrare încă și mai înaltă decât firea, în toate zilele vieții sale, și printr-o bogată sânguință a arătat biruințe nebănuite asupra firii și a alungat cu totul pe vrăjmașul omnenirii, iar mai apoi, în împlinirea osteneților sale, ea a compătimit și a îndurat nenumărate necazuri, încercări, tânguiri, jale în răstignirea Domnului, și din toate părțile a fost îmbrăcată în slavă, și a dobândit multe cununi de biruință și a fost așezată ca Împărăteasă a tuturor fapturilor și mai apoi, ceea ce e mai adânc decât toate, a văzut astfel pe Fiul ei înviat din mormânt și înălțat la cer cu firea pe care o luase din ea, pe Fiul și Cuvântul Tatălui, adevărat Dumnezeu și Împărat a toate. După toată această slavă, ea n-a primit nicidecum o viață lipsită de încercări și de osteneți, și n-a fost deloc scutită de munci și de sânguințe, să nu fie! Ci ca și cum și-ar fi început abia acum viața sa dumnezeiască și purtarea sa de grijă, *ea nu a dat somn ochilor ei, nici genelor sale dormitare, nici odihnă trupului ei*²⁰, ci atunci când Apostolii s-au împrăștiat în lumea întreagă, Sfânta Maică a lui Hristos, ca Împărăteasă a tuturor, în mijlocul lumii întregi, în Ierusalim, locuia în Sion împreună cu Apostolul iubit, care îi fusese dat drept fiu din partea Domnului Iisus Hristos.

96. Ea a trimis pe ceilalți ucenici ca să propovăduiască celor de departe și celor de aproape. Însă ea, rămânând în cetatea împărătească din Sion, singură suferea din nou necazuri și atacuri din pricina Fiului ei. Pentru El, ea se împotriva și lupta cu potrivnicii, iudeii cei răi, și din nou a fost pe lângă El mijlocitoare și rugătoare pentru toți, nu numai pentru credincioși, ci deopotrivă pentru vrăjmași, ca să le facă milostivire. Și ei au fost conduși la cunoștință și la căință, căci și ea învățase de la Fiul său Cel milostiv când era pe cruce și spunea: *Iartă-le, Părinte, că nu știu ce fac!*²¹ Și, mai mult, prin ea însăși era milostivă și îndurătoare și dorea pentru toți oamenii mântuirea și venirea la cunoștința adevărului. Și nu se mulțimea numai cu aceasta, ci sporea încercările postului și rugăciunii. Nu se despărțea de mormântul Domnului, ci sălașul său era locul ei de căpătâi, perna ei era piatra, alergările minții ei erau rugăciunile și vedeniile Fiului ei, masa ei erau laudele Lui, hrana ei erau istoriile, povățuirile și învățămintele patimii Domnului, băutura și baia ei erau lacrimile, odihna și desfătările ei erau îngenuncherile; căci se spune de către povățuitori adevărați, și a ajuns până la noi, că din pricina neîncetărilor ei îngenuncheri, mâinile sale sfinte, mâinile cu care odinioară primise în brațe pe Domnul născut din ea fără sămânță, se făcuseră deosebit de aspre. Acum ea se ruga și cerea din nou. Și cine ar putea povesti cu de-amănuntul ostenele și lucrările sale dumnezeiești de frumoase, pe care dacă le-ar spune sau le-ar scrie cineva una câte una, mulțimea scrierilor s-ar dovedi uriașă. Dar este înțeles și recunoscut faptul că, așa cum în urma Împăratului, Fiul ei, ea a rămas prin El lucrătoarea, călăuză și împărăteasa tuturor credincioșilor și a celor ce nădăduiesc în numele Său, bărbații și femeile care erau tovarășele și ucenicii ei, așa se îngrijea și se tulbura pentru toți și ochii tuturor nădăjduiau în ea și, în locul Domnului ei Iisus Hristos cu trupul printre oameni, ei o vedeau pe cea care L-a adus trupește pe lume, Maica cea fără de prihană și preabinecuvântată. Ea le era o mângâiere și un imbold în înfăptuire, în încercări și în dăruirea față de toți.

97. Dar nu era numai un îndemn și o povățuire în răbdare și îndurare pentru fericii Apostoli și pentru ceilalți credincioși, ci ea era părtașă la ostenele lor și îi susținea în propovăduirea lor, și era părtașă cu gândul la lipsurile, chinurile și robia ucenicilor Domnului. Și suferea împreună cu ei așa cum luase parte la patimă prin junghiurile inimii. Tot așa și acum, ea mângâia prin lucrarea ei pe ucenicii Săi vrednici, tot atât cât îi întărea prin cuvânt, dându-le drept exemplu patima Împăratului și Fiului ei. Ea le aducea aminte de răsplățile și cununile Împărăției cerurilor, de fericirea și desfătările fără de sfârșit în vecii vecilor. Atunci când Irod l-a luat pe Petru, căpetenia Apostolilor, și l-a închis, legându-l cu lanțuri²², ea era cu gândul întemnițată împreună cu el. Sfânta și binecuvântata Maică a lui Hristos se împărtașea de lanțurile lui, și se ruga pentru el, și a poruncit și Bisericii să se roage. Și înainte de aceasta, atunci când nelegiuții iudei l-au ucis cu pietre pe Ștefan²³, și când Irod l-a omorât pe Iacob, fratele lui Ioan²⁴, încercările și suferințele și chinurile au străpuns inima Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Și ea a fost martirizată împreună cu ei prin durerea inimii și plânsul lacrimilor sale. A ajuns la noi prin Părinți și acest cuvânt că atunci când Apostolii s-au risipit spre a propovădui în țara și în ținuturile hărăzite fiecăruia dintre ei, Sfântul Ioan Evanghelistul și Teologul era acolo spre a sluji și a îngriji pe sfânta Născătoare de Dumnezeu al cărei fiu fusese făcut din porunca Domnului. Atunci Sfânta Împărăteasă i-a spus prin harul lui Hristos: „Nu mi se pare convenit, fiule, ca prietenii și frații tăi să meargă să propovăduiască numele lui Hristos, Fiul și Dumnezeul meu, și să facă ucenici printre neamurile păgâne, iar tu să rămâi fără să faci nimic din pricina griji tale față de mine. De altfel eu șovăi să mă despart de tine altfel decât prin bunăvoința Domnului, care a poruncit să fim împreună. Acum însă, du-te, pleacă și tu în țara care ți-a fost poruncită și eu voi veni împreună cu tine, ca să se împlinească și una și cealaltă, propovăduirea ta și locuirea mea nedespărțită de tine!“ Așa a poruncit ea ucenicului iubit și a plecat împreună cu el să meargă

și propovăduiască, iar Maria Magdalena și celelalte mironosițe au plecat și ele împreună cu ea.

98. Atunci Domnul și Fiul Cel milostiv S-a arătat într-o vedenie și i-a poruncit să schimbe drumul. Totuși, pentru ucenicul iubit a poruncit ca el să se ducă, dar să meargă și mironosițele împreună cu el ca sprijin și ca să slujească. Mai întâi, i-a îngăduit să plece, pentru ca zelul Sfintei Împărătese și râvna ei să fie cunoscute, pentru că Evanghelistul nu dorea să o lase pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu pentru că și el și ea doreau aceasta. Iar, în al doilea rând, a poruncit să se întoarcă, pentru ca cinstea ei să fie deosebită, și nu unită de cea a Apostolilor, și pentru ca să conducă poporul credincios și Biserica din Ierusalim, de care s-a îngrijit împreună cu Iacob, fratele Domnului ce fusese așezat acolo episcop. Astfel, oriunde mergea, ea binecuvânta pământul prin venirea ei. Și așa a venit din nou la Ierusalim și locuia în casa lui Ioan. Însă Teologul și Evanghelistul a plecat după porunca Domnului spre Efes, cetatea pământului Asiei. Și împreună cu el și mironosițele și Prohor, unul dintre cei șapte diaconi. Acolo a propovăduit numele lui Hristos Dumnezeu și a luminat pe cei ce erau în întuneric. Acolo au suferit împreună cu el vrednicile mironosițe și s-au făcut apostoli împreună cu el, unele murind de încercări, altele de mucenicia și sângele vărsat. Și s-au dus încununate la Împăratul și Învățătorul lor Hristos. Însă după plecarea lui Ioan Evanghelistul, fericitul Iacob, fiul lui Iosif, numit și fratele Domnului, a purtat de grijă și a slujit-o pe Sfânta Maică a lui Hristos, dată fiind marea sa bunăvoință. Și a ajuns întâiul episcop al Ierusalimului. El a purtat de grijă și a slujit-o pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu în locul lui Ioan Evanghelistul. Astfel, întoarcerea Sfintei Născătoare de Dumnezeu la Ierusalim a fost un lucru bun, căci ea era tăria, limanul și zidul credincioșilor ce să găseau aici. Și toată grija sau osteneala creștinilor era încredințată Preacuratei căci erau în mijlocul poporului nesupus și răzvrătit al iudeilor. Și din toate părțile credincioșii lui Hristos mergeau în lupte și moarte, iar ea îi mângâia și îi întărea pe toți.

99. Ea însă era nădejdea fericită a creștinilor de atunci și de mai apoi; și până la marginile lumii ea este mijlocitoarea și puterea credincioșilor. Însă atunci, grija și lupta ei erau mai stăruitoare, spre a îndrepta și întări noua lege a creștinismului și pentru a se preamări numele lui Hristos. Iar luptele ce s-au abătut asupra Bisericii, încălcarea sălașelor creștinilor, omorârea multor creștini, aruncarea lor în închisori și necazurile lor de tot felul, prigoanele, ostenele și necazurile Apostolilor izgoniți din loc în loc, toate acestea cădeau asupra ei. Ea suferea pentru toți și prin cuvânt și faptă purta de grijă de ei. Era pilda binelui și învățăturii mai binelui în locul Domnului și Fiului ei și mijlocitoare și rugătoare pentru toți credincioșii, și se ruga ca milostivirea și ajutorul Său să se reverse peste toți. Și Sfinții Apostoli o luaseră drept călăuză și învățătoare, și îi dădeau de știre de orice li se întâmpla. Și primeau de la ea poruncă și sfat bun, iar cei ce erau aproape de Ierusalim reveneau aici ca să o vadă. O înștiințau de tot ceea ce făceau și cum propovăduiau. Și săvârșeau toate după povăzuirile ei. Când însă au plecat în țările îndepărtate, se grăbeau să vină în fiecare an de Paști la Ierusalim, și să prăznuiască împreună cu Sfânta Născătoare de Dumnezeu praznicul Învierii lui Hristos, și fiecare din ei făcea cunoscută atunci propovăduirea sa neamurilor păgâne și prigoanele întâlnite din partea iudeilor și a păgânilor. Și astfel, înarmați prin rugăciunea și învățătura ei, mergeau din nou în locul propovăduirii lor. Așa au făcut an de an când nu au avut piedici serioase, afară de Toma. Acesta nu putea să vină din pricina marii depărtări și a greutății de a veni din India. Dar toți ceilalți veneau an de an să o viziteze pe Sfânta Împărăteasă, și reînarmați cu rugăciunea ei se întorceau la propovăduirea Vestii celei bune.

100. Dar cine va număr războaiele și ura iudeilor necredincioși, mâniile și răzmerițele omorâtorilor de Dumnezeu? Cine va zugrăvi hulele, batjocurile, tăgăduirile minunilor Domnului și mărturiile mincinoase și disprețuirile cu care atacau învierea lui Hristos, căci spuneau că ucenicii îi furaseră trupul, cum stă scris în Sfânta Evanghelie, *că acest cuvânt s-a*

lătit printre evrei până în ziua de astăzi²⁵. Adeseori se adunau și voiau să arunce cu pietre în casa în care locuia Sfânta Maică a Domnului, dar puterea lui Hristos le strica planurile. Odată însă, fiii mâniei au strâns o adunare a pierzaniei, odraslă a necurăției, *popor mincinos și răzvrătit, neam nebun și neînțelept care cugetă pierzania și care nu are știință*²⁶, a cărui mânie se aseamănă șarpelui veninos și surd, ale cărui urechi sunt înfundate. Acești omorători ai lui Dumnezeu necredincioși au hotărât să dea foc casei în care locuia comoara vieții, Maica Domnului Iisus Hristos, și să o radă de pe fața pământului. Au luat în mâini foc, pietre și răngi de fier smulse din ziduri. Au înconjurat cetatea lui Dumnezeu cu gloata lor și cu urletele lor, dar n-au putut să o atingă, căci sfânta cetate se făcea încă și mai puternică, căci despre ea a spus Prorocul: *Lucruri preaslăvite s-au grăit despre tine, cetatea lui Dumnezeu*²⁷. Căci focul s-a întors împotriva lor și a ars pe mulți dintre cei necredincioși, pietrele pe care le-au aruncat pe acoperișul casei sfinte s-au întors împotriva lor și i-au zdrobit pe necredincioși, ciocanele și răngile au căzut în țărână și planul lor ticălos s-a nimicit. Durerea s-a întors asupra lor și minciuna lor a căzut asupra capului lor, și sabia le-a străpuns inima și a zdrobit arcul lor după cum iadul a înghițit de vii cu furie un mare număr dintre ei²⁸.

101. Toți credincioșii au văzut aceasta și au lăudat pe Hristos. *Dreptul se va bucura când va vedea răzbunarea*²⁹, spune Prorocul. Acestea sunt lucrurile iudeilor răi, care n-au încetat niciodată de la primele lor acțiuni dușmănoase până când au ajuns la culmea tuturor nelegiuirilor lor și L-au osândit la moarte și încă moarte pe cruce pe Împăratul milostiv și ziditor a toate. Și acum din nou cu îndrăzneală arătau față de Sfânta Maică preacurată o dușmănie cutezătoare, dar durerea s-a întors împotriva lor. Și în fața minunilor atât de mari și atât de multe, nu s-au rușinat, ci până și în timpul săvârșirii ieșirii ei din această lume, și-au arătat încă o dată ticăloșia lor și furia lor vrăjmașă lui Dumnezeu, cum vom spune atunci când vom ajunge la locul convenit. Dar acum să reluăm calea

cuvântului nostru, căci atunci când au avut loc asemenea minuni și dușmanii și potrivnicii lui Hristos și ai Maicii Sale au fost după dreptate loviți, necredincioșii n-au mai îndrăznit să uneltească așa ceva, și Sfânta Fecioară și Maica Domnului n-au mai fost disprețuită de ei, ci o priveau cu respect și de departe i se închinau cu frică. Și au uitat nebunia lor lipsită de rânduială, obișnuită lor ca și câinilor, nu numai din pricina minunilor săvârșite atunci, și a loviturilor aduse pe drept cuvânt împotriva lor, ci, din zi în zi, din pricina minunilor săvârșite de harul și mijlocirea ei. Căci demonii erau alungați, bolnavii de nevindecat erau vindecați, și zeci de mii de semne și minuni se săvârșeau prin ea. Cu toate aceste minuni, de pe fața ei strălucea lumina și slava și harul se revărsa asupra credincioșilor, iar asupra vrăjmașilor frica și teama, căci Hristos și Împăratul a toate, Fiul ei, o preamărea pe Maica Sa fără prihană și sfântă și făcea casa ei neapropiată pentru toți vrăjmașii și atacatorii, iar prin harul și mijlocirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, poporul celor credincioși sporea și se înmulțea, iar credința creștinilor se întărea.

102. Căci pentru aceasta Domnul nostru Iisus Hristos a socotit de cuviință ca Preasfânta Sa Maică să rămână ani mulți în această lume, pentru ca prin harul ei credincioșii să fie și mai întăriți, iar Biserica creștinilor să sporească spre slava Tatălui și a Fiului și Duhului Sfânt. Însă fericita și atotrenumita Maică a lui Dumnezeu, cinstită cu o astfel de cinstire de către Fiul ei, ajunsese la o vârstă înaintată, căci Împărăteasa tuturor fapturilor se apropia de optzeci de ani ai acestei vieți trecătoare, și nu înceta în ostenele ei, în rugăciunea ei și în cererile sale către Fiul ei, ci din zi în zi sporea, săvârșind tot lucrul bun. Se arăta mereu mică, dar sporea cu osteneala și binefacerea care se arătau, după cum am fost pe deplin înștiințați că după mulți ani sfintele sale ingenuncheri se făceau pe marmura Sionului, iar culcușul ei era de piatră, atunci când firea trupului se folosea de ceva somn. Mai mult încă, ea era săracă, dar mila ei biruia asupra sărăciei. Jugurile aurite și cinstite își urmau unul altuia minunate, bogăție în sărăcie, bună-

tate în lipsă, simplitatea inimii. Însă milostivirea ei nu era numai pentru ai săi și pentru rudele sale, ci și pentru străini și dușmani, căci era cu adevărat Maica milosteniei, era Maica Celui milostiv și iubitor de oameni, *Care face să răsară soarele și peste cei buni și peste cei răi și trimite ploaie și peste cei dreپți și peste cei nedreپți*³⁰, ea era Maica Celui ce S-a întrupat și S-a răstignit pentru noi, vrăjmașii și răzvrătiții, pentru a revărsa asupra noastră milostivirea Sa, era Maica sărăciei și a îmbogățirii tuturor, fiindcă Cel sărac S-a făcut sărac pentru noi ca să ne îmbogățească pe noi cei săraci și căzuți. Acum deci, până aici să mergă cuvântul despre ostenele, bunătățile și mărețiile, ei. Voi spune pe scurt că, mai presus de orice, ea a născut un Fiu mai presus de fire, pe Cuvântul lui Dumnezeu întrupat. Astfel a împlinit o viață și purtare mai adâncă decât firea, și a fost făcută biruitoare asupra a tot ce a avut loc mai înainte și asupra a tot ce se va întâmpla mai apoi, prin covârșirea și înălțarea bunăvoirilor și a faptelor sale bune. Ea creștea, sporeea tot atât pe cât soarele e mai strălucitor decât stelele.

Adormirea

103. Acum prin harul ei vom vorbi despre moartea sa și despre mutarea ei din această lume la Împărăția veșnică; a asculta o astfel de istorie e bucuria și lumina sufletelor prietene lui Dumnezeu. Când Hristos, Dumnezeul nostru, a vrut să o facă să iasă din această lume pe preasfânta și curată Maica Sa și să o ducă în Împărăția cerurilor pentru a primi cununa veșnică a bunăvoirilor și ostenelelor mai adânci decât firea, pentru a o așeza la dreapta Sa cu veșmânt de aur țesut cu strălucire din felurite culori și să o proclame Împărăteasa tuturor fapturilor, să o ducă înăuntrul catapetesmei și să o facă să locuiască în Sfânta Sfintelor, i-a vestit dinainte slăvita mutare. Și i-a trimis din nou pe arhanghelul Gavriil să-i anunțe slăvita mutare, ca odinioară minunata zămislire. Arhanghelul a venit deci și a întins ramura de finic care era semnul biru-

inței. Ca în ziua în care ieșiseră cu ramuri de finic în întâmpinarea Fiului său, biruitorul morții și nimicitorul iadului, tot așa arhanghelul i-a întins Sfintei Fecioare această ramură, semn al biruinței asupra pătimirilor și sărăciei morții, și a spus: „Fiul și Domnul tău te cheamă: E ceasul venirii la Mine a Maicii Mele! De aceea m-a trimis să-ți vestesc din nou, binecuvântată între femei! Astăzi, așa cum ai umplut de bucurie pe locuitorii pământului, așa vei bucura oștirile cerești prin urcarea ta, tu cea binecuvântată care ai făcut să strălucească încă și mai mult sufletele sfinților. Bucură-te! cum ai strigat odinioară, căci iei numele plin de har ca o cinste veșnică. *Bucură-te, cea plină de har, Domnul este cu tine!* Rugăciunile și cererile tale urcă la Fiul tău în ceruri și potrivit cererii tale îți poruncește să lași această lume și să urci în sălașele cerești, și să fi alături de El în viața veșnică și fără sfârșit!“ Când Sfânta Născătoare de Dumnezeu Maria a auzit aceasta, s-a umplut de bucurie și a dat îngerului răspunsul ei dintâi: „*Iată roaba ta! fie mie și acum după cuvântul tău!*“ Și îngerul a plecat.

104. Atunci Preabinecuvântata și slăvita Născătoare de Dumnezeu Maria s-a ridicat, și plină de bucurie s-a dus în Muntele Măslinilor, ca să aducă Domnului în liniște și în lucrarea harului mulțumirea și cererile ei pentru sine și pentru lumea întreagă. Urcându-se în munte, și-a înălțat mâinile și și-a închinat rugăciunile și mulțumirile lui Hristos, Fiul său. Atunci s-a întâmplat mare minune, pe care au știut-o cei ce s-au învrednicit de o astfel de cunoștință, și acest lucru a ajuns prin ei până la noi. În timp ce se ruga și își aducea cereerea ei Domnului într-o închinare, toți pomii ce se aflau acolo s-au închinat până la pământ cinstind-o¹. Când și-a sfârșit rugăciunea și mulțumirea, copleșită de Domnul, s-a întors în Sion și de îndată Domnul l-a trimis pe Ioan Evanghelistul și Teologul pe un nor, căci Sfânta Fecioară dorea să-l vadă, întrucât Domnul îi dăduse porunca înfierii. Cea binecuvântată între femei l-a văzut și s-a bucurat încă și mai mult, și a poruncit rugăciunea. Și sfânta Împărăteasă s-a rugat, iar după rugăciune, l-a înștiințat pe Ioan și pe celelalte fecioare ce se

aflau acolo, prin vestea primită de la înger cu privire la mutarea ei, și le-a arătat ramura de finic pe care i-o adusese îngerul. A poruncit să pregătească casa, să aprindă candelile și cătuia cu tămâie, căci ea și-a împodobit casa ca o cămară de nuntă ca să-L primească pe Mirele Cel nemuritor, Fiul ei mult milostiv, căci îl aștepta cu o nădejde neclintită. Când acestea au fost săvârșite, ea a făcut cunoscut tovarășelor și cunoștințelor ei taina mutării ei, iar ele s-au adunat la ea. Plângeau și se tânguiau de despărțirea sa de ei, căci după Dumnezeu pe ea o aveau drept nădejde și ajutor.

105. Or, sora lor, Împărăteasa și Maica Domnului îi mângâia pe unul câte unul și pe toți împreună, le-a dat o salutare mișcătoare și le-a spus: „Bucurați-vă, copii binecuvântați, și nu faceți din mutarea mea pricină de doliu, ci umpleți-vă de bucurie și mai mare, căci aceasta vine pentru bucuria veșnică, și harul și mila Domnului să fie cu voi pururea!“ Apoi a privit la Ioan Evanghelistul și i-a spus să dea cele două veșminte ale sale celor două văduve care o slujeau². Ea le-a descoperit tainele sărăciei și blândetii ei, adevărate preînchipuiri. După aceasta, a rânduit și a poruncit cum anume să fie îmbălsămat și unde să fie păstrat trupul ei preasfânt și precurat. Și astfel, el a așezat-o pe slăvita Maică a lui Hristos în sicriul ei, acest culcuș ce până atunci noapte de noapte fusese scaldat de lacrimile ochilor ei pentru dragostea Fiului său Hristos, și fusese luminat de rugăciunile și cererile ei. Și din nou ea a cerut să se aprindă sfeșnicele. Și credincioșii strânși acolo suspinau din nou încă și mai mult pentru că au aflat de mutarea Sfintei Fecioare, Maica lor. Cădeau la picioarele ei și o rugau să nu-i lase orfani, iar dacă pleca din această lume, să-i însoțească cu harul și mijlocirile ei.

106. Atunci Sfânta Născătoare de Dumnezeu și-a deschis gura ei nestrăicătoare și precurată, și le-a spus: „Voia Fiului și Dumnezeului meu să fie cu mine, El este Dumnezeul meu, și Îl slăvesc și înalț pe Dumnezeul părinților mei. El este Fiul meu născut din mine după trup, dar Tatăl Său e Dumnezeu, Ziditorul Maicii Sale. De aceea, doresc să mă duc la El, Cel ce

dăruie tuturor ființă și viață. Și când mă voi duce la El, nu voi înceta să mă rog și să mijlocesc pentru voi și pentru toți creștinii și pentru lumea întreagă, ca Cel ce o judecă în milostivirea Sa să se milostivească de toți credincioșii și să-i întărească și să-i ducă pe calea vieții și să-i întoarcă pe necredincioși și să-i facă pe toți o singură turmă a Bunului Păstor care și-a dat sufletul său pentru oile sale și le cunoaște, și ai săi îl cunosc!“

În timp ce binecuvântata Maică a lui Hristos vorbea așa, și îi binecuvânta, de îndată s-a auzit glasul unui tunet puternic și un nor cu adiere pașnică. Și iată că din norul strălucitor au căzut ca niște picături de rouă înmiresmată sfinții ucenici și Apostoli ai lui Hristos care fuseseră adunați de la marginile pământului în fața casei Preasfintei Fecioare Născătoare de Dumnezeu. Evanghelistul și Teologul Ioan i-a primit și i-a salutat în liniște și i-a adus la sfânta și fericita Fecioară. Nu erau numai Cei Doisprezece, ci și mulți alții din numeroșii lor ucenici aleși și făcuți vrednici de cinstea apostoliei, cum ne spune marele Dionisie Areopagitul în Scrisoarea sa către Timotei, că el însuși Dionisie și Timotei și Ierotei și alți prieteni au venit acolo împreună cu Apostolii la moartea Împărătesei. Au intrat înaintea ei și au salutat-o cu frică și respect.

107. Dar Fericita și Preasfânta i-a binecuvântat și i-a înștiințat de plecarea ei din această lume. Ea le-a povestit și moartea ce îi fusese tâlcuită de către înger și le-a arătat semnul morții ei, ramura de finic dată ei de căpetenia îngerilor, i-a mângâiat și i-a binecuvântat. I-a întărit și încurajat în săvârșirea propovăduirii celei bune. I-a salutat pe Petru și pe Pavel și pe toți ceilalți și le-a spus: „Bucurați-vă, copii, tovarăși și ucenici ai Fiului și Dumnezeului meu. Fericiti sunteți voi care ați fost socotiți vrednici să fiți ucenicii milostivului și slăvitului Domn și Învățător, și El v-a încredințat slujirea atâtor taine și v-a ales pentru a avea părtășie la prigoanele și patima Sa, pentru a vă face vrednici să fiți uniți cu slava și Împărăția Sa, după cum v-a făgăduit și v-a poruncit Însuși Domnul slavei!“ Le-a rostit apoi o binecuvântare și o astfel de învățătură pe măsura slavei ei și a poruncit rânduiala îmbălsămării și îngro-

pării sale, și-a ridicat mâinile și a început să mulțumească Domnului și să spună:

„Te binecuvântează, Împărate și Fiule Cel Unul al Tatălui Celui fără de început, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, care ai socotit bun să plăci Tatălui printre-o nemăsurată iubire de oameni și să Te întrupezi din mine, roaba Ta, cu ajutorul Duhului Sfânt!

Te binecuvântează pe Tine, Dăătorule a toată binecuvântarea, și pe Tine Cel ce reverseși lumina!

Te binecuvântează pe Tine, Pricină a toată viața de bine și pace, care ne-ai adus cunoașterea Ta și a Tatălui Tău Cel fără de început și a Duhului Sfânt Celui împreună veșnic și de viață făcător!

Te binecuvântează pe Tine, Care ai binevoit să sălășluiești în pântecul meu mai înalt decât cuvântul!

Te binecuvântează pe Tine, Care ai iubit atât de mult firea omenească, încât ai îndurat pentru noi răstignirea și moartea, iar prin Învierea Ta ai înviat firea noastră din adâncurile iadului și ai adus-o la cer și ai slăvit-o cu o slavă neînchipuită!

Te binecuvântează și laud cuvintele Tale, pe care ni le-ai dat cu adevărat, și cred în împlinirea tuturor cuvintelor care ne-au fost spuse!⁶³

108. Când Sfânta și Preabinecuvântata Născătoare de Dumnezeu a tăcut după lauda și rugăciunea ei, Sfinții Apostoli au început să vorbească la porunca Duhului Sfânt și au lăudat și slăvit fiecare după puterea sa și după cum îi dădea Duhul Sfânt. Au lăudat și au înălțat nemăsurata bunătate a puterii dumnezeiești și prin teologia lor minunată au cântat corul slăvitei Maici a lui Hristos, cum spune Sfântul Dionisie, mai sus-pomenit, în capitolul în care arată care e puterea rugăciunii, și teologia scrisă cu hotărâre de fericitul Ierotei⁴. Cuvântul său către Timotei pomenește în capitolul său adunarea Sfinților Apostoli la moartea Sfintei Născătoare de Dumnezeu și cum prin porunca și harul Duhului Sfânt fiecare a rostit elogiul și lauda nemăsuratei puteri și bunătăți a lui Hristos Dumnezeuul nostru, care a socotit bun să vină pe pă-

mânt fără a se despărți de sânul Tatălui Său și să se întrupeze din Fecioara neprihănită, El care a plecat cerurile și S-a pogorât, a găsit-o pe Sfânta și Preavestita Maria supusă și mai adâncă decât întreaga fire a oamenilor și a binevoit să locuiască întru ea, și din ea a îmbrăcat firea omenească, și S-a milostivit și a mântuit firea oamenilor prin slăvita și negrăita Sa providență, har și slavă, în bunătatea și milostivirea Sa nemăsurate. Și iată ce stă scris în cuvântul fericitului Dionisie: „Îți voi povesti apoi tot cuvântul teologiei pe care Sfinții Apostoli și căpeteniile preoților noștri l-au rostit, căci e mai presus de orice cuvânt, cum o știi tu însuși frate Timotei. Și tot ce a spus apoi marilor Apostoli fericitul Ierotei, filozoful și ucenicul marelui Pavel, Apostol prin harul Duhului Sfânt, lauda lui Hristos Dumnezeu, și cântul și slava Maicii Sale preacurate și fericite, cum o știau apostolii și teologii înșiși: Duhul Sfânt a deschis gura Sa ca să rostească asemenea cuvinte de preamărire⁶⁵. După aceasta, din nou, Sfânta Născătoare de Dumnezeu i-a binecuvântat și inima sa s-a umplut de o mângâiere dumnezeiască.

109. Și iată că s-a întâmplat marea și minunată venire a lui Hristos, Dumnezeuul și Fiul ei, și împreună cu El au venit oștirile nenumărate ale îngerilor și arhanghelilor și alte oștiri ale serafimilor, heruvimilor, scaunelor; toți stăteau cu frică înaintea Domnului, căci unde va fi împăratul acolo îl vor însoți și oștirile. Sfânta Fecioară știa toate acestea încă de la început și aștepta cu nădejde tare. De aceea spunea: Cred că se vor împlini toate cuvintele spuse mie⁶. După care Sfinții Apostoli au văzut la fel de limpede, fiecare a văzut slava după puterea sa. Și venirea de acum a Domnului era mai măreață și mai înfricoșătoare decât cea dintâi, căci S-a arătat mai strălucitor decât fulgerul și decât Schimbarea la Față lucrată pe Tabor, deși a fost mai puțin decât slava Sa firească, căci ea e nepătrunsă și nevăzută. Atunci Apostolii au tremurat și au căzut la pământ ca niște morți⁷; iar Domnul le-a spus: Pace vouă!⁸, cum le-a spus odinioară când a intrat prin ușile încuiate, căci erau în aceeași casă a lui Ioan adunați tot acolo, atunci de frica

iudeilor, iar acum pentru moartea Maicii Domnului. Când Apostolii au auzit glasul dulce și dorit al Domnului, au fost înviorați și întăriți la suflet și la trup, și au început să privească cu evlavie strălucirea slavei și fața Sa dumnezeiesc de frumoasă. Iar Preasfânta, Preacurata și Preabinecuvântata Maică a lui Hristos s-a umplut de bucurie, și fața sa strălucea de strălucirea slavei dumnezeiești. Și ea vedea cu frică și evlavie slava și strălucirea ce scânteiau din Împăratul și Fiul ei Iisus Hristos, și a slăvit încă și mai mult Dumnezeirea Sa, s-a rugat pentru Apostoli și pentru toți cei ce se găseau acolo. A cerut mijlocire pentru toți credincioșii oriunde erau ei, pentru lumea întreagă și pentru tot sufletul care cheamă pe Domnul și își aduce aminte de numele Maicii Sale, oriunde l-ar pomeni, ea a cerut să se reverse acolo binecuvântarea. Atunci, din nou, Sfânta Fecioară Maria a privit și văzut slava Fiului ei pe care nici o limbă omenească nu o poate tâlcui.

110. Și a spus: „Binecuvântează-mă, Doamne, cu dreapta Ta și binecuvântează pe toți cei ce Te slăvesc și pomenesc Numele Tău și Îți aduc toate rugăciunile și cererile lor!“ Atunci Domnul a întins dreapta Sa, a binecuvântat-o pe Maica Sa și i-a zis: „Fericită fii și să se bucure inima ta, binecuvântată între femei, Marie, căci tot harul și tot darul ți-a fost dat de către Tatăl Meu din ceruri, și, de aceea, tot sufletul ce va chema numele tău cu sfințenie nu va fi lepădat, ci va afla milostivire și mângâiere în această viață și în veacul viitor. Iar tu, intră în sălașurile cele veșnice cu pace, bucurie și în comorile nesfârșite ale Tatălui Meu, ca să vezi slava Mea și să te bucuri prin harul Duhului Sfânt!“ Și, de îndată, la porunca Domnului, îngerii au început să laude cu voce dulce, cu glas auzit și dorit, iar Sfinții Apostoli s-au închinat în Duhul Sfânt și laudau cu laudă îngerească. Și așa, Preasfânta Maică a Domnului și-a încredințat fericitul și curatul ei suflet Domnului, Împăratului și Fiului ei, și a adormit un somn dulce și mult dorit. Așa cum a ocolit durerile nașterii cu o naștere neagrăită, tot astfel nici durerile morții n-au atins-o în vremea morții sale, căci Împăratul și Domnul firilor a fost și atunci și

acum strămutătorul firilor. Mulțimile îngerilor și-au întins mâinile lor nevăzute la trecerea sufletului ei sfânt. Casa și împrejurimile s-au umplut cu o mireasmă negrăită. Iar deasupra trupului ei sfânt plutea o lumină nevăzută de ochi. Și așa, Învățătorul și ucenicii, cerul și pământul au condus-o pe Sfânta Fecioară, Învățătorul și Domnul milostiv și slăvit a dus sfântul suflet ai Maicii Sale preacurate în ceruri, iar ucenicii au așezat trupul ei neprihănit pe pământ pentru a-l unge cu mirisme și a-l duce acolo unde ea voia, și după puțină vreme, pentru a fi dus în rai sau în locul pe care l-ar voi Fiul și Dumnezeu ei. Apostolii au scos sicriul pe care era culcat trupul cel mai desăvârșit decât bolta cerească al Sfintei Născătoare de Dumnezeu. L-au cinstit cu laude și cântări, l-au sărutat cu frică și cutremur, și-au arătat nu numai credința și dragostea lor, dar erau siguri că dobândesc har și mare folos dacă fapta urma credinței.

111. De îndată însă ce s-a auzit de moartea Sfintei Împărătesse, toți bolnavii și neputincioșii s-au strâns acolo. Atunci ochii orbilor s-au deschis, urechile surzilor s-au destupat, ologii s-au ridicat ca să meargă, demonii au fost alungați și toată suferința și boala s-au vindecat. Văzduhurile și cerurile cerurilor se sfințiseră prin înălțarea sufletului sfânt, iar pământul se făcuse cinstit cu sfințire prin trupul ei neprihănit. Atunci Apostolii l-au îndemnat pe fericitul Petru să rostească rugăciunea îmbalsămării. Petru i-a silit pe Pavel și Ioan să se roage. Ei însă n-au ascultat, ci s-au închinat înaintea lui ca înaintea căpeteniei Apostolilor. Fericitul Petru a ascultat cuvintelor lor cum se cuvenea în ceasul tainei. S-a rugat și de îndată au înfășat în fâșii sfinte și au uns trupul ce cuprinsese pe Cel Necuprins, pe Împăratul și Ziditorul celor văzute și nevăzute, și l-au așezat pe sicriu. Și din nou Petru a început o laudă și toată mulțimea Apostolilor a răspuns, și puterile cerurilor psalmodiau nevăzut împreună cu ei, iar din pricina lămpilor, sfeșnicelor și căștilor, aerul strălucea înmiresmat. Apoi Sfinții Apostoli au ridicat pe umeri sicriul cinstit și, la porunca Duhului Sfânt, au plecat în țarina Ghețimanilor, cum

le fusese poruncit dinainte de Sfânta Născătoare de Dumnezeu. Îngerii mergeau înainte, străjuiau de jur împrejur și încheiau mersul picioarelor lor. Apostolii psalmodiau și toți credincioșii o conduceau cu credință. Convoiul Fericitei și Preamăritei era slăvit și solemn. Toți neputincioșii și bolnavii erau vindecați, și nu erau doar *șaiszeci de voinici, viteji falnici din Israel în jurul lecticii împăratului*⁹, cum spune Scriptura, ci în chip văzut numeroși apostoli și următorii lor și toți credincioșii, iar în chip nevăzut nenumăratele puteri ale îngerilor.

112. Atunci, potrivnicul și vrăjmașul adevărului n-a putut să nu-și mai arate încă o dată neobrăzarea. A îmboldit din nou pe ticăloșii iudei la pizmă și atac, căci atunci când au văzut slăvitul convoi al cinstitei Maici a lui Hristos și numărul Sfinților Apostoli și al credincioșilor care îl urmau, și nenumăratele minuni ce aveau loc prin harul Sfintei Împărătese, și au auzit glasul laudelor dumnezeiești de frumoase, ticăloasa pizmă a năvălit asupra *poporului nechibzuit și neînțelept, al neamului care cugetă pierzania, la care nu este cunoștință*¹⁰, ca odinioară când *mulțimile* copiilor nevinovați mergeau înainte lui Hristos Împăratul a toate cu ramuri de fîn și spuneau: *Osana, binecuvântat cel ce vine în numele Domnului, Dumnezeului Israel*¹¹. Atunci căpeteniile preoților necredincioși și cărturarii erau furioși și combăteau cu pizmă ticăloasă pe milostivul dăruitor a toate pentru a-L osândi la moarte și încă la moarte pe cruce. Și acum, în convoiul Maicii Sale slăvite și neprihănite, ei s-au adunat la luptă pentru a răsturna câmpia armonioasă și împodobită a Apostolilor și credincioșilor, și cu strigăte necuviincioase au pornit să nimicească adunarea dumnezeiască¹².

113. Atunci unul dintre necredincioși cu statura mai înaltă decât ceilalți, ticălos și nerușinat, a despicat cu îndrăzneală poporul credincioșilor ce urma chivotul sfințeniei. A ajuns la Sfinții Apostoli ce purtau comoara cerească ce cuprinsese pe Cel Necuprins și firea cea necuprinsă, și-a întins mâinile sale necurate și a apucat sicriul pe care odihnea trupul neprihănit al Preabinecuvântatei Împărătese, înaintea căruia tremurau chiar și îngerii, și chiar și heruvimii îl priveau cu evlavie. Cu-

tezătorul și smintitul a apucat sicriul ca să-l arunce la pământ. O, tu, suflet de fiară? Vânt nesăbuit! Dar de îndată a văzut dreapta răsplătire a faptelor sale, căci tocmai în clipa în care mâinile sale atingeau sicriul sfânt, amândouă i-au fost tăiate din umeri când a îndrăznit să se apropie de ceea ce nu era vrednic să urmărească nici măcar cu ochii. Mânia lui Dumnezeu s-a abătut asupra lui și el striga și urla. Plâns și deznădejde au căzut asupra lui ca și asupra celorlalți iudei ce se adunaseră împreună cu el. Mânia indignării venise din mâna îngerului furios. Ei s-au retras și au fost rușinați, și îngerul Domnului i-a urmărit. Această minune a avut loc pentru rușinarea iudeilor și a-i face să se teamă, dar pentru credincioși a fost mai mult pricină de mândrie și slavă. Iar cel care mai întâi a fost cuprins de o nebunie extremă și a fost numărat cu atacătorii și hulitorii lui Dumnezeu, când a fost lovit după fapta sa, s-a rușinat, a cugetat și și-a schimbat disprețul său în credință, iar pizma sa ticăloasă în frică și zdrobire de inimă, iar mărturiile mincinoase și hulele sale în căință și în rugăciune. Nu mai avea mâini ca să le înalțe la rugăciune, ci cu lacrimi arzătoare și cu glas îndurerat chema pe Fecioara sfântă și cerea milostivirea ei.

114. Or, Cel care este pricina a toate este și pricina oricărei bucurii, n-a socotit bun să aducă asupra celui vinovat suferințe, dureri, lacrimi și chinuri veșnice, ci doar o scurtă vătămare trupească. El îi vindecă pe cei răniți fără vindecare în sufletul lor și îi face vrednici să se facă creștini și să fie numiți fii ai lui Dumnezeu prin harul botezului. Apoi, i-a vindecat cu milostivire rana mâinilor sale, căci atunci când iudeul pe drept lovit și-a recunoscut greșeala, a început să se căiască și să ceară cu lacrimi arzătoare și a chemat cu durere numele lui Hristos și al Sfintei Sale Maici Maria. Sfântul Apostol Petru a dat porunca de a opri sicriul sfânt și au strigat chemând cu rugăciuni și cereri pe Născătoarea de Dumnezeu, și au adus înaintea ei pe vinovatul rănit, zdrobit de căință prin sângele vărsat și udat cu lacrimile ochilor săi. Atunci, el a atins sfântul sicriu nu ca mai înainte, ci s-a rugat cu frică și cutremur, și

fericitul Petru i-a așezat mâinile tăiate la locul lor, și de îndată, prin harul lui Hristos și al Preasfintei Sale Maici, mâinile tăiate din umăr s-au lipit din nou de trupul lor, și nu numai că au pierit junghiurile durerii, dar chiar și urma răniilor nu s-a mai văzut. Din acea clipă omul acela a crezut în Hristos, a fost botezat și s-a alăturat numărului credincioșilor, și slăvea pe Hristos și pe Preasfânta și Slăvita Sa Maică. Această minune, rana năprasnică și tămăduirea ei numaidecât, a întărit pe mulți din cei ce șovăiau în credință și i-a întors la credință pe mulți dintre iudei, iar ei au mărturisit pe Dumnezeu pe care-L răstigniseră, pe Domnul Iisus Hristos, și au proclamat-o pe Sfânta Sa Maică ca Născătoare de Dumnezeu.

115. Și astfel, cu o slavă și o laudă încă și mai strălucitoare, Apostolii au luat din nou pe umerii lor vrednici sicriul locuit de lumină și slăvit al Sfintei Împărătese, păzit prin porunca cerului și a pământului, nevăzut împodobit de oștirile îngerilor și arhanghelilor, și de laudele și cântările văzute și recunoscute. Și l-au adus la Ghețimani, și au așezat în mormânt trupul fără prihană, sfântul tron trupesc al lui Dumnezeu, Sfânta Sfintelor, izbăvirea firii noastre, taina înfricoșătoare mijlocind unirea dintre Dumnezeu și omenire, cetatea lui Dumnezeu din pricina căreia e numită slăvită din neam în neam, muntele în care i-a plăcut lui Dumnezeu să locuiască, în care s-au arătat venirile Dumnezeului și Împăratului nostru care este întru sfinți, ușa cea închisă prin care nimeni nu a trecut fără numai Domnul singur păzind-o închisă: Fecioara cea singură printre maici, singura fără prihană Născătoare de Dumnezeu. Nu este de mirarea că Maica vieții a fost pusă în mormânt, căci și Fiul ei, Care e însuși viața și nemurirea, a suferit moartea trupească și punerea în mormânt, dar prin moartea Sa a nimicit moartea și a dăruit lumii viață. Nu se cuvine însă să trecem sub tăcere felul în care a fost așezat trupul Fecioarei, cum l-au purtat în mormânt și au așezat sicriul încărcat de comoară neprețuită. Căci au trebuit să ridice trupul fericit din sicriu și să-l așeze în mormânt, și toți Sfinții Apostoli și ceilalți care îl însoțeau au fost înfricoșați și n-au

îndrăznit să atingă cu mâinile lor trupul cel cu totul sfânt căci vedeau lumina care îl acoperea și harul lui Dumnezeu ce era peste el.

116. Din nou, așadar, toți Apostolii au încredințat lui Petru și Pavel sarcina de a pune în mormânt sfântul trup, căci Evanghelistul Ioan purta cățuia și tămâia cu tămâie înmiresmată trupul sfânt al Împărătesei, și îl umplea de lacrimi. Atunci Petru și Pavel n-au atins sfântul trup cu mâinile lor, ci au luat fâșiile ce atârnavă aici colo plini de evlavie și hotărâre, și așa au ridicat fericitul trup din sicriu și l-au așezat în mormânt, ei Apostolii vestiți și cu totul hotărâți care slujiseră și cinstiseră cum se cuvine și cu vrednicie pe Fiul său și în chip asemănător și pe Preasfânta Maică, cinstită de îngeri și de oameni, pe care toate neamurile o laudă și o fericesc, cum a spus-o însăși Fericita cu propria ei gură¹³. Astfel, când această sfântă și Sfântă a Sfintelor, trupul preabinecuvântatei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria a fost pecetluit în mormânt, Sfinții Apostoli au rămas acolo trei zile, ascultând frumoasa psalmodie a sfinților îngeri, psalmodie dulce și dorită, pe care limba oamenilor nu o poate zugrăvi, precum spune prorocul David: *Treceam cu multime mare spre casa lui Dumnezeu, în glas de bucurie și de laudă și în sunet de sărbătoare*¹⁴. Glasul Paștelui, căci acolo era cu adevărat acest loc, sălașul Domnului, casa minunată a lui Dumnezeu, în care i-a plăcut să locuiască Domnului slavei, Dumnezeului și Împăratului păcii.

117. Însă martori vrednici de crezare și nemincinoși ne-au înștiințat și acest lucru, și este vrednic de crezare și sigur că în adunarea Sfinților Apostoli la moartea Împărătesei unul dintre Apostoli, prin voia providenței, n-a putut să fie înștiințat împreună cu ceilalți¹⁵. Și Sfinții Apostoli l-au așteptat ca să dobândească și el binecuvântarea prin întâlnirea cu trupul cel binecuvântat și fericit. A treia zi însă a sosit și Apostolul acesta și i-a găsit pe ceilalți prieteni ai săi pregătiți să cânte psalmi în fața mormântului sfânt. A auzit și el psalmodia dulce a îngerilor și i-a rugat pe Sfinții Apostoli să des-

chidă mormântul cinstit pentru a vedea trupul slăvit al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Fericiții Apostoli au ascultat cererea fratelui lor prin porunca Duhului Sfânt și au deschis mormântul cu frică. Și când l-au deschis, n-au mai găsit trupul slăvit al sfintei Maici a lui Hristos, căci fusese mutat acolo unde voise Fiul și Dumnezeu ei. Căci așa cum Acesta S-a supus mormântului, când a suferit moartea în trup pentru mântuirea noastră și a înviat a treia zi, tot așa i-a plăcut să fie pus în mormânt și trupul fără prihană al Preasfintei Maici și ea să fie mutată în nesticăciunea cea veșnică după cum a voit, sau ca cele două materii să fie unite din nou una cu alta, căci așa i-a plăcut Ziditorului a toate să cinstească pe Născătoarea Lui¹⁶, după cum știe El, singurul Împărat al slavei și Domn al vieții și al morții. Așadar, mormântul s-a găsit gol. Dar fășiile și giulgiul în care au așezat-o le-au aflat, însă trupul Fecioarei nu mai era, ci fusese înălțat la Fiul și Dumnezeu ei, ca să viețuiască împreună cu El și să împărățească împreună cu El și așa a făcut să urce firea noastră în Împărăția cea veșnică, nu numai prin Fiul său, ci și prin Maica Sa.

118. Atunci, fericiții Apostoli s-au umplut de uimire și bucurie și au știut că întârzierea unuia dintre Apostoli s-a întâmplat prin voia providenței pentru descoperirea acestei taine, ca pentru el să se deschidă mormântul și să se vestească mutarea sfântului trup. Și au laudat pe Hristos care a cinstit-o pe Preasfânta și Preacurata Sa Maică, căci erau plini de lumina și mireasma mormântului sfânt în care fusese așezat trupul Sfintei Fecioare cel mai desăvârșit decât cerurile. Și-n tot ținutul Ghețimanilor s-a revărsat strălucirea și mireasma. Au închis deci din nou sfântul mormânt, iar slăvita mutare a Sfintei Născătoare de Dumnezeu a fost propovăduită în lumea întreagă. S-a spus și a ajuns până la urechile noastre cuvântul că Apostolul care a venit a treia zi era Toma sosit din India¹⁷, pentru că așa cum odinioară Învierea lui Hristos s-a făcut și mai vrednică de crezare prin Toma, atunci când Domnul a intrat prin ușile încuiate în ziua a opta și i-a arătat lui toate rănile și coasta Sa sfântă, tot așa și acum, datorită lui

Toma, să se cunoască mutarea trupului în chip nesticăcios fără prihană al Sfintei și Pururea Slăvitei Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria. Atunci Sfinții Apostoli, după rugăciune și salutări întreolaltă, s-au împrăștiat din nou fiecare în țara propovăduirii lui, și îi învățau pe toți păgânii în credința cea dreaptă după porunca și cu ajutorul Domnului și cu lucrarea minunilor. Astfel, deci, cerurile și oștirile îngerilor s-au cutremurat prin urcușul sufletului iar mai apoi al trupului Preasfintei și Fericitei Fecioare. Iar pământul a fost sfințit prin purtarea ei pe pământ și prin punerea în mormânt și de la sfintele veșminte ale trupului său. Toate văzduhurile și toate făpturile au primit har prin vederea ei și bunătatea ei nevăzută și neîncetată, și tot pământul și toate cetățile și toate sufletele credincioșilor s-au umplut și au sporit prin lucrarea neîncetată a minunilor ei și prin vindecările și bunătățile nenumărate pe care Sfânta Maica lui Hristos le arată peste fiecare. Și cine ar fi în stare să povestească ajutoarele ei și grija ei pentru noi toți, sau ce limbă va rosti cum se cuvine mulțimea bunătăților sale?

119. Vom face cunoscut acum în cuvântul nostru întru slava lui Hristos Dumnezeu și întru lauda Sfintei și Preacuratei Sale Maici, nădejdea noastră și mijlocitoarea noastră a tuturor, felul în care Născătoarea de Dumnezeu a trimis ca relicvă dorită veșmântul ei nesticăcios marii cetăți a Constantinopolului, și felul în care această cetate i-a fost dată în dar de poporul credincios, și felul în care ea a desemnat-o ca o comoară neatinsă a Bisericii¹⁸. Pe vremea lui Leon, marele împărat credincios al elinilor, ce a domnit după Marcian, au fost doi prinți, unul numit Galbios și celălalt Canditos. Ei erau frați prin fire și frați prin bunătate, erau împodobiiți de tot lucrul bun afară de unul singur, care este culmea a tot binele, adevărata credință. Erau lipsiți de ea căci fuseseră cuprinși de erezia nesăbuită a lui Arie. Ei țineau de familia lui Aspar și Artaburios, care în acea vreme avea mare putere în cetatea împărătească. Și Dumnezeu i-a iertat în chip vădit, căci ei erau sprijinul ereziei lui Arie, dar harul lui Dumnezeu

nu i-a lăsat pe Galbios și Canditos în erezie, din pricina faptelor lor bune, ci i-a întors de la răutatea lor spre adevăr până acolo încât nu numai că s-au întărit pe ei înșiși în credința ortodoxă, dar i-au învățat binele și i-au călăuzit spre mântuire pe mulți alții ce fuseseră învățați să fie în rătăcire. Cum aceștia se purtau bine și în chip ortodox, au avut inițiativa unei milostiviri și mai mari și a unei bunătați încă și mai sporite față de cei săraci spre a-i plăcea întru totul Domnului. De aceea, Preasfânta și neprihănită Maică a lui Hristos a socotit lucru bun să dea ceva din rufele ei nestricăcioase acestei cetăți. I-a plăcut ca această providență să se săvârșească prin acești oameni, prieteni ai lui Dumnezeu. Și lucrul s-a petrecut în felul următor.

120. Le-a venit în gând prinților dragostea și dorința de a merge la Ierusalim să se închine la locurile sfinte. Ei l-au înștiințat de aceasta pe împăratul Leon și pe împărăteasa Verina, iar din porunca lor au plecat împreună cu ei mulți din prietenii lor și un mare număr de oșteni. Ei au ajuns în Palestina și au luat-o pe calea ce duce în Galileea spre a vedea și Nazaretul și Capernaumul. Când au sosit acolo, era seară și trebuiau să poposească. Și acest lucru s-a făcut prin providența lui Dumnezeu, și au fost găzduiți într-un sat mic în care printre mulți alții locuia și o femeie fecioară înaintată în vârstă, evreică după lege, dar întărită și cuviincioasă prin toate faptele, căci sufletul său a fost pentru o vreme tărâm al întunericului, dar și vehicul pentru a primi lumina cunoștinței de Dumnezeu. La această femeie în vârstă era depusă comoara veșmântului sfânt al slăvitei Maici a lui Hristos. Și prin providența Domnului, în casa ei au poposit Galbios și Canditos. Și când s-au așezat la cină, s-au uitat înăuntrul casei, și au văzut o altă casă în care erau aprinse multe lumânări. Era plină de mireasma tămâiei și mulți bolnavi erau culcați acolo. Astfel și-au dat seama că era un lucru dumnezeiesc înăuntru și au fost curioși să știe ce anume era. S-au dus deci și au chemat-o pe bătrână să cizeze cu ei ca să o întrebe despre acest lucru. Dar ea n-a vrut să vină și a pretextat porunca Legii, căci nu

era îngăduit unui iudeu să mănânce alături de comeseni creștini. Dar ei au trimis să meargă la ea dându-i de știre că aceasta nu e o piedică: „Vei gusta hrana pregătită de tine și numai din aceasta. Vei șede cu noi doar pentru cuvânt și ca să vorbim!“ Femeia a ascultat de cei doi iluștri patricieni și s-a dus la ei, s-a așezat și a început să le vorbească. După multe cuvinte în jurul mesei, au început s-o întrebe în amănunțime ce ardea înăuntrul casei, căci socoteau că e un lucru ce ține de Legea cea veche.

121. Femeia însă a vrut să povestească despre aceste lucruri, dar fără să le descopere pricina lor. Așadar, ea le-a spus: „Vedeți, domnilor, mulțimea de neputincioși? Prin voia lui Dumnezeu, demonii sunt alungați în acest loc, orbilor li se redă vederea, ologilor mersul, surzii aud și orice boală e tămăduită“. Dar iluștrii patricieni, iscușiți fiind, i-au spus din nou: „Și care e pricina atâtor minuni? Povestește-ne-o!“ Și ea a spus: „O predanie strămoșească a ajuns până la noi că în acest loc Dumnezeu S-a arătat unui patriarh și de atunci a venit harul în acest loc“. Când însă elinii au auzit aceasta, s-au îndoit că ea le spusese adevărul. Și din nou i-au cerut să spună adevărul, „căci, ziceau, pentru aceasta am îndurat ostenele și călătoria, ca să ne învrednicim să ne închinăm Locurilor Sfinte“. Ea a vorbit din nou: „Nu știu nimic mai mult!“ Și din nou aceștia și-au dat seama că nu le spunea adevărul, căci Sfânta Împărăteasă ce voia să le dăruiască bizantinilor marea comoară le spunea în inimă să caute adevărul. De aceea, ei au cerut cu mai multă stăruință și implorare să le spună adevărul, și s-au jurat cu jurământ mare să o silească să spună adevărul. Atunci ea a vorbit din adâncul sufletului și lacrimile îi curgeau, a privit în jur și le-a spus cu rușine: „Bărbaților, nimănu-i n-a fost descoperită această taină până în ziua de astăzi, căci părinții mei mi-au încredințat-o cu jurământ mie, singura lor fiică. Ei au poruncit aceasta unei fecioare ca la rândul ei aceasta în ceasul morții să o încredințeze unei alte fecioare celei pe care o vedeți, cinstiți și iluștri patricieni. A ajuns până la noi în familia mea obiceiul ca o femeie să rămână fecioară,

dar acum nu mai este nimeni pe lângă mine ca să i-o pot înștiința. De aceea vă descopăr vouă lucrul. Și iată, păziți acest cuvânt. Acolo se găsește într-un scrin haina Mariei Născătoare de Dumnezeu, căci așa am fost înștiințați de bunicii noștri că Născătoarea de Dumnezeu Maria în clipa morții sale a lăsat celor două femei care o slujeau cele două haine ale sale. Una din ele era din familia mea. Bunica a luat haina și a așezat-o într-un scrin, lăsând-o moștenire din generație în generație. Și a dat porunca atunci ca o fecioară să păzească această comoară, iar acum scrinul se găsește în mijlocul casei iar înăuntru se află veșmântul Fecioarei Născătoare de Dumnezeu de unde se fac minunile. Aceasta e cinstiților, adevărata pricină a lui, și acest lucru n-a fost descoperit nimănui din Israel⁶.

122. Iluștrii patricieni au rămas uluiți ascultând aceasta, și inima lor era împărțită între teamă și bucurie, și s-au aruncat la picioarele femeii și i-au spus: „Fii sigură că nimeni în Ierusalim nu va auzi de la noi această istorie drept mărturie. Te încredințăm Sfintei Născătoare de Dumnezeu însăși, dar îți cerem să petreci noaptea în locul unde-i așezată sfânta comoară!“ Femeia a consimțit și au intrat în casă, și n-au dat somn ochilor lor, nici dormitare genelor lor, ci toată noaptea au petrecut-o în rugăciuni și în cereri, aducând mulțumiri pentru că au aflat un lucru bun și atât de mare. Când au văzut toți bolnavii cuprinși de somn, au luat măsurile scrinului în care se găsea o bogăție atât de scumpă și au copiat întru totul forma lemnului. Dimineața au ieșit degrabă și, luându-și rămas bun de la femeie, i-au spus: „Dacă ai vreo nevoie la Ierusalim, spune-ne-o!, căci la întoarcere vom trece din nou pe aici“. Ea a răspuns: „N-am nevoie de nimic decât de rugăciunea voastră, ca să vă revăd din nou în pace“. Și Galbios și Candidos s-au dus la Ierusalim și au împlinit făgăduința făcută Domnului, s-au rugat la Locurile Sfinte, au împărțit mari sume de bani săracilor, mănăstirilor și bisericilor. Iar în timpul șederii lor acolo au chemat un meșteșugar poruncindu-i în taină să le facă un sicriș de cutare dimensiuni și de cutare formă, cu scânduri vechi, explicându-i tot ceea ce era nevoie.

Meșteșugarul a făcut cum i se poruncise. Au poruncit de asemenea să se țeară și o învelitoare cusută de aur, mândră foarte, peste sicriș, iar când au cerut să se roage la locurile sfinte și la mănăstiri, au dobândit rugăciunea tuturor și binecuvântarea patriarhului, și au plecat luând-o din nou pe drumul lor. Și aveau cu ei sicrișul făcut de ei și au ajuns în statul cu pricina fiind găzduiți cu bucurie în aceeași casă a bătrânei. I-au dăruit lumânări mândre și multă tămâie și miresme alese. Femeia i-a primit pe iluștrii patricieni cu emoție ca pe niște prieteni și rude.

123. Ei însă i-au cerut din nou să stea în camera comorii harului, și încă o dată ea le-a îngăduit. Au intrat acolo de-a dreptul, închinându-și rugăciunile lui Dumnezeu. Și au cerut Sfintei Sale Maici cu lacrimi arzătoare și au spus: „Nu suntem în neștiință noi, robii tăi, împărăteasă slăvită, de ceea ce i s-a întâmplat lui Oza când a atins cu mâna chivotul Legii¹⁹. Cum deci noi, care suntem vinovați de multe fărădelegi, vom îndrăzni să atingem acest chivot în care se păstrează o asemenea comoară? Cum vom întinde mâna noastră asupra lui dacă nu dai tu însăși porunca? De aceea, îți cerem și te rugăm să împlinești dorința inimilor noastre, căci suntem dornici că ducem această comoară în cetatea ce cinstește numele tău, ca să fie pentru ea ocrotire veșnică și meterez de netrecut!“ Au adus această cerere toată noaptea, iar dimineața au vărsat lacrimi și au fost mulțumiți că Maica lui Hristos Dumnezeu a ascultat rugăciunea lor. S-au apropiat de arca sfântă cu frică și cutremur, căci toți cei ce erau acolo adormiseră somn adânc. Au luat arca și au acoperit comoara lor cu bună plăcerea harului dumnezeiesc, iar în locul ei au așezat-o pe cea care fusese meșteșugit confecționată după asemănarea ei la Ierusalim, și-au acoperit-o cu acoperământul țesut în aur pe care îl făcuseră. Iar dimineața, au salutat devreme femeia dându-i pace, și i-au arătat frumosul acoperământ cu care acoperiseră chivotul și care a plăcut femeii, și i-au făgăduit că acela va rămâne acolo pururea. Apoi au dat tuturor celor bolnavi și ologi bani și au plecat cu bucurie pe drumul lor. Și când au ajuns la

Constantinopol, care e cetatea Bizanțului, n-au vrut să facă cunoscut lucrul slăvit nici împăratului, nici patriarhului, căci se temeau ca împăratul să nu le ia această comoară prețioasă și să fie lipsiți de acest lucru bun. Ei se gândeau să păstreze acest mărgăritar prețios alături de altele cu ajutorul Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Locul în care se găseau casele lor era aproape de zidul dinspre mare, și se numea Vlaherne. Acolo au zidit o biserică și au fost cu râvnă în toate să nu se descopere secretul lor. De aceea au închinat biserica zidită numelui Apostolilor Petru și Marcu. Înăuntru au așezat marea comoară, și s-au ostenit să împodobească sfântul locaș cu o psalmodie neîntreruptă și cu o tămâiere înmiresmată neconținută și cu sfeșnice și cu lumânări neîncetat aprinse, și așa secretul a fost ținut multă vreme ascuns.

124. Însă Sfintei Împărătese, nădejdea și mijlocirea creștinilor, nu i-a plăcut ca un astfel de lucru bun să se mărginească numai la doi prinți, și să fie trecut cu desăvârșire sub tăcere, și ca desfătarea de această bogăție comună tuturor să fie doar a celor doi. Și a dat de știre inimilor vrednicilor prinți să descopere taina ascunsă. Așadar, ei au intrat la Leon, împăratul credincios și slujitor al lui Dumnezeu, și au povestit această taină dându-i de știre în ce chip prețioasa comoară sosise cu adevărat în cetatea împărătească. Credinciosul împărat auzind aceasta s-a umplut de bucurie mare. Numai decît a dat vestea despre comoara ascunsă, iar Galbios și Canditos, fericiții ce săvârșiseră această slujire dumnezeiască, erau cinstiți de către toți. Atunci Leon, împăratul slujitor al lui Dumnezeu, și Verina, împărăteasa credincioasă, au zidit în acel loc cu danii împărătești o biserică măreață, și au gătit un chivot de aur și argint și au pus în el comoara sfântă, și au împodobit biserica cu daruri și podoabe nenumărate spre veșnica lor pomenire. Împărații Leon și Verina și-au sfârșit vremea domniei lor în bunătate și bunăvoință, și au trecut la viața cea veșnică. De asemenea, Galbios și Canditos, credincioșii și adevărații slujitori ai Sfintei Născătoare de Dumnezeu s-au stins cu credință în slujba lui Dumnezeu. Chivotul tainei însă a rămas

ca bogăție veșnică pentru poporul credincios și pentru cetatea slujitoare a lui Dumnezeu, în el nefiind așezate tăblițele gravate ale lui Moise²⁰, ci veșmântul sfânt și cinstit al Slăvitei și Preabinecuvântatei Născătoare de Dumnezeu, în care a fost îmbrăcat nu numai trupul ei fără prihană și nesticăcios, dar, în clipa în care Hristos Dumnezeu S-a întrupat și S-a născut din ea pentru mântuirea noastră și a fost prunc, a fost învăluit și El nu o dată în acesta, sugând laptele după rânduiala sugărilor, El care e viața și Care face să crească tot trupul. De aceea, acest veșmânt sfânt al preacuratei și laudatei Născătoare de Dumnezeu a rămas nesticat de atunci și până în ziua de astăzi. În același chip, Sfânta Maică Preacurată a lui Hristos a dăruit aceleași cetăți și brăul care încingea trupul ce L-a cuprins pe Cel Necuprins, pe Împăratul a toate. Și pentru aceasta a fost zidită frumoasa biserică a împăraților credincioși întru slava Preasfintei Născătoare de Dumnezeu ce se numește Chalkoprateia, și aici e păstrat brăul nesticăcios, ca o cunună de slavă și zid al credinței tari a cetății și chezașie de biruință pentru împărații slujitori ai lui Dumnezeu²¹.

Epilog

125. Ce gând va număra și cea laudă va rosti, sau ce mână va scrie cu meșteșugul cărții mulțimea nenumărată a harurilor și bunătăților Sfintei Născătoare de Dumnezeu Pururea Fecioară pe care le-a arătat și pe care le arată din zi în zi neamului omenesc¹? Ea este

mijlocitoare arzătoare pentru toți cei ce o cheamă
pe lângă Fiul ei, Hristos Dumnezeu,
liman liniștit al tuturor celor clătinați de valuri,
izbăvitoare din valurile lumii și ale trupului,
călăuzitoare a vieții tuturor celor rătăciți,
căutătoare și întorcătoare a celor pierduți,

ajutorul și puterea celor din încercări,
mijlocitoarea celor robiți,
învierea lui Adam celui căzut,
nemicirea lacrimilor Evei,
mângâietoarea celor ce jelesc,
scaunul Împăratului, care poartă pe Cel ce poartă toate,
înnoirea lumii învechite,
scara ce urcă la cer, pe care a coborât Dumnezeu
pe pământ,
podul ce duce pământul la cer,
uimirea îngerilor,
rana demonilor,
rădăcina supunerii și nesticăciunii,
pomul cu rod nemuritor,
cea care a lucrat Lucrătorul prieten al oamenilor,
cea care a făcut să înflorească Rădăcina mântuirii,
brazda care a făcut să înflorească Spicul ce întărește
inimile,
masa ce poartă Fericirea veșnică,
tămâia adusă lui Dumnezeu spre ajutorul nostru,
folosul lumii,
pricina îndrăzelii celor morți la Dumnezeu,
maica Bunului Păstor,
staulul oilor înțelegătoare, izgonitoare vrăjmașilor
nevăzuți,
cea care deschide ușile raiului,
glasul nesugrumat al apostolilor,
sprijinul nebiruit al ucenicilor,
tăria și puterea creștinilor,
zorii Zilei neînsângerate,
născătoarea Soarelui dreptății,
cea prin care a fost izgonită stăpânirea mâncătorului
răcnitor,
cea prin care S-a arătat Mântuitorul Hristos prietenul
oamenilor,
cea prin care am fost izbăviți de noroiul multor păcate

și am fost sloboziți de sub stăpânirea feluritelor patimi,
ridicarea oamenilor și căderea demonilor,
stânca Vieții din care curge apa nemuririi pentru
cei însetați,
stâlpul Luminii ce călăuzește și luminează pe cei
întunecați,
vasul cu Mana pogorâtă din cer,
pământul făgăduinței care odrăslește blândețea,
floarea nesticăciunii cununa podoabelor,
pilda vieții îngerești,
pomul stufos la umbra căruia se odihnesc cei osteniți,
născătoarea care ne-a izbăvit din robia înșelătorului,
ajutorul nostru în fața Dreptului Judecător,
cea care șterge zăpădul greșelilor noastre,
veșmântul celor goi de tot binele,
ușa tainei celei mari,
slava neîndoielnică a credincioșilor,
cea care cuprinde pe Dumnezeu Cel Necuprins,
scaunul sfânt al Celui ce șade pe heruvimi,
locuitoare împodobită de slavă pe lângă serafimi,
cea care unește îngeri și oameni,
cea care a unit fecioria și nașterea, fiind în același timp
Fecioară fără prihană și Maică a lui Emanuil;
cea prin care s-a dezlegat blestemul, cea prin care s-a
deschis raiul,
cheia Împărăției,
pricina bunătăților veșnice,
vasul Înțelepciunii lui Dumnezeu,
comoara Proniei Lui,
stâlpul fecioriei,
ușa Vieții,
temeiul înnoirii noastre,
pricina milostivirii dumnezeiești față de oameni,
cununa Soarelui Celui Nevăzut,
strălucirea lipsită de umbră a Luminii,
scânteierea ce face să strălucească sufletele,

tunetul ce lovește pe vrăjmași și demonii înșelători,
cea care face să salte Izvorul Vieții,
baia care curăță gândurile,
potir ce revarsă bucuria,
cortul Cuvântului lui Dumnezeu,
Sfânta Sfintelor mai presus de orice sfințenie,
chivotul ales al Duhului Sfânt,
cununa cinstită a împăraților ce slujesc lui Dumnezeu,
cinstea și podoaba arhierilor vrednici și sfinți,
turnul neclătinat al Bisericii sobornicești,
meterezul neapropiat al cetății credincioșilor, despre care
David a spus: *Cine mă va duce la cetatea întărită² care este
adunare credincioșilor veniți din adunările păgânilor,
cea care vindecă neputințele noastre,
nădejdea și ajutorul sufletelor noastre.*

126. Și ce voi mai spune, căci vremea îmi lipsește pentru a povesti mărețiile și renumele Preabinecuvântatei și Preaslăvitei noastre Împărătese Născătoarea de Dumnezeu și Pururea Fecioară Maria, și chiar dacă s-ar aduna limbile îngerilor și ale oamenilor, ele nu vor fi în stare să laude și să cânte după cuviință și vrednicie, nici eu cel neputincios, nevrednic, neștiutor și bâlbâit, nu pot spune ce este rânduit și vrednic, dar fericita Maică a Domnului Celui milostiv și iubitor de oameni va sfinți acest cuvânt nepotrivit al nostru, gătit cu harul și darurile sale, iar nu cu puterea și știința noastră³. De aceea, cer tuturor prietenilor lui Dumnezeu și credincioșilor în Hristos care laudă pe Sfânta Născătoare de Dumnezeu, să se adune pururea, împodobiți cu râvnă și dorința gâtelilor duhovnicești, ca să împlinescă psalmodia și lauda dumnezeiască în acest strălucit praznic al Adormirii ei⁴, căci e cu adevărat mare și slăvită și împodobită din toate părțile, și minuni mari și taine dumnezeiești s-au săvârșit întru ea. Îngerul Gavriil venind din nou de la Dumnezeu să-i anunțe moartea, i-a dat semnul de biruință, ramura de finic, ca să arate că a fost biruitoare a tuturor rânduinelor firii. Apoi Sfinții Apostoli s-au adunat din toate colțurile lumii răpiți de nori; s-au strâns Cei

Doisprezece și mulți alții care i-au urmat veniți într-o clipă să slăvească pe Sfânta și Slăvita Maică a Domnului, și au descoperit acolo taina celei de-a Doua Veniri, după cum spune Apostolul Pavel: *După aceea, noi cei vii, care vom fi rămas, vom fi răpiți împreună cu ei în nori, ca să întâmpinăm pe Domnul în văzduh și așa pururea cu Domnul vom fi⁵*, taină dumnezeiască a răpirii de mai apoi pe nori. Chiar și aici, la Adormirea Fecioarei, s-a săvârșit marea și slăvita minune, venirea într-o clipită a unui atât de mare număr din toate colțurile pământului, din țări îndepărtate, și oprirea lor în Sion, în fața Maicii Pururea Fecioară. Apoi, Hristos, Dumnezeu Fiul, Împăratul slavei, Domnul și Fiul său, care a socotit bun să aducă la ființă soarele, și prin venirea Duhului Sfânt, sălășluirea în sânul ei și întruparea din ea, El a săvârșit Iconomia mântuirii noastre, a fost răstignit și îngropat și a înviat a treia zi, apoi S-a înălțat la ceruri și a șezut de-a dreapta Tatălui. Același Împărat milostiv a venit și atunci cu mulțimile îngerilor și ale arhanghelilor, și a cerut sufletul sfânt și slăvit al binecuvântatei și fericitei Sale Maici, și l-a urcat în sălașele slăvite ale Tatălui Său, *cele ce ochiul n-a văzut și urechea n-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El⁶*, și mai mult decât toți pentru Maica Sa fără prihană.

127. Dar, din porunca Domnului, Dumnezeului și Învățătorului lor, Apostolii au dus din Sion în Ghețimani trupul sfânt și neprihănit al Împărătesei lor, și l-au așezat în mormânt ca odinioară Iosif și Nicodim trupul lui Iisus. Și așa cum Domnul slavei a înviat a treia zi, tot așa și aici a treia zi trupul Sfintei Maici n-a mai fost găsit în mormânt, ci a fost mutat cum a vrut Fiul său. A fost îngropată ca un mort după rânduiala firii, și a fost mutată ca Maica lui Dumnezeu pentru a întări și face vrednică de crezare Învierea Fiului său, Domnul, și luarea firii pe El care o îmbrăcase din ea, întărind propria noastră înălțare și adevărata noastră nesticăciune ce va veni. Așa cum nașterea ei s-a făcut în chip nesticăcios, tot așa moartea ei a fost nesticăcioasă. După cum nașterea ei a fost mai înaltă decât cuvântul și decât firea, tot așa și mutarea

ei a fost mai adâncă decât rânduiala firească a vremii. Și a fost uimire, căci așa cum sufletul ei a urcat la cer fără trup, așa și trupul ei a urcat fără suflet. Ea a arătat Fiului ei și slujitorilor Săi părtășia și despărțirea ei. A urcat la cer prin har și sub călăuzirea Fiului ei înainte de învierea obștească, făcându-ne să nădăjduim în învierea ce va să vină. A fost înălțată cu totul: mai întâi deosebi cu sufletul ei sfânt, atunci când a cerut-o Domnului, iar mai apoi și trupul fără prihană după cum a voit Domnul. Astfel, mărturisim conștiința omenească pe care o avea Fericita și harul slăvit cu care a preamărit-o Fiul ei. Așa se cinstește de către toți acest praznic minunat, cinstire a îngerilor și a oamenilor, și împodobit cu harul Sfintei Născătoare de Dumnezeu. Și sorocul praznicului slăvit este bun și binecuvântat, plin de roade, împodobit întru toate, culesul e vestit, roadele pomilor și tot felul de alte roade se revarsă, și aceasta e de asemenea cinstea firii noastre spre slava Ziditorului și a Vestitorului desfătărilor raiului, și toate acestea sunt date spre cinstea acestui praznic sfânt, spre desfătarea închinătorilor săi. Este bună și folositoare pentru toți oamenii această vreme între zilele anului, plină de folos și desfătare.

128. Prin înălțarea și mutarea Sfintei Fecioare, firea noastră a urcat acum la cer. Ca odinioară prin înălțarea Fiului ei, ea s-a făcut mai înaltă decât tronurile, decât heruvimii și serafimii, căci s-a făcut cu adevărat mai înaltă decât toate făpturile nemateriale și netrupești, și preaslăvita, binecuvântata Maică a Mântuitorului nostru, Hristos Dumnezeu, înveșmântată cu slavă împărătească, închinată de toate oștirile, puterile și stăpânirile, și de tot numele dat nu numai în această lume, dar și în cea viitoare, nevăzută și necunoscută. Spun numai ceea ce pentru mine e mai strălucitor și mai folositor decât toate celelalte. Acum cel de-al doilea mijlocitor a plecat la Pavel mijlocitorul, un om îmbrăcat în Dumnezeu la Dumnezeu Cel întrupat, o a doua aducere a firii noastre la Tatăl, după cea dintâi care s-a adus o dată pentru totdeauna pentru toți⁷, și ea e pururea vie spre ajutorul celor ce așteaptă pe Dumnezeu de la ea. Dar astfel de lucruri sunt mai presus

de cuvântul și puterea noastră, și nu suntem în stare să le pătrundem și să le rostim cu limba. De aceea, vom lăsa deoparte tainele ascunse, căci Domnul în cer și pe pământ a făcut tot ceea ce a vrut; după puterile noastră însă vom mulțumi Domnului și ne vom aduce datoria cuvântului nostru de laudă și cerere Domnului nostru Iisus Hristos și Maicii Sale Preabinecuvântate și Preasfinte.

129. Te laudăm, Împărate și Dăruitorule al tuturor tainelor, pentru toate bunătățile Tale și pentru cea pe care ai ales-o aici spre slujba tainelor Tale!

Te laudăm, Înțelepciune negrăită și Putere a iubirii de oameni, care nu numai că ai unit și îndumnezeit firea noastră, dar ai vrut să o alegi pe Maica Ta dintre noi și să o faci Împărăteasa tuturor!

Te laudăm pe Tine Cel ce ai luat asupra Ta patima și răstignirea și moartea pentru noi și ai socotit lucru bun pentru numele Tău să suferi atâtea osteneți și chinuri în această lume pentru Sfânta Ta Maică și pentru a o uni cu slava Tău și prin cererile și ajutorul ei să ne dăruiești și nouă viața veșnică!

Te laudăm pe Tine Care Te-ai dat pe Tine Însuți ca să ne izbăvești, și Care ne-ai dat din nou pe Preasfânta Ta Maică spre ajutor în bunătatea Ta, Iubitorule de oameni și Împărăteasa dulce!

Te laudăm și pe tine, Împărăteasă binecuvântată și slăvită, care ai de-a pururea milostivire de noi și suferi pentru toate chinurile noastre și ceri Fiului tău să nimicească păcatele și ispitele noastre. Nu plângem moartea și îngroparea ta, ci prăznuim cu slavă mutarea ta, căci ai fost mutată la cer, și nu-i lași pe cei ce locuiesc pământul. Și, deși ești lipsită de ostenețile și chinurile acestei vieți trecătoare și ai ajuns la fericirea negrăită și nesfârșită, nu uiți însă sărăcia noastră de acum, ci ne mântuiești acum încă și mai mult și ne izbăvești din toate încercările și felurile noastre ispite. Nu ne lăsa orfani de ajutorul tău și de harul tău dorit, ci lucrează pentru noi și acoperă-ne cu roua slavei tale și închină Fiului tău și Dumnezeului nostru mijlocirea necontenită și cererea celor

ce te laudă și te slăvesc, căci cu adevărat acum ești Împărăteasa tuturor de-a dreapta Împăratului cu haina țesută de aur, împodobită și îmbrăcată prin harul Duhului Sfânt, preaînfrumusețată cu podoabă și gătelile, și bogății poporului slujesc slava ta⁸, sufletele sfinților și ale dreptilor, cei bogăți în fapte bune care sunt adevărata bogăție.

130. Acum ai, prin Fiul tău și Dumnezeuul tău, cununa frumuseții și toiagul Împărăției și podoabă mai presus de orice stăpânire. Te rugăm: Nu uita poporul tău care laudă pe Fiul tău și cântă numele tău, căci toate le poți pe lângă Fiul tău milostiv și iubitor de oameni, Care ascultă cu bunătate toate cererile și rugămintile tale, și tu însăși ești milostivă pentru toți cei ce slujesc și nădăjduiesc întru tine. Și purtarea ta de grijă cunoscută din minunile tale neconținute și zilnice, și tămăduirile sufletești și trupești pe care le arăți pentru fiecare din cei ce te roagă. Ele sunt negrăite și nenumărate, mai mult decât nisipul mării, și ceea ce e mai înalt și mai adânc decât toate, mijlocești pentru cei ce au păcătuit împotriva Fiului tău: cererile prorocilor și sporirile și posturile dreptilor și mântuirile câștigate prin harul tău, și bunătățile tale pentru lumea întreagă și pentru fiecare dintre oameni. *De aceea frumusețea ta a plăcut Împăratului?*⁹: marea ta iubire de oameni, mila ta, atenția ta prevenitoare care Îl imită într-o mare milostivire. Deși nenumărate sunt celelalte podoabe ale tale, sfințenia, înțelepciunea, puterea și toate celelalte, prin atenția prevenitoare și prin milostivire ești mai mult decât orice imitatoare a Fiului și Dumnezeuului tău. Și așa, milostivă și iubitoare de oameni, prin mijlocirea ta în fața Lui, reverși încă și mai mult peste noi milostivirea și blândețile tale. Căci El singur e mângâietorul nostru în fața Tatălui, Iisus Hristos Cel drept, cum spune Evanghelistul și Teologul Ioan. *El este Cel ce ne iartă păcatele*¹⁰, iar tu, mijlocitoare pe lângă El, abați mânia și supărarea Sa pe bună dreptate împotriva păcatelor și neascultărilor noastre. Dar în milostivirea și blândețea Sa, tu reverși peste noi toate bunătățile cele mai presus de fire și darurile tale, Fecioară Sfântă!

131. Cu adevărat întreci marginile firii, nu numai prin nașterea mai adâncă decât cunoștința, ci prin atenția prevenitoare ce întrece firea.

Prin tine s-a dezlegat blestemul maicii dintâi,
prin tine s-a rupt peretele vrajbei,
prin tine s-a nimicit stăpânirea morții,
prin tine am biruit asupra păcatului,
prin tine s-a sădit fecioria între oameni,
prin tine învățăm hotărârea în faptele bune,
prin tine ni s-a dat înțelepciunea, smerenie și iubire,
iar noi în celelalte podoabe nu ne vom arăta biruitori după măsura în care am fost biruiți, ci mult mai mult. Am fost izgoniți din Eden și prin tine am primit deopotrivă cerul și Edenul. Am cules rodul pomului cunoștinței și am pierdut pomul vieții, dar prin tine am dobândit pe Ziditorul pomului. Prin neascultare am fost dezbrăcați de veșmântul dumnezeiesc, dar prin tine ne-am îmbrăcat în Dumnezeu și suntem uniți cu El, și ne-a dat puterea de a ne face fiii lui Dumnezeu. Acestea sunt darurile și harurile tale pentru noi, o, Fecioară și Născătoare de Dumnezeu, care ne-ai dăruit viața în care erai tu. Și acum mai mult, după adormirea ta, ești încă și mai vie și prăznuită și șezi împreună cu Cel viu și Dăruitorul Vieții, Fiul tău, și vezi că Cel născut din tine e Unul din Treime, Cel ce a fost cuprins în tine și nu poate fi cuprins de cer și pământ, Cel ce-ți împlinește cererile cu simplitate. Pe cei pentru care ceri milostivire, El îi copleșește cu bogăția, și chiar dacă păcătuiesc din nou și te roagă din nou, numaidecât faci încă o dată milostivire și ceri pentru ei iertare, ceea ce e încă și mai minunat și mai mare. Ești într-adevăr ușa Vieții, pururea apropiată de cei ce intră prin ea, deși Prorocul te-a numit ușă închisă prin care nu trece nimeni decât numai Dumnezeu și El o lasă din nou închisă¹¹. Dar acum te-ai mutat din această lume și prin mijlocirea pe lângă Fiul tău și prin ajutorul și mâna întinsă spre cei ce te roagă, această ușă a harului și milostivirii e deschisă pentru toți și primești pe toată lumea și ascuți toate rugăciunile.

132. O, comoară a tuturor bunăvoirilor! O, dăruitoare mai înaltă decât firea! O, floare cu toate miresele! O, faimă a firii omenești, dragostea noastră, viața noastră și pacea noastră, biruința noastră, înțelepciunea noastră! O, domnie care strângi toate bunătățile pe care nici o limbă nu le poate rosti și nici un gând nu e în stare să le atingă și nici o întindere a vremii nu le poate învechi! O, dar dumnezeiesc făcut oamenilor și închinare a oamenilor către Dumnezeu! O, cea plină de har și de slava Sfintei Treimi, sălaş al bunătăților Lui, mireasă nenuntită, Maică a lui Dumnezeu Emanuil! Sălaş al Duhului Sfânt, Împărăteasă a toate, vas de aur ce porți mana¹², toiag înflorit din rădăcina lui Iesei despre care Isaia spune: fericită rădăcina lui Iesei pentru că *o mlădiță va ieși din Iesei și o floare din rădăcimile lui va înflori!*¹³ Sfeșnic al Luminii, pat al Împăratului¹⁴, masă a Vieții, templu al Luminii, chivot al Sfințeniei, izvor al Nemuririi, rai înțelegător, nor de lumină, stâlp de strălucire neclintită, potir al Pâinii vieții, ușă a lui Dumnezeu, pe care El singur o străbate și rămâne închisă¹⁵, munte cu totul sfânt, Eden al celui de-al doilea Adam, cer și tron înălțat și ridicat, rug nears, chivot al sfințeniei, odihnă a Domnului, cum spune despre tine David: *Înalță-te, Doamne, întru odihna Ta*¹⁶, și orice alt nume cu care te-au numit prorocii în chipuri și asemănări¹⁷. Cine va înțelege multele tale numiri și nu se va minuna? Dar numele tău scurt și adevărat este de Maică a lui Dumnezeu, Fecioară fără prihană, Născătoare de Dumnezeu, preabinecuvântată, Marie Pururea Fecioară¹⁸. Acesta e numele tău nou, arătat și adevărat; numele tale vechi rostite în chipuri și asemănări le-ai învățat celor noi și cele noi le-ai întărit celor vechi. Cu adevărat ești cartea cea vie în care a fost scris negrăit Cuvântul lui Dumnezeu cu pana făcătoare de viață a Duhului Sfânt. Ești cu adevărat trupul Noului Testament scris dumnezeiește, al Testamentului făcător de viață lăsat de Dumnezeu oamenilor. Ești mijlocitoarea, rugătoare și darul mântuirii noastre, ca una care privești pururea spre noi și întinzi mâna poporului credincios.

133. Privește-ne și acum și ai milă de turma ta, poporul tău, pe care Fiul tău l-a răscumpărat cu scumpul Său sânge. Roagă-te pentru el și așează-l în moștenirea ta, și din zi în zi milostivește-te și îndeamnă pe toți oamenii împreună și pe fiecare în parte să se facă toți un trup ajungând la statura plinătății duhovnicești și să aibă un singur cap, pe Iisus Hristos, Fiul tău. Poporul tău și moștenirea ta, îmblânzește și roagă-te pentru el, o, Preasfântă Împărăteasă, și ocrotește-l, acoperindu-l cu harul și cu ajutorul tău, și alungă din el păcatele nevăzute care omoară sufletele. Păzește-l în luptele și ispitele văzute, măcar că din pricina păcatelor noastre cele multe și a necredințelor suntem lipsiți de cuvânt și vrednici de pedeapsă. Nu-ți aminti de fărădelegile noastre, dă-ne repede milostivirea ta, căci am sărăcit cumplit. Mântuiește-ne și depărtează păcatele noastre prin mijlocirea ta la Fiul tău. Și în această viață păzește-ne și fă-ne biruitori asupra încercărilor și asalturilor demonului și asupra ispitelor văzute și nevăzute și fă să înceteze toate păcatele noastre. Iar în veacul viitor, du-ne la sălaşurile veșnice, la locul de odihnă, unde stăpânește lumina vieții lui Hristos, Fiul tău, ca de lângă tine să împărătească poporul tău care te slăvește și să ne bucurăm de numele tău. Căci ești fericită între femei și preabinecuvântată între toate casele și toate semințiile, slăvită în cer și pe pământ, căci toată limba te slăvește și te vestește Maică a Vieții. Toată făptura e plină de lauda ta, toți slăvesc prin tine Sfânta Treime în trei ipostasuri și o singură ființă, slăvitul Dumnezeuul nostru¹⁹.

134. Acestea sunt, Împărăteasă sfântă, Născătoare de Dumnezeu, tainele vieții tale slăvite. Acestea sunt cuvintele plecării tale, cântul adormirii, slava dinaintea adormirii, cântul de îngropare, minunile mutării sale slăvite. Și acum, Împărăteasă preamărită și preaslăvită Născătoare de Dumnezeu, îngăduie să-ți vezi închinare aici de către robul tău umil și nevrednic aceste câteva cuvinte spre lauda și slava ta, date de tine, pe care le-am rostit după putere cu credință și iubire prin harul tău, căci cugetul meu nu e în stare să pătrundă mai mult, chiar dacă toate gândurile și limbile celor văzute și ne-

văzute s-ar aduna și ar veni să te cânte și să te preamărească după vrednicie. Tu însă, în schimbul acestei aduceri nepotrivite, revarsă din belșug harul tău, mila ta și mijlocirea ta peste mine, robul tău nevrednic, și peste toți cei ce măresc numele tău. O, prealăudată, Maică a lui Dumnezeu, care ai adus pe lume pe Sfântul Sfinților, Cuvântul lui Dumnezeu, primește cererea robilor tăi, și păzește-ne de tot necazul și ispita, și mântuiește-ne de chinurile veșnice, și fă-ne vrednici, în viața fără de sfârșit a dreptilor, de o parte din bunătățile vieții veșnice prin Hristos Fiul tău și Dumnezeuul tău, căruia I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, împreună cu Părintele Său Cel fără de început și cu Duhul Cel cu totul sfânt, binevoitor și de viață făcător, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

O, Hristoase, Împărate al slavei, pentru mijlocirile celei ce Te-a născut pe Tine, ale Sfintei Fecioare Maria, milostivește-Te și mântuiește sufletul sărmanului Eftimie care a tălmăcit din grecească în georgiană cartea sfântă a vieții Sfintei Născătoare de Dumnezeu la Sfântul Munte al Athonului.

Note

PROLOG, COPILĂRIA

¹ Cf. *Deuteronom* 32, 1.

² Cf. *Psalm* 86, 3.

³ Cf. *Psalm* 44, 13.

⁴ SFÂNTUL GRIGORIE AL NYSSEI, PG 46, 1137D.

⁵ Cf. *Matei* 1, 16 și *Luca* 1, 5.

⁶ Cf. *I Regi* 1, 9.

⁷ Cf. *Pilde* 15, 29.

⁸ Cf. *Protoevanghelia lui Iacob* IV, 1 și IV, 2, ed. DE STRYCKER [trad. rom. C. BĂDILIȚĂ: *Evanghelia apocrife*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 47].

⁹ Participiu hiphil אָרַךְ, סֵאִידָה, cum găsim la EUSEBIU AL CEZAREII, *Onomastica sacra*, ed. P. DE LAGARDE, Göttingen, 1870, p. 175, 22: Μαρίας: φωτίζουσα.

¹⁰ Cf. *Protoev.* VI, 2 [trad. rom. cit., p. 48], unde Fecioara avea deja un an în momentul ospățului.

¹¹ Cf. *Protoev.* VII, 2 [trad. rom. cit., p. 49].

¹² *Psalm* 44, 16.

¹³ *Ioan* 15, 15.

¹⁴ Cf. *Luca* 8, 21.

¹⁵ Cf. *Evrei* 9, 12.

¹⁶ *Psalm* 44, 3a și 5.

¹⁷ *Psalm* 44, 3b.

¹⁸ *Psalm* 44, 9.

¹⁹ *Psalm* 44, 4.

²⁰ *Psalm* 44, 8.

²¹ *Psalm* 44, 11.

²² *Psalm* 44, 11.

²³ *Psalm* 44, 12.

²⁴ *Evrei* 9, 7.

²⁵ *Psalm* 44, 12.

²⁶ *Psalm* 44, 13.

²⁷ *Psalm* 44, 14b.

²⁸ *Psalm* 44, 15.

²⁹ *Psalm* 44, 11.

³⁰ *Luca* 2, 40.

³¹ *Pilde* 29, 43.

³² *Pilde* 29, 44.

³³ *Filipeni* 2, 8.

³⁴ *Matei* 5, 3.

³⁵ *Psalm* 67, 16–17.

³⁶ *Psalm* 131, 8.

³⁷ *Psalm* 131, 13.

³⁸ Cf. *Psalm* 67, 18.

³⁹ *Cântarea cântărilor* 4, 12 și 4, 15.

⁴⁰ *Cântarea cântărilor* 3, 7.

⁴¹ Cf. *Evrei* 9, 2–4.

⁴² *Protoev.* VIII, 2 [trad. rom. cit., p. 49].

- 43 Cf. *Numeri* 17, 8.
 44 Cf. *Fapte* 1, 26.
 45 *Luca* 1, 36.
 46 *Numeri* 17, 8.
 47 *Matei* 1, 19.
 48 *Psalms* 104, 20. Cf. *Facere* 41, 40.
 49 Cf. *Psalms* 104, 21.
 50 Cf. *Facere* 8, 4.
 51 *Luca* 1, 36.

BUNA-VESTIRE

- 1 *Psalms* 45, 6.
 2 *Luca* 1, 28.
 3 Cf. *Facere* 3, 16.
 4 *Luca* 1, 28.
 5 *Isaia* 6, 8.
 6 *Luca* 1, 29.
 7 *Luca* 1, 30.
 8 *Luca* 1, 31.
 9 *Luca* 1, 32.
 10 *Luca* 1, 32.
 11 *Luca* 1, 33.
 12 Cf. *I Corinteni* 15, 27–28.
 13 *Luca* 1, 34.
 14 Cf. *Psalms* 44, 12 și 7, 10.
 15 *Luca* 1, 36–37.
 16 *Luca* 1, 38.
 17 *Luca* 1, 42–45.
 18 *Luca* 1, 42.
 19 *Psalms* 144, 15–16.
 20 *Luca* 1, 42.
 21 *Luca* 1, 47–48.
 22 *Isaia* 66, 2.
 23 *Luca* 1, 45.
 24 *Luca* 1, 48.
 25 *Luca* 1, 49–50.
 26 *Ioan* 17, 6.
 27 *Luca* 1, 51.
 28 *Psalms* 43, 4.
 29 *Psalms* 61, 13.
 30 Cf. *I Corinteni* 1, 24.

- 31 Cf. *II Timotei* 2, 19.
 32 *Psalms* 76, 11.
 33 *Luca* 1, 51.
 34 Cf. *II Petru* 3, 7; 2, 17; 2, 4?
 35 *Luca* 1, 52–53.
 36 *Isaia* 29, 14.
 37 *Luca* 1, 54–55.
 38 Joc de cuvinte cu $\nu\theta\upsilon\varsigma$ (אנוש ?) $\theta\rho\omega\nu$ Θεόν în loc de $\acute{\alpha}\nu\theta\rho\omega\pi\omicron\varsigma$ pentru $\text{אֱלֹהִים/יְשׁוּעָה}$, se găsește la EUSEBIU AL CEZAREII, *Onomastica sacra*, ed. P. DE LAGARDE, Göttingen, 1870, p. 170.
 39 *Ioan* 1, 12.
 40 *Romani* 9, 7–8.
 41 *Luca* 1, 56.

NAȘTEREA

- 1 *Matei* 1, 19.
 2 *Matei* 1, 20.
 3 *Matei* 1, 21.
 4 Cf. *Facere* 49, 10.
 5 *Romani* 9, 7.
 6 *Luca* 2, 32.
 7 *Luca* 2, 30.
 8 *Ioan* 18, 36.
 9 Cf. *Psalms* 28, 10.
 10 *Luca* 2, 1.
 11 Cf. *Psalms* 2, 9.
 12 *Matei* 2, 23.
 13 *Matei* 2, 6.
 14 *Ioan* 1, 46.
 15 *Matei* 2, 6; *Mibeia* 5, 1–3.
 16 *Luca* 2, 4–5.
 17 *Luca* 2, 6–7.
 18 *Psalms* 131, 4–6.
 19 *Psalms* 131, 7.
 20 Cf. *Efeseni* 2, 14.
 21 *Luca* 2, 10–14.
 22 *Luca* 2, 19.
 23 Cf. *Judecători* 6, 37–40.

- 24 *Luca* 2, 17.
 25 *Matei* 2, 2.
 26 *Matei* 2, 6.
 27 Cf. *Ioan* 10, 11.
 28 Cf. *Facere* 49, 10 și *Mibeia* 5, 1. 3.
 29 *Matei* 2, 4.
 30 *Matei* 2, 6; *Mibeia* 5, 1. 3.
 31 *Mibeia* 5, 2.
 32 Cf. *Isaia* 6, 10.
 33 Cf. *Matei* 2, 7–8.
 34 *Matei* 2, 10.
 35 *Matei* 2, 11.
 36 *Luca* 1, 48–49.
 37 *Luca* 2, 21.
 38 *Luca* 2, 22–23.
 39 Cf. *Matei* 2, 16.
 40 *Matei* 2, 23.
 41 *Matei* 3, 1.
 42 Cf. *Matei* 2, 3.
 43 Mariamne, asasinată în anul 28 î. Hr., și Aristovul, omorât în anul 7 î. Hr.; cele trei execuții fiind menționate împreună de IOSIF FLAVIU, *Antichități iudaice* XVII, 185.
 44 Cf. IOSIF FLAVIU, *Războiul iudaic* II, 551; cf. și I, 535–543.
 45 Cf. revolta contra acvilei de aur din martie 4 d. Hr., IOSIF FLAVIU, *Războiul iudaic* I, 645–646.
 46 *Matei* 2, 16.
 47 *Matei* 2, 18; *Ieremia* 31, 15.
 48 Cf. *Deuteronom* 32, 43.
 49 Cf. *Iohannis liber de Dormitione Mariae* (BHG 1055) XXXVII, ed. TISCHENDORF [trad. rom. C. BĂDILIȚĂ: *Evangelii apocrife*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 257].
 2 *Levitic* 5, 11.
 3 *Psalms* 50, 7.
 4 *Isaia* 6, 3?
 5 *Iezechiel* 44, 2.
 6 *Luca* 1, 34.
 7 Cf. *Romani* 15, 26.
 8 *Luca* 2, 26–27.
 9 *Luca* 2, 25–32.
 10 Cf. *Isaia* 9, 2.
 11 Cf. *Ioan* 1, 9.
 12 *Luca* 2, 33.
 13 *Luca* 2, 33.
 14 De la radicalul $\eta\sigma\kappa$. La fel la EUSEBIU AL CEZAREII, *Onomastica sacra*, ed. P. DE LAGARDE, Göttingen, 1870, p. 171. $\text{Ἰωσήφ Ἰωὺ προσθήκη}$.
 15 *Luca* 2, 34.
 16 *Matei* 24, 14.
 17 *Romani* 6, 4.
 18 *II Corinteni* 12, 10.
 19 Sau de „contradicție“, *Luca* 1,39 $\acute{\alpha}\nu\tau\iota\lambda\epsilon\gamma\omicron\mu\epsilon\nu\omicron\nu$, deja tradus astfel în vechea versiune georgiană.
 20 Cf. *Matei* 12, 24.
 21 *Luca* 1, 35.
 22 *Evrei* 4, 12.
 23 *Marcu* 14, 27.
 24 *Matei* 27, 46.
 25 *Luca* 23, 46.
 26 *Ioan* 19, 28–29.
 27 Cf. *Romani* 5, 9.
 28 *Luca* 2, 34.
 29 *Luca* 3, 39.
 30 *Matei* 2, 13.
 31 Cf. §§ 42 și 43.
 32 *Protoev. XXII*, 3A [trad. rom. C. BĂDILIȚĂ: *Evangelii apocrife*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 52].
 33 *Protoev. XXIII*, 2–3 [trad. rom. cit., p. 58].
 34 Cf. *Isaia* 19, 4.

ADUCEREA LA TEMPLU A PRUNCULUI IISUS

- ¹ *Luca* 2, 22–23.

- ³⁵ *Ieremia* 25, 15–16? Fără îndoială însă în loc de *Ieremia* trebuie citit *Isaia*.
- ³⁶ Cf. *Isaia* 19, 20–21
- ³⁷ *Matei* 2, 19–21.
- ³⁸ *Matei* 2, 23.
- ³⁹ *Matei* 2, 15 și *Osea* 11, 1.
- ⁴⁰ *Matei* 2, 22–23.
- ⁴¹ Cf. *Luca* 15, 6.
- ⁴² Cf. *Luca* 15, 9 și 20, 20 și *Facere* 1, 26.
- ⁴³ Cf. *Facere* 49, 10.
- ⁴⁴ Numele sunt schimbate între ele: Hircan II (63–40), mort în 30 î. Hr., este fratele mai vârstnic, etnarh și arhieru; Aristobul II îl contestă începând din anul 56 î. Hr., fiind arestat de Pompei și eliminat ulterior de acesta pentru a fi trecut în tabăra lui Iuliu Cezar.
- ⁴⁵ E vorba probabil de organizarea civilă romană instalată de Galbinius în 57 î. Hr. după reprimarea revoltei lui Alexandru, fiul lui Aristobul.
- ⁴⁶ *Luca* 2, 2. P. Sulpicius Quirinus, aflat în Orient din 12 î. Hr., a fost guvernator al Siriei între anii 6–9 d. Hr.
- ⁴⁷ Arhelau († 14 d. Hr.) a fost exilat în Galia în anul 6 d. Hr., primul procurator numindu-se Copronius. Autorul *Vieții* face o confuzie între Irod Arhelau și Irod Antipa.
- ⁴⁸ În realitate, Irod Antipa este fratele lui Arhelau și fiul lui Irod cel Mare și Malthake. El a domnit ca tetrarh între 4 î. Hr. – 40 d. Hr.
- ⁴⁹ *Luca* 2, 52.
- ⁵⁰ *Coloseni* 2, 9.
- ⁵¹ *Coloseni* 1, 18–20. 16.
- ⁵² *Luca* 2, 42–43.

- ⁵³ *Luca* 2, 44–47.
- ⁵⁴ *Luca* 2, 48.
- ⁵⁵ Cf. *Matei* 21, 13.
- ⁵⁶ *Luca* 2, 49.
- ⁵⁷ *Ioan* 14, 9.
- ⁵⁸ *Ioan* 14, 7.
- ⁵⁹ Cf. *Ioan* 8, 19.
- ⁶⁰ *Luca* 2, 50.
- ⁶¹ *Luca* 2, 51.
- ⁶² *Luca* 2, 52.
- ⁶³ Este vorba de apocriful *Evanghelia lui Pseudo-Toma* [trad. rom. C. BĂDILĂ: *Evanghelia apocrife*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 103–113].
- ⁶⁴ *Psalms* 44, 3.
- ⁶⁵ *Judecători* 16, 17. *Numeri* 6, 5.
- ⁶⁶ *Psalms* 89, 2.
- ⁶⁷ *Luca* 2, 51.

BOTEZUL ȘI ARĂTAREA LUI IISUS

- ¹ *Luca* 3, 1.
- ² *Luca* 3, 3–4.
- ³ *Matei* 3, 5–6.
- ⁴ *Matei* 3, 11.
- ⁵ *Matei* 3, 13.
- ⁶ *Matei* 3, 16–17.
- ⁷ *Ioan* 1, 35.
- ⁸ *Ioan* 1, 40.
- ⁹ *Ioan* 1, 36–37.
- ¹⁰ *Ioan* 1, 19–20.
- ¹¹ *Ioan* 1, 26–27.
- ¹² *Ioan* 1, 27.
- ¹³ *Ioan* 1, 30–34.
- ¹⁴ Cf. *Coloseni* 2, 9.
- ¹⁵ *Matei* 3, 17.
- ¹⁶ *Matei* 4, 11.
- ¹⁷ *Ioan* 1, 37.
- ¹⁸ *Matei* 4, 12.
- ¹⁹ *Matei* 4, 17.
- ²⁰ *Ioan* 1, 44–48.

- ²¹ *Ioan* 2, 1.
- ²² *Ioan* 2, 3.
- ²³ *Ioan* 2, 4.
- ²⁴ *Ioan* 2, 6.
- ²⁵ Cf. *Matei* 8, 14–15.
- ²⁶ *Luca* 23, 55.
- ²⁷ Cf. *Luca* 5, 1.
- ²⁸ *Luca* 5, 9–11.
- ²⁹ Cf. *Matei* 9, 1–8.
- ³⁰ *Ioan* 21, 35.
- ³¹ Cf. *Matei* 8, 31.
- ³² Cf. *Luca* 8, 3.
- ³³ Cf. *Matei* 19, 21 și 16, 24.
- ³⁴ Cf. *Matei* 21, 12.
- ³⁵ *Luca* 8, 2.
- ³⁶ Acest detaliu inedit accentuează și explică astfel caracterul secundar al momântului de la Efes legat de cultul celor 7 tineri adormiți înviați „provizoriu” ca și Lazăr.
- ¹⁶ *Psalms* 21, 14.
- ¹⁷ *Psalms* 21, 17.
- ¹⁸ *Matei* 27, 39–40.
- ¹⁹ *Psalms* 68, 10.
- ²⁰ *Psalms* 68, 21.
- ²¹ *Psalms* 68, 22.
- ²² Cf. *Matei* 27, 51–52.
- ²³ *Deuteronom* 32, 1.
- ²⁴ *Ieremia* 2, 12.
- ²⁵ Cf. *Ieșire* 7, 14–10, 29.
- ²⁶ *Matei* 27, 29.
- ²⁷ *Deuteronom* 32, 10.
- ²⁸ *Matei* 27, 29.
- ²⁹ *Psalms* 8, 6.
- ³⁰ *Matei* 27, 29.
- ³¹ *Ieșire* 14, 16.
- ³² *Matei* 27, 29.
- ³³ *Ieșire* 34, 30.
- ³⁴ *Matei* 27, 30.
- ³⁵ *Ioan* 9, 6.
- ³⁶ *Psalms* 21, 17.
- ³⁷ *Ieșire* 13, 14.
- ³⁸ *Matei* 27, 21.
- ³⁹ *Facere* 8, 21.
- ⁴⁰ *Ioan* 19, 26–27.
- ⁴¹ *Luca* 2, 51.
- ⁴² *Ioan* 2, 4.
- ⁴³ *Matei* 12, 48–49.
- ⁴⁴ *Ioan* 19, 28–29.
- ⁴⁵ Cf. *Psalms* 68, 22.
- ⁴⁶ *Ieșire* 15, 25.
- ⁴⁷ *Deuteronom* 32, 13.
- ⁴⁸ *Ioan* 2, 19.
- ⁴⁹ *Deuteronom* 32, 32.
- ⁵⁰ *Psalms* 21, 14.
- ⁵¹ *Matei* 27, 34.
- ⁵² *Ioan* 19, 30.
- ⁵³ *Matei* 27, 50.
- ⁵⁴ *Ioan* 19, 34.
- ⁵⁵ *Psalms* 38, 4–3.
- ⁵⁶ *Ioan* 19, 41.
- ⁵⁷ ORIGEN, *In Matth.* (GCS 43), p. 265, 5.

- 58 *Ioan* 19, 38.
 59 *Matei* 13, 46.
 60 *Cf. Romani* 16, 25.
 61 *Psalms* 96, 5.
 62 *Psalms* 103, 32.
 63 *Psalms* 7, 10.
 64 *Cf. Psalm* 44, 4.
 65 *Cf. Isaia* 53, 5 și *I Petru* 2, 24.
 66 *Matei* 27, 59–60.
 67 *Ioan* 19, 25.
 68 *Cf. mai sus*, § 71.
 69 *Matei* 27, 55.
 70 *Matei* 27, 55–56.
 71 *Marcu* 15, 40.
 72 *Luca* 23, 49.
 73 *Ioan* 19, 25.
 74 *Matei* 27, 61.
 75 *Luca* 23, 55.
 76 *Luca* 23, 56.

ÎNVIEREA

- 1 *Cf. I Corinteni* 15, 20.
 2 *Matei* 28, 4 și 13.
 3 *Cf. Matei* 28, 12.
 4 *Cf. Matei* 28, 23.
 5 *Cf. mai sus*, § 70.
 6 *Ioan* 18, 15.
 7 *Ioan* 20, 19.
 8 *Ioan* 20, 22.
 9 *Ioan* 20, 27.
 10 *Ioan* 21, 13.
 11 *Luca* 24, 45.
 12 *Luca* 24, 49–50.
 13 *Cf. Luca* 24, 50.
 14 *Luca* 1, 28.
 15 *Luca* 1, 42.
 16 *Luca* 1, 35.
 17 *Fapte* 1, 10–11.
 18 *Fapte* 1, 12.
 19 *Fapte* 1, 4.
 20 *Psalms* 131, 4.
 21 *Luca* 23, 34.

- 22 *Fapte* 12, 6–7.
 23 *Fapte* 7, 59.
 24 *Fapte* 12, 2.
 25 *Matei* 28, 14.
 26 *Deuteronom* 32, 6; 32, 5; 32, 28.
 27 *Psalms* 86, 3.
 28 *Cf. Deuteronom* 32, 32.
 29 *Psalms* 57, 10.
 30 *Matei* 5, 45.

ADORMIREA

- 1 *Cf. Isaia* 55, 12.
 2 Darul celor două veșminte pregătește inserarea istoriei lui Galbrios și Canditos din §§ 119–124.
 3 Binecuvântările corespund cu cele din „transitus“-ul grec § 29 și istoria lui Ioan Geometrul (*cf. WENGER*, p. 226–228, 376).
 4 Tratatul dionisian *Despre Numele Divine* adresat lui Timotei e intitulat: Τίς ἢ τῆς εὐχῆς δύναμις καὶ περὶ τοῦ μακαρίου Ἱεροθέου καὶ περὶ εὐλαβείας καὶ συγγραφῆς θεολογικῆς.
 5 Citatul dinosian este adaptat de autorul *Vieții*, pentru care tratatul *Despre Numele Divine* e considerat ca discursul lui Ierotei la Adormirea Maicii Domnului.
 6 *Cf. sfârșitul* § 107.
 7 *Cf. Matei* 17, 6.
 8 *Ioan* 20, 21.
 9 *Cântarea cântărilor* 3, 7.
 10 *Deuteronom* 32, 6 și 32, 28.
 11 *Matei* 21, 9 și 21, 16.
 12 Paralelismul între intrarea lui Hristos în Ierusalim și convoiul funebru al Fecioarei pare a fi propriu Sfântului Maxim.
 13 *Cf. Luca* 1, 48.
 14 *Psalms* 41, 5.

- 15 Este remarcabil faptul că Sfântul Maxim nu-l desemnează direct pe Toma ca fiind apostolul absent la Adormirea Maicii Domnului.
 16 Ca și în § 110, Sfântul Maxim evită să tranșeze între reprezentările teologice privitoare la natura învierii Mariei.
 17 Singura sursă a Sfântului Maxim aici pare a fi așa-numita „Historia euthymiaca“ (*cf. WENGER*).
 18 Paralelele *Vieții Fecioarei* Sfântului Maxim sunt aici Simeon Metafrast (*BHG* 1048) și, mai puțin direct, Teodor Sinclul (*BHG* 1058) și Menologhion-ul imperial *BHG* 1058e. Ioan Geometrul nu rezervă istoriei găsirii relicvei de către Galbrios și Canditos decât un mic paragraf (§ 44, *WENGER*).
 19 *Cf. I Regi* 5, 1.
 20 *Iezire* 23, 12 și 34, 29.
 21 Ioan Geometrul (§ 45) cunoaște ambele relicve la Vlaheme și nu mai știe nimic de Chalkoprateia situată lângă Sfânta Sofia, unde Sfântul Maxim știe că se află brâul Maicii Domnului.

EPILOG

- 1 Acest lung pasaj liric corespunde § 1 și nu are paralele decât în locurile comune ale omileticii mariale.
 2 *Psalms* 59, 11. *Cf. Psalm* 59, 10b. „Cetatea întărită“ este traducerea georgiană obișnuită pentru πόλις περιοχῆς.
 3 Finalul reia §§ 1–2.
 4 Aluzie care sugerează că *Viața Maicii Domnului* a Sfântului Maxim Mărturisitorul a putut fi compusă

- în vederea praznicului Adormirii Maicii Domnului.
 5 *I Tesalonicensi* 4, 17.
 6 *I Corinteni* 2, 9.
 7 *Cf. Evrei* 9, 7 și 9, 12.
 8 *Cf. Psalm* 44, 13b și § 8 mai sus.
 9 *Psalms* 44, 2 și § 1 mai sus.
 10 *I Ioan* 2, 1–2.
 11 *Cf. Iezechiel* 44, 2.
 12 *Evrei* 9, 4.
 13 *Isaia* 11, 1.
 14 *Cf. Cântarea cântărilor* 3, 7.
 15 *Iezechiel* 44, 2.
 16 *Psalms* 131, 8.
 17 Enumerarea este vizibil apodaza cele din § 1.
 18 : PG 91, 504A: ὁμολογοῦμεν δὲ καὶ τὴν ἁγίαν πανένδοξον Παρθένον κυρίως κατ'ἀλήθειαν Θεοτόκον; 512D: ἐκ τῆς ἀχράντου καὶ ἁγίας πανενδόξου παρθένου καὶ κατ'ἀλήθειαν θεοτόκου σώμα λογικὸν ἐμψυχωμένον...; 592C 12: καὶ ὑπόστασιν ἦνωσεν ἐκ τῆς ἁγίας θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου προσληφθεῖσαν Μαρίας și 424B, 457D, 509B, 544C, 580B, 392B 10.
 19 § 133 e rugăciunea finală și la Ioan Geometrul (§§ 60–70; *WENGER*, p. 412–414), pe care acesta din urmă a prelungit-o cu aluzii la conflicte contemporane (probabil la revolta lui Bardas Skleros din 976–979).

Stibirile Sfântului Maxim

13 august

*Așezarea în Chalkoprateia
și închinarea cinstului veșmânt
al Sfintei Născătoare de Dumnezeu*

La Vecernie

*La Doamne strigat-am. Glasul 1
„Pe Tine, Cuvântul Cel fără de început“
Cuvintele Sfântului Maxim*

Să împodobim fără tăcere noi, credincioșii, cu laudă duhovnicească tronul împărătesc cel mai înalt decât Serafimii, pe vrednica Maică a lui Hristos, Dumnezeu și Mântuitorul, pe cea care este mijlocitoare între Dumnezeu și oameni.

Cu laude strălucite să ieșim în întâmpinarea vrednicei Născătoare de Dumnezeu, cetatea înțelegătoare a Dumnezeului Celui Preaînalt, scaun sfânt și ușă a cerului, și să prăznuim astăzi cu bucurie înnoirea bisericii ei.

Cu toții să împodobim și să prăznuim duhovnicește pe vasul cel de aur care, în loc de mană, a purtat pe Mielul lui Dumnezeu, pe crinul cel sfânt și floarea fecioriei, vrednica Născătoare de Dumnezeu cea fără prihană.

La Utrenie

Canonul

Cântarea 1

Îndreaptă lauda mea cum se cuvine ca să împodobesc praznicul tău, Împărăteasă sfântă, și dă-mi cuvânt drept, pe potriva slavei tale, ceea ce ești moștenire a lui Dumnezeu.

Cu cântare de biruință să te laudăm, pe tine, râul cel neseccat al apei celei vii, chivotul care a cuprins pe Împăratul, și vasul vieții dumnezeiești.

Să laudăm astăzi cu cântare de biruință pe spicul care a înflorit viața cea sporitoare.

Brâul preacuratului tău trup îl dai spre ocrotirea cetății tale de orice năvală a vrăjmașului, de aceea ne închinăm ție cu bucurie și cu credință.

Cântarea 3

Veniți, popoare, să prăznuim floarea fecioriei cea plină de miresmele Duhului Sfânt, din care a ieșit Cuvântul lui Dumnezeu întrupat.

Pe tine, Fecioară, noi, credincioșii, te laudăm ca pe o cetate a lui Dumnezeu, prăznuită din neam în neam, și te rugăm să ceri de la Fiul tău mare milă.

Biserica aleasă înainte de veci prin planul cel cu totul de nepătruns al lui Dumnezeu, floare a fecioriei, mijlocește pe lângă Fiul tău.

Astăzi credincioșii, să săvârșim după vrednicie adunarea duhovnicească întru cinstea Fecioarei lui Dumnezeu, căci brâul ei fără prihană e închinat după vrednicie în biserica ei cea sfântă.

Cântarea 4

În Sfânta Sfintelor ai crescut și de mâna arhanghelului ai fost slujită în chip minunat, Născătoare de Dumnezeu, așteptând slava.

Ai văzut hrană minunată ce dă creștere încă și mai minunată, și ți-ai plecat urechea gata să primești pe Cel ce hrănește tot trupul.

Bogații poporului tău îți slujesc cu daruri, Împărăteasă, iar împărații și mai-marii împreună cu preoții te laudă cu bucurie și cer de la tine mare milă.

Veșmântul cel curat și brâul trupului care a cuprins pe Dumnezeu au rămas nesticăcioase prin Cel ce S-a născut din tine, Mireasă, și te-a păstrat Fecioară nesticată.

Cântarea 5

Tu ești, Născătoare de Dumnezeu, aducerea firii noastre jertfă bine-plăcută lui Dumnezeu, icoană înțelegătoare înfricoșătoare demonilor și dorită îngerilor, și tărie pentru noi, credincioșii; de aceea pe tine te mărim.

Să te prăznuim toți după vrednicie pe tine, chivotul sfințeniei, odihna lui Dumnezeu în Sion, în care a binevoit să se sălășluiască Domnul făpturilor, Fecioară Marie, cortul sfințeniei lui Dumnezeu.

Să slăvim pe Născătoarea de Dumnezeu, grădina ca neatinșă, izvorul apei vieții, cartea pecetluită pe care e scris cuvântul lui Dumnezeu cel nescris, pe cea povățuită dintru început de Sfintele Scripturi.

Biserica ta astăzi s-a umplut de lumină, Născătoare de Dumnezeu, și strălucește de harul minunilor ce se săvârșesc în ea, iar demonii sunt izgoniți de atingerea brâului tău celui nesticăcios.

Tu ești, Marie, toiagul împărătesc cel minunat, floarea neveștejită, vasul manei celei dulci și sfeșnicul luminii cerești.

Masa pâinii vieții, tăblițele scrise de Dumnezeu și chivotul legământului care cuprindea vasul cu mană te închipuiau pe tine, Fecioară.

În tine s-a împlinit, cea fără prihană, minunea cu adevărat mare și hotărâtă înainte de toți vecii, Dumnezeu născându-se din trupul tău.

Brăul tău cel sfânt, vrednică Născătoare de Dumnezeu, ocrotește cetatea ta de toată năvala, și ca o armă puternică păzește pe toți credincioșii.

Cântarea 7

Chivot al sfințeniei care a cuprins pe cel necuprins, și cățuie ce poartă în sânul ei focul Dumnezeirii, te laudăm după vrednicie, Fecioară de Dumnezeu Născătoare, nor cu rouă cerească.

Arhanghelul Gavriil grația către izvorul fecioriei: Ascultă și primește vestea închinării mele, și fă să crească Cuvântul lui Dumnezeu primit acum în sânul tău.

Bucură-te, cea care ai nimicit blestemul cel dintâi și ai revărsat bucuria cea veșnică, Preasfântă care ai născut pe Dumnezeu Ziditorul și Mântuitorul făpturilor.

Brăul tău care a încins trupul ce L-a purtat pe Dumnezeu, ne-a fost dat ca o cunună de har și ca un zid poporului tău credincios, Marie fără prihană, de aceea te binecuvântăm în veci.

Cea care poartă pe Atotțiitorul, care înnoiește firea omească, scară înălțată spre cer pe care S-a coborât Dumnezeu să mântuiască făpturile Sale, toți te laudăm și te înălțăm în veci.

Tu ești brazda care a făcut să înflorească spicul vieții prin care am ajuns desăvârșiți; să înălțăm veșnic pe Maria, grădina cea neatinsă, lucrată de Dumnezeu, izvorul pecetluit al Apei celei Vie.

Tu ești mijlocitoare înflăcărată la Fiul tău pentru toți cei ce te cheamă, limanul liniștit al tuturor celor bătuți de valuri, care se slobozesc de suferințele duhovnicești și spun: Să laudăm toți pe Domnul și să-L preainălțăm întru toți vecii.

Prin atingerea de brăul tău, Împărăteasă sfântă, se vindecă bolile de tot felul, și cei neputincioși găsesc ușurare, și cu cântări grăiesc: Să laudăm toți pe Domnul și să-L preainălțăm întru toți vecii.

Cântarea 9

Iată că de acum toate neamurile te vor ferici, cum ai spus tu însuși dintru început, Marie, Preacurată, căci Cuvântul lui Dumnezeu S-a născut din tine în trup, și puterea vrăjmașului a pierit, și i-ai adunat pe toți întru lauda ta.

Tu ești tăria puterii care izgonește pe demoni, stânca vieții din care cei însetați bem apa nemuririi, stâlpul cel de foc ce călăuzește pe cei ce sunt în întuneric, și cea care-i unește pe oameni cu Dumnezeu, vrednică Marie.

Tu ești floarea nesticăciunii și cununa bunăvoirilor, po-doabă strălucitoare și pom stufos în a cărui umbră se odihnesc cei osteniți, și ușa cerului în care se află bogăția milei lui Dumnezeu față de toți oamenii.

Te lăudăm, Sfântă Împărătească a oamenilor, care ni L-ai dat pe Fiul tău și mijlocești pe lângă El pentru noi, păcătoșii, și ne-ai dat iarăși brâul tău cel nesticat ca să ne păzească de armele vrăjmașilor, și nu încetezi din zi în zi să ne înalți din păcatele noastre.

La Laude

Prin lucrarea lui Dumnezeu, Marie cea fără prihană, ai făcut să rodească pomul vieții, Fiul lui Dumnezeu Cel fără de început din care culegem hrana nemuririi și ne facem vrednici să mâncăm Trupul Cel Sfânt și să bem Sângele cel de-viață-făcător, de aceea te lăudăm, Preasfântă.

Ce limbă omenească va rosti după vrednicie mărirea ta, Fecioară fără prihană, căci ești mai înaltă decât tot cuvântul, dar primești ca laudă după puterile noastre și acest cânt nepotrivit, și dai harul tău cu bogăție îndreptând limba noastră după vrednicie și cuviință ca să te laude pe tine.

Ajutor veghind în toate încercările noastre, liman liniștit al celor bătuți de valuri, călăuză a mântuirii și scară dumnezeiască care arunci punte între Dumnezeu și oameni, Fecioară Marie fără prihană, te prăznuim cu laude duhovnicești și ne închinăm ție cu credință.

O biografie doxologică a Fecioarei Maria în opera Sfântului Maxim Mărturisitorul?

Savanți gruzini din secolul nostru (ca, de exemplu, K. Kekelidze, 1960, și M. Tarchnisvili, 1955), specialiști în istoria literaturii georgiene vechi, au relevat existența în manuscrisele georgiene a unei *Vieți a Fecioarei Maria* atribuite „fericitului părintelui nostru Maxim filozoful și mărturisitorul“. Un număr de unsprezece manuscrise incomplete prezentau textul ca pe o traducere a unui original grec datorată cunoscutului tălmăcitor de texte duhovnicești grecești în limba georgiană, monahul Eftimie Ivireanul. Acesta din urmă activase ca traducător la Sfântul Munte Athos între anii 980–990, decedând aici în jurul anului 1028 în vârstă de șaptezeci și cinci de ani. Eftimie a fost autorul unui important număr de traduceri de texte hagiografice bizantine în limba georgiană. Traducerile sale erau însă destul de libere, Ivireanul amplificând sau scurtând ori prelucrând sau remaniind adeseori originalele grecești transpuse de el în limba georgiană. Unul din cele mai vechi manuscrise georgiene ale *Vieții Fecioarei Maria* atribuite Sfântului Maxim (580–662) în traducerea lui

Eftimie Ivireanul e datat în anul 1030, deci la numai doi ani după moartea traducătorului gruzin athonit.

În deceniul trecut, eruditul orientalist belgian, iezuitul Jean-Michel van Esbroeck, profesor de limbi creștine orientale la Universitatea din Viena, a strâns toate aceste fragmente neglijate și risipite în manuscrisele georgiene. Cinci din aceste manuscrise se găseau în capitala Gruziei sovietice, Tbilisi, trei în biblioteca Patriarhiei Ierusalimului, unul în Muzeul Cărții din Odesa, altul la Biblioteca Mănăstirii Sfânta Ecaterina din Sinai, iar altul, cel mai vechi pe cât se pare, datând din secolul IX, fusese utilizat pentru a lega o carte de rugăciuni armeană din secolul XVI, aflată acum în proprietate privată. Din toate aceste manuscrise, trei dintre ele fiind substanțiale, van Esbroeck a alcătuit un singur text complet, pe care l-a editat critic în originalul gruzin, însoțindu-l de o versiune franceză, ambele publicate în 1986 în două fascicule din prestigioasa colecție *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium* 478–479. În amplul studiu introductiv¹ ce însoțește ediția și traducerea sa, orientalistul belgian oferă o analiză a textului și o încercare de a demonstra paternitatea maximiană a acestui text neobișnuit, cu totul necunoscut în manuscrisele ce ne transmit corpusul grec al scrierilor originale ale Sfântului Maxim Mărturisitorul (PG 90–91).

Așa cum sugerează lungul titlu al *Vieții*, aceasta se prezintă sub forma a ceea ce am putea numi o „biografie doxologică”, fiind în același timp atât o lucrare de lirism omiletic și imnografic, cât și una de hagiografie religioasă. Lucrarea este astfel deopotrivă un text devoțional și unul dogmatic: în același timp o mărturie a unei vibrante afecțiuni și venerații religioase față de Maica Domnului, cât și o expunere a semnificației principalelor evenimente nu numai din

¹ JEAN-MICHEL VAN ESBRÖECK, „Un texte neuf et ses problèmes”, în MAXIME LE CONFESSEUR, *Vie de la Vierge*, în *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium* vol. 479 (Scriptores Iberici 22), Louvain, 1986, p. V–XXXVIII.

viața Fecioarei Maria, ci și din cea a lui Iisus Hristos Însuși, întrucât, așa cum insistă autorul vieții, de la Hristos și „prin El vine fericirea și slava preaneprihănitei Sale Maici” (§ 2).

În felul în care ni se prezintă, textul *Vieții Fecioarei Maria* atribuite Sfântului Maxim Mărturisitorul se situează în prelungirea evoluțiilor specifice care au condus la constituirea și precizarea dogmei mariologice și a cultului și venerației Fecioarei Maria în Biserica veche și bizantină. Plecând de la episoadele mariologice din prologul *Evangheliei după Luca* sau din cadrul *Evangheliei după Ioan*, o serie de scriitori și Părinți bisericești, ca de pildă Sfântul Iustin Martirul și Filozoful sau Sfântul Irineu al Lyonului, au schițat încă din secolul II liniile majore ale mariologiei ortodoxe încercând să situeze și explice locul Fecioarei Maria în istoria mântuirii realizate în Hristos. Dar impulsul fundamental în precizarea dogmei și venerației mariologice ale Bisericii vechi l-a oferit aprinsa dezbateră hristologică din jurul înțelegerii și definirii Persoanei lui Iisus Hristos de la mijlocul secolului V. Acestea au culminat în definiția hristologică a Sinodului III de la Efes (431), care – la presiunile Sfântului Chiril al Alexandriei († 444) împotriva lui Nestorie al Constantinopolului – a proclamat-o pe Fecioara Maria drept *Theotókos* („Născătoarea-de-Dumnezeu”) în sens real și *Aeiparhénos* („Pururea-fecioară”). Această dublă calitate a Maicii Domnului se considera a fi o consecință a justei înțelegeri a unirii divinului și umanului în Persoana lui Hristos în forma unei uniri ipostatice. Tocmai această divino-umanitate ipostatică era cea care revendica recunoașterea Maicii Domnului ca „Născătoare-de-Dumnezeu”. Astfel, în esență, mariologia patristică era o consecință a hristologiei, fiind indisolubil legată de aceasta din urmă. În același timp însă, venerația față de Maica Domnului devine o mișcare tot mai populară, cultul mariologic asimilând unele elemente din religiozitatea elenistică a antichității târzii, și exploatând detaliile privitoare la viața Fecioarei oferite de o serie de apocrife creștine care au exercitat o puternică influență,

cel mai important text de acest gen fiind fără îndoială așa-numita *Protoevanghelie a lui Iacob*².

De altfel, *Viața Fecioarei Maria* atribuită Sfântului Maxim își declară încă de la început (§ 2) sursele: Scriptura, Părinții – mai cu seamă Grigorie al Neocezareei, Atanasie al Alexandriei, Grigorie al Nyssei și Dionisie Areopagitul – și, în fine, *Protoevanghelia lui Iacob*, apocrif din care scriitorul extrage anumite elemente, deja acceptate și aprobate de Sfinții Părinți mai sus-menționați.

Relatarea vieții Fecioarei începe cu o narațiune privitoare la căsătoria părinților ei, Ioachim și Ana, relatate dependentă în mare măsură de *Protoevanghelia lui Iacob*. Același lucru e valabil și despre materialul privitor la copilăria Mariei, deși aici autorul accentuează hotărât sporirea Mariei în virtuți, slava ei launtrică, interpretată în termenii *Psalmului 44* al hierogamiei mesianice. (Acest fapt amintește de teologia virtuților a Sfântului Maxim Mărturisitorul, pentru care virtuțile sunt deja prin ele însele un fel de Întrupare a Logosului divin.) De asemenea, autorul evocă elementele unei teologii a Sionului extrase din diferite părți ale Vechiului Testament, pentru a evidenția semnificația creșterii și educației Mariei în Ierusalim, locul ales de Dumnezeu pentru sălășluirea sa. Logodirea Mariei cu Iosif și episodul Bunei-vestiri îi dau autorului posibilitatea de a-și expune hristologia, extrem de apropiată – așa cum vom vedea mai jos – de cea maximiană. La aceasta el adaugă câteva reflecții privitoare la imnul de slavă al Fecioarei („Mărește suflete al meu pe Domnul...“), respectiv la fericirea ei de întreaga lume și la răsturnarea puterii și demnității profetită în cântarea ei, pe care autorul o înțelege ca împlinită

² Editată în originalul grec de C. TISCHENDORFF, 1853; trad. rom. CRISTIAN BĂDILIȚĂ în excelenta și utila sa antologie de *Evanghelii apocrife*, Ed. Humanitas, București, 1996, p. 45–59. Tot aici (p. 247–261) e tradus și *Cuvântul Sfântului Ioan Evanghelistul despre Adormirea Maicii Domnului*, o altă importantă sursă apocrifă pentru *Viețile Fecioarei Maria*.

în propovăduirea apostolică prin descoperirea tainelor lui Dumnezeu celor săraci, și de asemenea păgânilor. Urmează apoi episodul Nașterii, unde autorul subliniază mai multe puncte, tratate toate cu o deosebită sensibilitate teologică. Printre ele menționăm: succesiunea providențială a Imperiului Roman universalist principilor lui Iuda, deși Împărăția lui Hristos nu este doar asupra romanilor ci asupra întregii creaturi; minunata deșertare de sine (kenoză) prin care Logosul inaccesibil și necuprins al lui Dumnezeu S-a circumscris pe Sine în peștera din Betleem; lipsa de dureri și bucuria Mariei la naștere, interpretată în termenii cântării lui Moise din *Deuteronom 32, 2*; mărturia stelei urmate de magi înțeleasă nu ca un fenomen natural, întrucât prin acesta magii au fost eliberați de astrologie, ci ca un fenomen orânduit în chip rațional spre a sluji scopului divin al Creatorului; răsturnarea valorilor reprezentată de adorarea de către ei a lui Hristos Pruncu, Care, deși Împărat bogat ca Unul ce este Logos al Tatălui, intrând în această lume a ales sărăcia, redând astfel demnitatea săracilor; și, în fine, masacrul pruncilor nevinovați prezentat ca o mărturie dată Logosului ca Lumină inteligibilă de către cei de-abia născuți la lumina cea trecătoare a zilei.

În episodul prezentării Pruncului la Templu, autorul comentează profeția dreptului Simeon, potrivit căruia Pruncul prezentat va fi spre căderea și ridicarea multora: voia dumnezeiască este pentru viața și îndumnezeirea a toate, dar căderea și ridicarea multora depinde de fiecare dintre noi. Profeția dreptului Simeon, menționând sabia care va trece prin sufletul Fecioarei, anticipează în același timp rolul Fecioarei Maria în Patima lui Hristos, rol căruia *Viața* atribuită Sfântului Maxim îi va da o atenție considerabilă. În ce privește relatarea fugii Familiei Sfinte în Egipt, autorul se întoarce la *Protoevanghelia lui Iacob*, utilizând în același timp și datele istorice oferite de istoricul evreu Iosif Flaviu pentru a explica situația politică din Iudeea în vremea Nașterii Mântuitorului. Întors în Nazaret, în casa Sfintei Familii, Logosul întrupat sporește în virtuți prin supunerea Sa față de Legea lui Moise, Maica Sa

transformându-se treptat din învățătoare, Maică a Înțelepciunii, în ucenică, Fiică a Înțelepciunii.

Relatarea privitoare la activitatea publică a lui Hristos se concentrează pe trei aspecte: Botezul (care deține un loc important în teologia maximiană); minunile și învățătura Domnului; și ucenicia femeilor pe care autorul le vede ca fiind încredințate Mariei spre călăuzire și mijlocire pe lângă Fiul ei. Tocmai existența acestor două grupuri: cercul ucenicilor bărbați în jurul lui Hristos și cercul ucenicilor femei în jurul Fecioarei, explică în opinia autorului faptul că evangheliștii confundă uneori numele și identitățile diferitelor femei pe care le menționează mai cu seamă relatarea răstignirii, și care s-ar datorata faptului că nu întotdeauna bărbații și femeile erau împreună, așa cum demonstrează fuga ucenicilor de la răstignirea lui Hristos, cu excepția lui Ioan.

În relatarea Patimii, autorul e preocupat să situeze rolul Fecioarei Maria într-o reconstituire din perspectiva acesteia a întregii narațiuni a Patimii. Autorul inserează în relatare o tânguire personală a Patimii de natură retorică, pe care o prelungește într-o reconstituire a stării sufletești atribuită Mariei în vremea Patimii, și care alcătuiește o impresionantă combinație de elemente emoționale bine temperate, în care sensibilitatea este încadrată și explicitată teologic. O atenție deosebită e acordată încredințării Fecioarei Maria de către Iisus pe Cruce lui Ioan, act prin care Iisus în același timp o consolează pe Maica Sa cu o consolare văzută și îl răsplătește pe Ioan pentru iubirea și devotamentul său.

Autorul crede apoi că Fecioara Maria n-a părăsit niciodată mormântul în care se afla trupul mort al Fiului ei, devenind astfel, în ciuda tăcerii Evangheliilor, cea dintâi martoră a Învierii; acest detaliu n-ar fi fost menționat de Evangheliști, pe de o parte pentru că era mult prea bine cunoscut pentru a mai fi menționat, iar pe de altă parte pentru că invocarea mărturiei mamei ar fi putut prejudicia credibilitatea relatării.

Extinzând apoi referința din *Fapte* 1, 4 la Apostolii adunați în rugăciune împreună cu Maria, Mama lui Iisus, autorul

vede în Maica Domnului nu numai inspiratoarea și modelul vieții religioase a cercului apostolic, dar și cea care, din casa lui Ioan din Ierusalim, îi trimite pe Apostoli la misiune, deținând o poziție superioară Apostolilor și împreună-suferind cu aceștia în pătimirile îndurate de ei în cursul misiunilor lor, exact așa cum suferise împreună cu Fiul ei în vremea Patimii Lui. Ea părăsește Ierusalimul împreună cu Ioan pentru a arăta că nu e mai prejos decât Apostolii, dar se întoarce în Ierusalim fără el, pentru a arăta că de fapt e mai presus de aceștia, constituind punctul de referință al Bisericii Apostolice.

Relatarea Adormirii Maicii Domnului cu descrierea adunării Apostolilor și ucenicilor la căpătâiul ei îl invocă pe Dionisie Areopagitul (*Despre Numele Divine* III, 2), iar în ce privește hristofania din clipa Adormirii, exploatează abundenta literatură a Răsăritului creștin privitoare la această temă (*transitus Mariae*), aflată în epoca redactării *Vieții* probabil într-o stare încă inițială a constituirii ei. Paralelismul hristologie/mariologie este din nou evident. Odihna Fecioarei n-a rămas netulburată din pricina incidentelor provocate de evreii impioși, mai cu seamă de unul dintre ei. Acesta încearcă să răstoarne sicriul cu trupul neînsuflețit al Fecioarei, dar este izbit cu sabia de un înger care îi taie mâinile, fiind apoi vindecat printr-o rugăciune adresată Mariei de către Apostolul Petru. Deși trupul Fecioarei a fost așezat în mormânt, trei zile mai târziu, la sosirea unui Apostol întârziat, mormântul e găsit gol. În locul trupului, Apostolii găsesc în mormânt veșmântul și cingătoarea ei. Aceasta două vor fi redescoperite la o familie evreiască din Galileea de către doi prinți bizantini convertiți de la arianism la Ortodoxia niceeană, în timpul împăratului Leon I, la mijlocul secolului V: acestea erau relicvele venerate în timpul Sfântului Maxim în bisericile constantinopolitane ale Fecioarei din Vlaherne (la extremitatea nord-vestică a incintei fortificate a Capitalei) și de la Chalkoprateia (lângă Sfânta Sofia).

Viața se încheie cu un imn de o remarcabilă poezie teologică și inspirație lirică, urmat de o scurtă teologie a Adormi-

rii prezentată drept confirmare a înălțării noastre împreună cu Hristos și a nesticăciunii noastre finale; și cu o aclamare a Mariei ca mijlocitoare a harurilor dumnezeiești, „mult mai numeroase decât nisipul mării“.

Editorul a divizat textul *Vieții Fecioarei Maria* în 134 de paragrafe de o lungime sensibil egală, după ideile pe care le conțin, arătând că planul întregii *Vieți* este unul dintre cele mai simple. El se prezintă în felul următor: §§ 1–2: prolog; 3–18: copilăria la Templu; 19–29: Buna-vestire; 30–45: Nașterea; 46–63: prezentarea Pruncului la Templu; 64–72: Botezul și arătarea publică a lui Iisus; 73–91: Patima lui Hristos; 92–102: Învierea lui Hristos; 103–124: Adormirea Maicii Domnului; 125–134: epilog. Există o simetrie perfectă între prolog și epilog atestată de faptul că două texte scripturistice susțin întregul discurs, autorul *Vieții* nepierzându-le din vedere de-a lungul narațiunii. Cel dintâi este cântarea lui Moise din *Deuteronom*: încă din deschidere e citat *Deuteronom* 32, 1 înlocuindu-se însă „cerurile“ prin „toate neamurile“. Această cântare intervine de opt ori în descrierea Patimii și Învierii, în care rolul Mariei realizează oarecum răzbunarea lui Dumnezeu asupra celor necredincioși. Autorul se vede pe sine în mod explicit în poziția celui care trebuie să primească cuvântul ca o nouă întrupare a adierii de rouă cerească după *Deuteronom* 2, 2, grație mijlocirii Fecioarei pe lângă Fiul său. Cel de al doilea text extrem de dezvoltat este aplicarea tipologică a *Psalmului* 44 Fecioarei Maria.

„Menținând cadrul *Vieții* și exploatând în mod literar *Protevanghelia* lui *Iacob*, autorul menține Întruparea în centrul compoziției. Coerența doctrinară nu este mai mică decât cea care privește compoziția. O vom ilustra aici printr-o serie de reflexe ce se observă de la un capăt la altul al *Vieții*. Încă din § 5 vedem ceata de fecioare ce înconjoară regele, tâlcuită ca fiind nenumăratele suflete sfinte ale dreptilor ce urmează calea Fecioarei, iar mai departe, în § 20, vedem Fecioara pre-

zentată drept cea care a îngăduit femeilor să aleagă pentru prima dată opțiunea de a deveni fecioare. Tema sufletului și fecioriei sale interioare au făcut obiectul unui articol special consacrat Sfântului Maxim Mărturisitorul³. Întruparea însăși se exprimă fără îndoială cel mai bine în relatarea Nașterii din § 35, în care punctul probabil cel mai caracteristic e ignoranța în care se găsește Fecioara însăși cu privire la modul nașterii ei. Găsim fără îndoială termenul «a îmbrăca» trupul omenesc; aparent scos în afara uzului de criza apolinaristă, el trimite la limbajul vechi al Sfântului Atanasie al Alexandriei. Îl întâlnim însă la Sfântul Maxim, deși este rar la el⁴. Contextul în care verbul «a îmbrăca» revine de trei ori (în §§ 23, 63, 109) e cel explicitat de unirea ipostatică. (...) Aceste două componente, una ontologică în Întrupare, cealaltă psihologică în Naștere, sunt la originea unei expresii sau mai curând a unei serii de expresii ce înfloresc peste tot în *Viața* de îndată ce se vorbește despre ele: «mai adânc decât cugetul sau mai înalt decât cunoștința» (§§ 39, 45, 47 și 72); «mai înalt decât cuvântul și decât firea» (§ 127); «mai adânc și mai înalt decât firea omenească» (§ 23); «mai înalt decât firile» (§§ 35, 45, 47, 68, 77 și 102); «mai adânc decât firile» (§§ 56, 84 și 102); «mai adânc decât orice fire» (§ 108) și, în sfârșit, în § 110: «strămutătorul firilor». Am transcris aceste referințe pentru a insista asupra pluralului «firile» pe care limba georgiană nu e deloc obligată să-l folosească; ca atare, el trebuie să reflecte un plural al «firilor» găsit tocmai la Sfântul Maxim⁵. În creștere deopotrivă, «unirea fi-

³ A. K. SQUIRE, „The Idea of Soul as Virgin and Mother in Maximus the Confessor“, *Studia Patristica* 8, Berlin, 1966, p. 456–461.

⁴ PG 91, 404B.

⁵ Cf. PG 91, 221B: „Prin unirea după ipostas a firilor Logosului întrupat spre încredințarea firilor din care, în care și care este El“.

rilor s-a sălășluit de îndată în El» (§ 60). Remarcabilă e însă expresia fecioriei în § 47: «prin firea fecioriei el (sânul) a fost închis și nu deschis, dar prin forma a aceea ce s-a născut, înaintea lui orice închidere a firii lor e deschisă și supusă», aici apărând un citat neliteral din *Evrei* 4, 13. Pentru a conchide că «zămislirea și nașterea sunt negrăite mai presus decât firile și mai adânci decât cunoștința».

Absența durerilor nașterii e consecvent pusă în legătură cu forma adormirii, unde sufletul moare printr-o rugăciune și trupul e apoi înălțat (§§ 18, 110, 127). Există un paralelism total cu dispariția blestemelor aduse asupra lui Adam și a Evei după cădere. Menținerea unei învățături atât de limpezi de la un capăt la altul al *Vieții* nu ne permite să distingem în ea doi autori distincți.

Tratarea Scripturii relevă o dublă tehnică aplicată deopotrivă în întreaga piesă. Pe de o parte, autorul relevă în profunzime sistemele cu semnificație teologică ale diverselor episoade; pe de altă parte, e atent la coerența reciprocă a Evangheliilor, cu prețul eventual al unui concordism, regăsind astfel o preocupare mult mai modernă a exegezei textuale. Astfel, în § 31, dar mai cu seamă în § 59, el leagă pierderea autonomiei politice și religioase a lui Israel, de caracterul binevenit al Întrupării, trimiterii și, în cele din urmă, a Învierii lui Hristos. Ceea ce-i permite să exprime frumoasa frază sintetică din § 33: «recenzorul era recenzat» în sensul că realitatea spirituală a singurului recensământ definitiv aplicat de data aceasta tuturor popoarelor se efectuează grație eșecului politic al unui recensământ efectuat de Roma asupra Noului-născut din Betleem.

Formulă hristologică cheie ale cărei semnificații sunt pe larg analizate de P. PIRET, *Le Christ et la Trinité selon Maxime le Confesseur*, Paris, 1983, p. 203–240.

Remarcabilă deopotrivă e semnificația cultică în profunzime a masacrului pruncilor nevinovați, explicat prin *Deuteronom* 32, 46: jertfa la instaurarea noului legământ din §§ 44, 45. Nu mai puțin profundă e opoziția Egiptului și a Persiei, una ținând idolatrie, iar cealaltă astrologie: cel dintâi este abolit prin venirea pruncului la fuga în Egipt, cea de-a doua prin închinarea magilor sub călăuzirea stelelor, net asimilată aici unui veritabil înger călăuzitor, a cărui reducere la un astru ar constitui o eroare exegetică (§ 55). Printre alte conveniențe remarcabile, să cităm în § 66 necesitatea în momentul Botezului ca Duhul Sfânt să nu fie văzut sub forma unui porumbel decât de Ioan, în timp ce glasul Tatălui e auzit de toți. Prezența Fecioarei Maria în însăși momentul Învierii e cuvenită și ea, dar evangheliștii n-au povestit-o pentru a nu lipsi de forță mărturia Bisericii, prin aceea că ar proveni de la însăși Mama Celui Înviat (la sfârșitul § 92). Mai încolo, Ioan pleacă în misiune cu Fecioara pentru ca aceasta să nu fie inferioară Apostolilor (nu este explicit la început dacă spre Efes), apoi Fecioara revine la Ierusalim pentru a rămâne superioară Apostolilor și punctul de referință al acestora la un prim apostolat al lor (§ 98). De asemenea, în § 118 se cuvenea ca Toma să fie Apostolul absent în momentul îngropării Fecioarei, pentru că el fusese absent și la prima reuniune și arătarea a lui Iisus în foișorul cel de sus.

În ce privește exegeza textuală, §§ 41 și 56 atestă efortul autorului de a explica procedeele compoziției unui evanghelist sau a altuia spre a pune în acord relațiile lor. Dacă e adevărat că, așa cum fac mulți dintre autorii creștini vechi, el îl confundă pe Irod cel Mare cu Irod Arhelau, nedistingând ca personaj diferit decât pe Irod Antipa, cu toate acestea autorul se referă la un pasaj din Iosif Flaviu pentru a sprijini ideea unei concordanțe între cele două relatări cu grija manifestă

de a atinge coerența istorică în spatele semnificației teologice. Tot așa, deopotrivă, pentru a ști care anume femei au rămas lângă Cruce, autorul suprimă contradicțiile între diverșii evangheliști măsurând distanța și momentele la care acestea s-au putut apropia și cine anume s-a apropiat și cine a rămas deoparte (§§ 92 și 91).

Cum se vede, nimic nu interzice considerarea cu bunăvoință a atribuirii formal înscrise în fruntea *Vieții Fecioarei*.⁶

În studiul consacrat surselor *Vieții Fecioarei* atribuite Sfântului Maxim, editorul belgian relevă unele aspecte și detalii singulare întâlnite numai în această *Viață*, ca, de exemplu: vocea dumnezeiască auzită de Sfânta Fecioară la vârsta de doisprezece ani în Sfânta Sfintelor și care îi spune: „Din tine se va naște Fiul Meu!“, anticipând astfel vestea cea bună adusă de înger la Buna-vestire (aceeași secvență voce dumnezeiască-veste îngerească apare și în relatarea Adormirii); mirii din Cana Galileii renunță în urma minunii săvârșite de Iisus la căsătoria lor pentru a deveni unul ucenic al lui Hristos, celălalt ucenic al Mariei; insistența pe originea și destinul casei lui Ioan din Sion; faptul că Zevedei din Galileea ar fi fost extrem de bogat, numai dintr-o parte a bunurilor sale cumpărându-se casa lui Ioan din Sion ce avea să devină prima Biserică; detaliul potrivit căruia Maria Magdalena ar fi suferit martirul la Roma; precum și menționarea, relativ rară în celelalte „vieți“ și omilii mariologice, a vârstei Fecioarei în momentul Adormirii ei: optzeci de ani (§ 102).

Paragrafele 126–127 arată limpede că *Viața* a fost concepută și redactată în vederea praznicului Adormirii Maicii Domnului. Data acestui praznic și detaliile privitoare la celebrarea sa, precum și la venerarea relicvelor mariale ale veșmântului, respectiv, brâului Maicii Domnului au cunoscut în

istorie o fluctuație în care se oglindesc fidel tensiunile dintre comunitățile nechalcedoniană și chalcedoniană de la mijlocul secolului V. Inițial, cultul acestor relicve și al Adormirii Maicii Domnului legat de Ghețimani se pare că s-a aflat în mâinile antichalcedonienilor. În centrul celebrărilor se afla o coborâre în procesiune simbolică de la Sion până la Ghețimani. O replică a acestei procesiuni a fost introdusă la Constantinopol de episcopul Timotei I (511–518) în plin triumf antichalcedonian în capitala bizantină pe vremea împăratului Anastasie, sub forma procesiunii de la Biserica Fecioarei din Vlaherne, unde se afla veșmântul Maicii Domnului, până la Biserica Fecioarei din Chalkoprateia, unde se afla brâul Maicii Domnului. În epoca următoare lui Iustinian are loc recuperarea bisericii și praznicului Adormirii de către partida chalcedonienilor. Punctul culminant al acestui proces se înregistrează sub împăratul Mauriciu care în anul 590–591 a zidit o nouă biserică în Ghețimani schimbând ceremonialul și mutând serbarea Adormirii Maicii Domnului de pe 18 ianuarie (da-ă la care este prăznuită până astăzi în Biserica coptă) pe 15 august, ziua consacării noii biserici chalcedoniene în Ghețimani, dată la care este celebrată și astăzi. Ulterior, în Constantinopol, relicva din Chalkoprateia și-a pierdut importanța, fiind adusă la Vlaherne unde cele două veșminte au fost reunite pentru tot restul perioadei bizantine.

Datarea versiunii grecești pierdute a *Vieții* georgiene a *Fecioarei* atribuite Sfântului Maxim e întreprinsă de editorul belgian studiind influența acestei vieți asupra a trei compoziții mariologice bizantine ulterioare: *Viața Fecioarei* scrisă de Ioan Geometrul în jurul anul 980 (BHG 1102g–1143c), *Viața Fecioarei* scrisă de Simeon Metafrast tot în secolul X (BHG 1047) și, respectiv, cuvântarea marianică a sinclului Teodor (BHG 1058). Aceasta din urmă se încheie printr-un panegiric în care se exaltă rolul Fecioarei Maria în victoria militară a bizantinilor asupra unor asediatori (referire clară la asediul Constantinopolului din anii 619 sau 626). Întrucât în cuvântarea sinclului Teodor se găsesc textual pasaje întregi din *Viața*

⁶ JEAN-MICHEL VAN ESBROECK, *op. cit.*, p. IX–XII.

atribuită Sfântului Maxim, iar, pe de altă parte, în *Viața* atribuită Sfântului Maxim nu se găsește nici cel mai mic ecou cu privire la rolul protector militar al Fecioarei în apărarea Constantinopolului, Jean-Michel van Esbroeck conchide că, „fără a pretinde că Eftimie Ivireanul a reprodus în traducerea sa georgiană sută la sută originalul grecesc, există multe șanse ca această viață să reprezinte destul de exact o operă de tinerețe a lui Maxim”⁷. Cu alte cuvinte, editorul belgian modifică sugestia cu privire la datarea și motivația *Vieții Fecioarei* atribuite Sfântului Maxim de savantul gruzin Kekelidze. Plecând de la § 31 al *Vieții grecești a Sfântului Maxim* (PG 90, 168D), unde în urma procesului său din august-septembrie 656 de la Byzia, Sfântul Maxim e adus la Salembria și e prezentat soldaților de acuzatori ca blasfemiator al Născătoarei-de-Dumnezeu⁸, savantul georgian a sugerat că *Viața Fecioarei* ar

⁷ *Ibid.* p. XXXIII.

⁸ *Disputatio Byziae* § 31, PG 90, 168CD [trad. rom. Ioan I. Ică jr.: „Actele procesului și martiriului Sfântului Maxim Mărturisorul și al ucenicilor lui”, *Revista teologică* 77 (1995), nr. 2, p. 50]: „Și luându-l, numitul consul Theodosios l-a predat soldaților și l-au dus până la Salembria. Acolo a rămas două zile până ce unul din soldați a plecat în tabără și a spus întregii trupe: «Monahul care blasfemiează Născătoarea-de-Dumnezeu a venit aici», ca să instige armata împotriva avvei Maxim ca unul ce ar blasfemia pe Născătoarea-de-Dumnezeu. Și după două zile întorcându-se soldatul, l-au luat în tabără și, străpuns de durere pentru Dumnezeu, generalul, sau mai exact loțtiitorul generalului, a trimis la el pe șefii regimentelor, preoți și diaconi și evlavioșii de gardă la stindarde. Văzându-i venind, avva Maxim s-a sculat și a făcut metanie. Aceștia i-au răspuns la salut și s-au așezat poruncindu-i și lui să șadă. Și un bătrân foarte cinstit i-a spus cu mult respect: «Părinte, pentru că unii dintre noi s-au scandalizat de sfinția ta cum că nu numești Născătoare-de-Dumnezeu pe Doamna noastră, pe Preasfânta pururea Fecioară, te jur în numele sfintei și celei de-o-ființă și de viață-făcătoarei Treimi să ne spui adevărul și să depărtezi sminteala de la inimile noastre, ca să nu ne vătămăm pe noi înșine, scan-

fi putut fi scrisă de Maxim ca răspuns direct la acuzația de dispreț față de Fecioara Maria formulată împotriva Mărturisorului de anchetatorii imperiali în scop de discreditare a acestuia. În aceste condiții, *Viața Fecioarei Maria* ar urma să fie datată în ultimii ani de viață ai Sfântului Maxim Mărturisorul, constituind astfel ultima sa operă. Faptul în sine este dificil de acceptat, date fiind condițiile dure de detenție la care a fost supus Sfântul Maxim în ultimii săi ani de viață, care au precedat martiriul și exilul său ultim (662). De aceea, este mult mai probabil ca *Viața Fecioarei Maria*, în cazul în care i se acceptă paternitatea maximiană, să fie datată în jurul anilor 614–619, caz în care ea ar constitui cea mai timpurie operă a Sfântului Maxim. Așa cum ne arată *Viața siriacă* descoperită și publicată în 1973 de profesorul Sebastian Brock⁹, Sfântul Maxim era de origine palestiniană. El și-a început viața monahală într-una din lavrele palestinienne, ajungând la Constantinopol în anul 614, în urma invadării devastatoare a Palestinei din acel an de către persani. Pentru o vreme (înainte de a se refugia în Africa în urma asediului avaro-persan al Capitalei din 626, respins de bizantini printr-o intervenție miraculoasă a Fecioarei comemorată liturgic prin generalizarea în cult de către patriarhul Serghios a faimosului *Imn acatist*

dalizându-ne pe nedrept». Și punând metanie, avva Maxim s-a sculat și întinzându-și mâinile spre cer a zis cu lacrimi: «Cel ce nu spune că Doamna noastră, preasfântă, preacurată și cinstită de toată firea îngerească, nu a fost cu adevărat și Maică naturală a lui Dumnezeu Cel ce a făcut cerul și pământul, marea și toate cele ce sunt în ele, să fie anatema și katathema de la Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, Treime cea de-o-ființă și adorată, de la corul Puterilor cerești, al Apostolilor și Proorocilor și de la nesfârșitul popor al Mucenicilor, și de la tot duhul cel săvârșit întru dreptate, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin». Și plângând s-au rugat pentru el zicând: «Dumnezeu să-ți dea putere, Părinte, și să te învrednicească să săvârșești drumul acesta fără poticneală».

⁹ *Analecta Bolandiana* 91 (1973), p. 299–316 [tr. rom. Ioan I. Ică jr., *Revista teologică* 76 (1993), nr. 1), p. 105–118].

compus anterior, probabil de Roman Melodul¹⁰), încă tânărul monah palestinian Maxim s-a stabilit la mănăstirea Fecioarei din Chrysopolis (cum arată *Viața* grecească, § 5). Aici a putut scrie probabil originalul grecesc pierdut al *Vieții Fecioarei* pe care versiunea georgiană care a ajuns până la noi îl atribuie „fericitului părintelui nostru Maxim filozoful și mărturisitorul“¹¹.

diac. Ioan I. Ică jr.

¹⁰ Cf. studiul fundamental (pe urmele investigațiilor anterioare ale lui N. H. BAYNES, cu bibliografia chestiunii) al lui AVERIL CAMERON, „The Theotokos in Sixth-Century Constantinople: A City finds its Symbol“, *Journal of Theological Studies* 29 (1978), p. 79–108.

¹¹ Pentru dezvoltările atât anterioare, cât și ulterioare (mai ales în omiliile Sfinților Andrei Criteanul, Gherman al Constantinopolului și Ioan Damaschin, toți † cca 740) ale evlaviei și dogmei mariologice în epica patristică, cititorul interesat are la dispoziție cursul de mariologie al pr. prof. IOAN G. COMAN (ed. de mitropolit Nicolae Corneanu) în: „Și Cuvântul trup S-a făcut“. *Hristologie și mariologie patristică*, Ed. Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1993, p. 307–426.

Cuprins

<i>Viața Maicii Domnului</i> (Sfântul Maxim Mărturisitorul) ..	5
<i>Prolog</i>	5
<i>Copilăria</i>	7
<i>Buna-vestire</i>	19
<i>Nașterea</i>	30
<i>Aducerea la Templu a Pruncului Iisus</i>	44
<i>Botezul și arătarea lui Iisus</i>	61
<i>Patima</i>	70
<i>Învierea</i>	88
<i>Adormirea</i>	98
<i>Epilog</i>	117
Note	129
 <i>Stibirile Sfântului Maxim</i>	 137
 O biografie doxologică a Fecioarei Maria în opera Sfântului Maxim Mărturisitorul? (diac. Ioan I. Ică jr.) ...	 143